

Arbetslöshetsförsäkringen

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet 2003/04:RRS7 Riksrevisionens styrelses framställning angående arbetslöshetsförsäkringens hantering på arbetsförmedlingen.

Riksrevisionens styrelse har beslutat att slutsatserna av den granskning som revisionen genomfört och som redovisats i en granskningsrapport (RiR 2004:3) ska överlämnas i form av en framställning till riksdagen. I rapporten pekar Riksrevisionen på brister i arbetsförmedlingens hantering av försäkringen. Det gäller främst förmedlingens kontrollfunktion i fråga om efterlevnaden av försäkringsreglerna. En motion (m, fp, kd, c) har väckts med anledning av Riksrevisionens förslag. Utskottet konstaterar att det inom arbetsmarknadsverket pågår ett utvecklingsarbete för att komma till rätta med brister av det slag som påtalats i rapporten och att de rekommendationer som lämnas i Riksrevisionens granskning ligger i linje med det pågående utvecklingsarbetet. Utskottet förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med en redovisning av de olika åtgärderna.

I betänkandet behandlas också drygt 30 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden hösten 2004 som tar upp olika frågor om arbetslöshetsförsäkringen. Det gäller bl.a. ersättningen till företagare och vid studier. Utskottet föreslår ett tillkännagivande när det gäller frågan om a-kassa och förtroendeuppdrag. Det finns skäl, anser utskottet, att närmare överväga frågan om ersättningsrätt m.m. för personer som har förtroendeuppdrag. En motion tillstyrks därmed delvis. Övriga motioner avstyrks, bl.a. med hänvisning till pågående utredningsarbete.

Sammanlagt har företrädarna för Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet lämnat nio reservationer och två särskilda yttranden i ärendet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Utskottets överväganden	6
Tillämpningen av arbetslöshetsförsäkringen	6
Allmänt om arbetslöshetsförsäkringen	13
Inträdesvillkor m.m.	17
Familjehem.....	21
Företagare.....	22
Studier och a-kassa.....	24
A-kassan och bemanningsföretagen	28
Överhoppningsbar tid.....	29
Övrigt	31
Reservationer.....	34
1. Framställning från Riksrevisionens styrelse angående arbetslöshetsförsäkringens hantering på arbetsförmedlingen (punkt 1) (m, fp, kd, c).....	34
2. Utredning om ny arbetslöshetsförsäkring (punkt 2) (kd).....	35
3. Dagpenningens storlek (punkt 4) (v)	36
4. Utformningen av arbetsvillkoret (punkt 5) (kd).....	37
5. Familjehemsförälder och a-kassa (punkt 9) (m, fp, kd, c)	37
6. Studier och a-kassa (punkt 11) (kd).....	38
7. A-kassan och bemanningsföretagen (punkt 12) (kd)	38
8. Överhoppningsbar tid vid studier (punkt 13) (kd)	39
9. A-kassa för arbetskraft i Öresundsregionen (punkt 17) (m)	40
Särskilda yttranden.....	41
1. Krav på medlemskap i arbetslöshetskassa (punkt 6) (v).....	41
2. Företagarnas ersättningsrätt (punkt 10) (m, fp, kd, c, mp).....	41
Bilagor	
1. Förteckning över behandlade förslag.....	43
2. Hearing om tillämpningen av arbetslöshetsförsäkringen.....	47

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

- 1. Framställning från Riksrevisionens styrelse angående arbetslöshetsförsäkringens hantering på arbetsförmedlingen**
Riksdagen avslår dels 2003/04:RRS7, dels motionerna 2003/04:A7 yrkandena 1–4 (m, fp, kd, c) och 2004/05:A342 yrkande 4 (m).
Reservation 1 (m, fp, kd, c)
- 2. Utredning om ny arbetslöshetsförsäkring**
Riksdagen avslår motion 2004/05:A358 yrkandena 4 och 10 (kd).
Reservation 2 (kd)
- 3. Karensdagar i arbetslöshetsförsäkringen**
Riksdagen avslår motion 2004/05:A203 (kd).
- 4. Dagpenningens storlek**
Riksdagen avslår motion 2004/05:A307 yrkande 3 (v).
Reservation 3 (v)
- 5. Utformningen av arbetsvillkoret**
Riksdagen avslår motion 2004/05:A358 yrkande 3 (kd).
Reservation 4 (kd)
- 6. Krav för medlemskap i arbetslöshetskassa**
Riksdagen avslår motion 2004/05:A307 yrkande 2 (v).
- 7. A-kassa vid förtroendeuppdrag**
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anfört om a-kassa och förtroendeuppdrag. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2004/05:A383 (s).
- 8. A-kassa vid deltidssjukskrivning**
Riksdagen avslår motion 2004/05:A387 (s).
- 9. Familjehemsförälder och a-kassa**
Riksdagen avslår motionerna 2004/05:So522 yrkande 2 (c), 2004/05:A208 (m), 2004/05:A276 yrkandena 1 och 2 (c) samt 2004/05:A358 yrkande 8 (kd).
Reservation 5 (m, fp, kd, c)

10. Företagarnas ersättningsrätt

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:N254 yrkande 16 (fp), 2004/05:N400 yrkande 13 (kd), 2004/05:A261 yrkande 4 (c), 2004/05:A358 yrkande 7 (kd) och 2004/05:A374 (s).

11. Studier och a-kassa

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:A293 (s), 2004/05:A358 yrkande 9 (kd), 2004/05:A372 (s) och 2004/05:A388 (s).

Reservation 6 (kd)

12. A-kassan och bemanningsföretagen

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:A228 (s) och 2004/05:A358 yrkande 6 (kd).

Reservation 7 (kd)

13. Överhoppningsbar tid vid studier

Riksdagen avslår motion 2004/05:A358 yrkande 5 (kd).

Reservation 8 (kd)

14. Överhoppningsbar tid vid föräldraledighet m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:A309 (s), 2004/05:A311 (s) och 2004/05:A378 (s).

15. Arbetsgivarintyg

Riksdagen avslår motion 2004/05:A236 (s).

16. Samordnat utbetalningsansvar

Riksdagen avslår motion 2004/05:A255 (s).

17. A-kassa för arbetskraft i Öresundsregionen

Riksdagen avslår motion 2004/05:Sf356 yrkande 3 (m).

Reservation 9 (m)

Stockholm den 1 mars 2005

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Anders Karlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Karlsson (s), Laila Bjurling (s), Anders G Högmark (m), Tina Acketoft (fp), Christer Skoog (s), Camilla Sköld Jansson (v), Cinnika Beiming (s), Patrik Norinder (m), Lars Lilja (s), Ann-Marie Fagerström (s), Henrik Westman (m), Ronny Olander (s), Ulf Holm (mp), Mauricio Rojas (fp), Annelie Enochson (kd), Lars-Ivar Ericson (c) och Ann-Christin Ahlberg (s).

Redogörelse för ärendet

I detta ärende behandlar arbetsmarknadsutskottet dels 2003/04:RRS7 Riksrevisionens styrelses framställning angående arbetslöshetsförsäkringens hantering på arbetsförmedlingen och med anledning av den en väckt motion, dels motioner som väckts under den allmänna motionstiden hösten 2004 som tar upp olika frågor om arbetslöshetsförsäkring. De motioner som härrör från 2004/05 refereras utan årtal.

Den 28 oktober 2004 anordnade utskottet en offentlig utskottsutfrågning om tillämpningen av arbetslöshetsförsäkring. De stenografiska uppteckningarna från denna utfrågning återfinns i bilaga 2 till detta betänkande.

I betänkandet görs vissa hänvisningar till det ärende om arbetslöshetsförsäkring, Avgift till den kompletterande arbetslöshetskassan m.m., som utskottet behandlade våren 2004. Vid kammarbehandlingen av betänkandet i fråga (bet. 2003/04:AU3) beslutade riksdagen att återförvisa ärendet till utskottet. Utskottet lämnade därefter ett nytt förslag i betänkande 2003/04:AU6. Eftersom underlaget återfinns i det första betänkandet, 2003/04:AU3, avser hänvisningarna det ärendet.

Utskottets överväganden

Tillämpningen av arbetslöshetsförsäkringen

Utskottets förslag i korthet

5 I detta avsnitt behandlar utskottet Riksrevisionens styrelses framställning, en motion väckt med anledning av förslaget och en motion från allmänna motionstiden. Utskottet förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med en redovisning av de olika åtgärderna. Framställningen och motionerna avstyrks. Jämför reservation 1 (m, fp, kd, c).

10 Riksrevisionens styrelses framställning

Riksrevisionen har granskat hur ett urval arbetsförmedlingar hanterar arbetslöshetsförsäkringen. Resultatet av granskningen har redovisats i rapporten *Arbetslöshetsförsäkringens hantering på arbetsförmedlingen* (RiR 2004:3).

15 Syftet med granskningen har varit att identifiera hinder för arbetsförmedlingen att effektivt hantera arbetslöshetsförsäkringen. Huvudfrågorna har varit:

- Hur följer arbetsförmedlingen reglerna för hanteringen av arbetslöshetsförsäkringen?
- Vilka hinder finns för bättre regelefterlevnad?
- Vilka konsekvenser får brister i regelefterlevnaden för effektiviteten?

20 I rapporten pekar Riksrevisionen på brister i arbetsförmedlingens hantering av arbetslöshetsförsäkringen. Framst gäller det brister i förmedlingens fullgörande av sin kontrollfunktion avseende efterlevnaden av försäkringsvillkoren. Granskningen visar också att arbetsförmedlingarna är mindre benägna att tillgripa sanktioner mot sökande som inte står till arbetsmarknadens förfogande. Vidare framkommer det i granskningen stora variationer både mellan och inom kontoren när det gäller benägenheten att rapportera sökande, dvs. att lämna meddelande om ifrågasatt ersättningsrätt till arbetslöshetskassan, s.k. ifrågasättande. Den granskning som gjorts visar att de kontor som mer aktivt kontrollerar efterlevnaden av försäkringsreglerna lyckas placera fler personer i arbete.

Med anledning av granskningens resultat redovisar Riksrevisionen sina slutsatser i form av olika bedömningar och rekommendationer riktade till Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS). AMS bör enligt Riksrevisionen:

- 35
- Utfärda riktlinjer till arbetsförmedlingen som betonar vikten av att kontinuerligt anvisa lediga platser även till nyinskrivna sökande.

- Uppmärksamma arbetsförmedlingen på vikten av att utnyttja de ökade anvisningsmöjligheter som krävet på vidgat sökområde efter 100 ersättningsdagar ger.
- Prova att införa någon form av nämnd vid arbetsförmedlingskontoren som bereder alla överväganden om rapportering av sökande som avböjt en anvisning. Därefter svarar kontoret och inte den enskilde handläggaren för meddelandet till a-kassan.

Riksrevisionen uppmärksammar också riksdag och regering på den situation som uppstått till följd av ”köbildning” till aktivitetsgarantin.

- 10 Riksrevisionens styrelse har funnit att slutsatserna av granskningen ska överlämnas till riksdagen i form av en framställning. Styrelsen anser att det är av utomordentlig vikt att ansvariga myndigheter gör stora ansträngningar för att se till att reglerna för arbetslöshetsförsäkringen tillämpas på ett rättvist och likvärdigt sätt. Detta är enligt styrelsen väsentligt inte minst för att säkerställa försäkringens legitimitet som en omställningsförsäkring. De bedömningar och rekommendationer som lämnas av Riksrevisionen bör övervägas av ansvariga organ. Styrelsen konstaterar att rekommendationerna främst rör AMS men att även riksdag och regering i hög grad är berörda med hänsyn till att den övergripande styrningen och resurstilldelningen ligger på statsmaktsnivå. I framställningen föreslår Riksrevisionens styrelse att regeringen ska återkomma till riksdagen med en redovisning av de åtgärder som vidtagits med anledning av granskningen av hanteringen av arbetslöshetsförsäkringen.

Motionerna

- 25 *Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna* och *Centerpartiet* yrkar i motion 2003/04:A7 yrkandena 1–4 att riksdagen godkänner Riksrevisionens styrelses framställning. Partierna konstaterar att Riksrevisionens granskning påvisar allvarliga brister. Partierna instämmer i Riksrevisionens konstaterande att arbetslöshetsförsäkringen ska vara en omställningsförsäkring och finner det därmed oroande att fler och fler arbetslösa får förlängd ersättningsperiod om ytterligare 300 ersättningsdagar, trots att de enligt reglerna inte uppfyllt kraven på nytt arbetsvillkor. I motionen begär partierna att regeringen vidtar åtgärder för att säkerställa att arbetsförmedlingens platsanvisande aktiviteter ökar på det sätt som föreslås av Riksrevisionen. Vidare föreslår partierna att det införs någon form av nämnd vid arbetsförmedlingarna som bereder alla överväganden om rapportering av en sökande som avböjt anvisning av arbete. I motionen begärs att regeringen ska återkomma till riksdagen med en redovisning av de åtgärder den vidtagit med anledning av Riksrevisionens granskning.

- 40 Liknande synpunkter framförs i *Moderaternas* motion A342 yrkande 4. Efterlevnaden och uppföljningen av ersättningsreglerna är bristfälliga. Ett sätt att lösa detta problem är att tydliggöra rollfördelningen mellan arbetsförmedlingarna och arbetslöshetskassorna. Partiet refererar till Riksrevisionens förslag

om en nämnd. Moderaterna menar också att ett alternativ är att beslutet om sanktioner ska fattas av en myndighet och inte av arbetslöshetskassorna.

Bakgrund

Rollfördelning och regelverk m.m.

- 5 *Arbetslöshetskassorna* är försäkringsgivare, myndighetsutövare, regeltillämpare och utbetalare av arbetslöshetsersättning. Reglerna om rätt till arbetslöshetsersättning finns i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (ALF). Arbetslöshetsförsäkringen administreras av arbetslöshetskassorna i enlighet med lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor (LAK). Dessutom finns förordningar, tillämpningsföreskrifter och föreskrifter som rör dessa frågor.

IAF

- 15 *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF)*, som inrättades den 1 januari 2004, har som huvudsakligt uppdrag att svara för den samlade tillsynen över arbetslöshetsförsäkringen, dvs. över såväl arbetslöshetskassorna som Arbetsmarknadsverket (AMV) i de delar av verksamheten som påverkar arbetslöshetsförsäkringen.

- I enlighet med regleringsbrevet för 2004 har IAF i juni respektive november 2004 till Näringsdepartementet och till AMS redogjort för sina slutsatser av granskningen av AMV. Förutom i dessa rapporter har IAF också kvartalsvis redovisat genomsnittlig tid för arbetslöshetsersättning, antalet utförsäkrade och antalet meddelanden från arbetsförmedlingen om ifrågasatt rätt till arbetslöshetsersättning och hur många av dessa meddelanden som lett till beslut från arbetslöshetskassan om nedsättning av ersättning eller andra sanktioner. Utöver detta har IAF i augusti 2004 också lämnat en redovisning till Näringsdepartementet med kommentarer med anledning av AMS rapporter enligt nedan. I detta sammanhang kan också nämnas att IAF har beslutat om en ny föreskrift om lämpligt arbete (IAFFS 2004:3), som gäller fr.o.m. den 1 september 2004.

AMV

- 30 Arbetsmarknadsverket omfattar AMS och en länsarbetsnämnd i varje län. I länsarbetsnämnderna ingår bl.a. den offentliga arbetsförmedlingen.
- AMS och länsarbetsnämnderna (LAN) fullgör enligt förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten vissa uppgifter som rör arbetslöshetsförsäkringen.
- 35 *Arbetsförmedlingens* uppgift i detta sammanhang är att pröva arbetsviljan genom att anvisa ledig plats och följa upp anvisningar av lämpligt arbete/åtgärd och därmed förse kassorna med underlag för beslut i försäkringsärenden. Att skriva in sig som arbetssökande vid en arbetsförmedling är frivilligt utom för personer som ansöker om arbetslöshetsersättning eller som vill

få sin ersättningsrätt prövad. För deltagande i någon form av arbetsmarknads-
politiskt program är inskrivningen obligatorisk. Inom tre månader från det att
den arbetslöse anmält sig vid arbetsförmedlingen ska en individuell hand-
lingsplan upprättas. En handlingsplan för den som inte fyllt 25 år bör dock
5 upprättas väsentligt tidigare.

LAN ska underrätta arbetslöshetskassan och IAF om sådana förhållanden
som kan påverka rätten till arbetslöshetsersättning. Det sker genom s.k. ifrå-
gasättanden.

De förhållanden som avses är att en sökande

10 – avvisar ett lämpligt arbete eller ett arbetsmarknadspolitiskt program som
erbjuds,

– på annat sätt genom sitt uppträdande uppenbarligen vållar att en anställning
eller deltagande i ett program inte kommer till stånd,

15 – uppträder så att det finns anledning för LAN att förmoda att sökanden inte
vill eller kan anta något som helst arbete, eller

– frivilligt och utan godtagbar anledning lämnat en anställning eller blivit
avskedad på grund av otillbörligt uppförande och arbetslöshetskassan inte på
annat sätt kan antas ha fått kännedom om det.

20 I dessa situationer kan arbetslöshetskassan med stöd av ALF avstänga den
sökande från arbetslöshetsersättning eller sätta ned ersättningen.

Om IAF vid sin granskning av arbetsförmedlingens handläggning eller hand-
läggningsrutiner i ärenden som påverkar rätten till arbetslöshetsersättning
funnit brister ska AMS enligt sin instruktion redovisa vilka åtgärder som
vidtagits eller ska vidtas med anledningen av granskningen. Redovisningen
25 ska lämnas till regeringen och IAF.

Åtgärder med anledning av Riksrevisionens rapport m.m.

Riksrevisionens granskning inleddes vid Riksrevisionsverket och fördes över
till Riksrevisionen i samband med starten av den nya myndigheten den 1 juli
2003. Granskningsrapporten *Arbetslöshetsförsäkringens hantering på arbets-
förmedlingen* (RiR 2004:3) lades fram i februari 2004. Rapporten överlämnade
30 till regeringen, Riksrevisionens styrelse och till AMS. Riksrevisionens
styrelse lämnade sin framställning (2003/04:RRS7) till riksdagen i mars 2004.

AMS fick under 2004 genom ändring av regleringsbrevet uppdrag när det
gäller kravet på arbetsförmedlingen att arbeta på ett enhetligt, rättssäkert och
35 effektivt sätt. Av regleringsbrevet framgår att AMS bl.a. ska beakta Riksre-
visionens rapport (RiR 2004:3) angående en likartad och effektiv tillämpning
mellan kontoren gällande anvisningar, uppföljning av anvisningar och ifråga-
sättanden. AMS redovisade uppdragen i augusti förra året.

40 I oktober 2004 redovisade AMS rapporten Åtgärdsprogram för stärkt en-
hetlighet och rättssäkerhet i arbetslöshetsförsäkringen. Rapporten innehåller
också kommentarer till IAF:s rapport (juni 2004) och IAF:s redovisning (au-
gusti 2004).

Den 28 oktober 2004 anordnade arbetsmarknadsutskottet en offentlig utskottsutfrågning om tillämpningen av arbetslöshetsförsäkringen. Inbjudna att hålla anföranden var företrädare för Riksrevisionen, IAF, AMS, Arbetslöshetskassornas samorganisation (SO) och Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU). De stenografiska uppteckningarna från denna utfrågning återfinns i bilaga 2 till detta betänkande.

Under senare tid har även Statskontoret och SO berört tillämpningen av arbetslöshetsförsäkringen.

Här kan slutligen nämnas att Riksrevisionen i dagarna har publicerat en rapport, *Arbetslöshetsförsäkringen – kontroll och effektivitet* (RiR 2005:3). Riksrevisionens granskning av arbetsförmedlingens och arbetslöshetskassornas hantering av arbetslöshetsförsäkringen visar att Arbetsförmedlingen uppskattningsvis rapporterat 20 % av regelbrotten till a-kassorna samt att få anvisningar till lediga platser resulterat i anställning. Arbetsförmedlingens begränsade kontroll och bristande arbetsrutiner vid a-kassorna har enligt rapporten resulterat i varierande sanktionsgrad och för få sanktioner. Sammantaget blir, enligt rapporten, kostnaderna för arbetslöshetsförsäkringen högre än nödvändigt.

Utskottets ställningstagande

Arbetslöshetsförsäkringen spelar en mycket viktig roll i arbetsmarknadspolitiken. Den arbetsmarknadspolitiska verksamheten ska präglas av en enhetlig och därmed rättvis tillämpning av de regler som gäller i arbetsförmedlingens och arbetslöshetskassornas verksamhet. Rättssäkerheten är av grundläggande betydelse för den arbetslöse och för legitimiteten i försäkringen. Denna uppfattning har utskottet uttryckt vid ett flertal tillfällen, senast i betänkande 2004/05:AU1.

Den kritik som framförs från bl.a. Riksrevisionen och IAF är allvarlig och de brister som påtalas kräver åtgärder. I budgetpropositionen för 2005 (prop. 2004/05:1) kommenterar regeringen Riksrevisionens rapport. Konsekvensen av bristerna är att arbetsmarknadens funktionssätt försämras. Risken finns att ersättning utbetalas till personer som inte är berättigade till det. Utskottet anser därför att det är angeläget att det bedrivs ett utvecklingsarbete för att säkerställa försäkringens roll som omställningsförsäkring.

Arbetsförmedlingarna har ansvar för att regelverket tillämpas enhetligt och i linje med lagar och förordningar. De ska också kontrollera att de som har ersättning verkligen söker arbete aktivt. Förmedlingen kan säkerställa detta genom att anvisa till arbete eller program och genom att ifrågasätta ersättningsrätten. Statistik från både SCB och AMS talar för att många arbetslösa inte aktivt söker arbete. Statistiken visar också att sökaktiviteten inte ökar nämnvärt efter de första 100 dagarna.

Regeringens bedömning i budgetpropositionen var att det inte är acceptabelt att sökaktiviteten är så låg som den är. Utskottet kan instämma med regeringen om betydelsen av ett aktivt arbetssökande men vill samtidigt upprepa vad som sades i budgetbetänkande 2004/05:AU1.

Utskottet kan också hålla med om att det är viktigt att de arbetslösa och personer i olika program är aktiva i sitt arbetssökande – rätten till arbetslöshetsersättning förutsätter enligt 9 § punkt 5 lagen om arbetslöshetsförsäkring att den sökande aktivt söker ett lämpligt arbete. Med anledning av vad som sägs i propositionen om ökade krav på de arbetslösa att visa att de är aktiva i sitt arbetssökande vill utskottet betona att det inte kan vara fråga om ett generellt och ensidigt krav. Det finns ett ömsesidigt ansvar. Genom en dialog och i arbetet med den individuella handlingsplanen ska arbetsförmedlingen ge den enskilda arbetssökanden förutsättningar att bedriva ett kvalitativt sett bra sökande efter ett arbete.

Måttet på en god sökaktivitet får enligt utskottets mening inte bara vara antalet sökta arbeten, vilket termen ”sökintensitet” skulle kunna leda tanken till. Det finns också en kvalitativ sida, som har bäring på försäkringens begrepp ”lämpligt arbete” i lagens 11 §. En övergripande princip vid bedömningen av vad som är lämpligt arbete är att hänsyn ska tas till den sökandes förutsättningar och andra personliga förhållanden.

Utskottet menade också att sökprocessen måste vara beroende av den individuella situationen. Om orsaken till en låg sökaktivitet t.ex. står att finna i ett dåligt självförtroende ligger lösningen i att stärka individen och öka motivationen. Är förklaringen i stället en svag efterfrågan på arbetskraft kan lösningen vara en annan. Det finns alltså situationer då insatser för att stärka individen kan vara mera effektiva än ökad kontroll.

Utskottet fann redan då anledning att peka på en slutsats i Riksrevisionens rapport, nämligen att de arbetsförmedlingskontor i undersökningen som hade de bästa arbetsplaceringsresultaten utmärktes av att i ett tidigt skede ha givit relativt sett mer individuell service till de sökande. Dessa kontor hade snabbare upprättat individuella handlingsplaner med vidgat sök område, redan i det inledande skedet av inskrivningsperioden matchat eller anvisat sökande till lediga platser och ägnat mer tid åt företagsinriktat arbete. De hade också i större utsträckning anvisat och följt upp anvisningar. Utskottet pekade också på en annan bedömning i rapporten. Kraven på ökad sökaktivitet som uttrycks i de nya reglerna i arbetslöshetsförsäkringen borde enligt rapporten balanseras mot en motsvarande ökad anvisningsgrad från arbetsförmedlingens sida.

Utskottet står fast vid dessa uttalanden.

I budgetpropositionen redovisade regeringen ett antal åtgärder för att komma till rätta med problemen. Regeringen ansåg att det är av högsta prioritet att AMV gör insatser för att lösa problemet att arbetsförmedlingarna tolkar och tillämpar reglerna om arbetslöshetsersättningen olikartat.

Av propositionen och av uppgifter som utskottet därefter inhämtat under hand från Regeringskansliet framgår följande.

- En *insatsplan* ska utarbetas i vilken de mest prioriterade områdena för arbetsförmedlingens kontrollfunktion identifieras. En sådan plan är under beredning och den kommer att vara klar inom den närmaste tiden.
- Regelverket om förlängningsbesluten ska ses över.
- IFAU har fått i uppdrag att undersöka bestämningsfaktorer för arbetssökandes sökbeteende och deras betydelse för möjligheterna att

hitta arbete. En första rapport ska enligt budgetpropositionen komma i augusti 2005.

- Undantagsmöjligheterna i det arbetsmarknadspolitiska regelverket ska förtydligas och begränsas.

5 Vid den ovannämnda utskottsutfrågningen medverkade som nämnts företrädare för Riksrevisionen, AMS, IAF, IFAU och SO.

10 IAF ansåg att tidigt upprättade handlingsplaner är en framgångsfaktor liksom arbetet med matchning och anvisning redan i början av inskrivningsperioden. Det gäller också att ha en hög nivå på platsanvisningarna och en konsekvent tillämpning av reglerna i arbetslöshetsförsäkringen. Från IAF:s sida framhölls även att kontrollfunktionen innehåller bredare uppgifter än att bara utfärda s.k. ifrågasättanden. Dit hör också att anvisa till arbete och att verkligen följa upp anvisningarna. Man tryckte också på att den arbetssökande verkligen medverkar till att upprätta en handlingsplan och att detta är ett grundvillkor för ersättning. Meddelandena om ifrågasatt ersättningsrätt kräver 15 ordning, metodik och rutiner. Även frågan om s.k. avanmälan är betydelsefull. Den behandlas som en administrativ fråga på arbetsförmedlingen men blir för den enskilde en fråga om ersättning. Allt detta är saker som direkt påverkar ersättningsrätten för den enskilde. IAF uppehöll sig också vid begreppet lämpligt arbete och hur viktigt det är med definitionerna av detta och att reglerna är enkla och tydliga. Som nämnts ovan har IAF utfärdat nya föreskrifter som gäller från den 1 september förra året. IAF försöker ta reda på varför det skiljer så mycket mellan olika län när det gäller antalet meddelanden om ifrågasatt ersättningsrätt per tusen ersättningstagare och hur man 20 tillämpar reglerna om förlängd ersättningsperiod. När det gäller det utvecklingsarbete som bedrivs inom AMS ansåg IAF att det kunde vara en fördel om man hade parallella tidsperspektiv, alltså att man försöker förbättra både det som finns nu och det som kommer. AMS beskrev för sin del ett genomgripande arbete med att komma till en bättre ordning och ett bättre resultat vid 25 tillämpning av arbetslöshetsförsäkringen. En enhetlig ledning och styrning sågs som avgörande för att nå framgång snabbt. Det handlar enligt AMS bl.a. om ökad aktivitet genom nya och ökade möjligheter till kontakt mellan den enskilde och arbetsförmedlaren, vilket också ska ge nya möjligheter till uppföljning. IFAU:s företrädare efterlyste mera kunskaper om hur stor effekt 30 olika arbetssätt på förmedlingarna har på de arbetslösas sökbeteende. SO:s företrädare hänvisade till en rapport där man kunnat konstatera att ifrågasättandena är av mycket skiftande kvalitet, särskilt när de rör handlingsplanerna. Den enskilde måste få klart för sig vilka krav som faktiskt ställs på honom eller henne som arbetslös. SO efterlyste också några förändringar i regelverken. – Ett sammanfattande intryck från hearingen är att det finns brister, men också att det finns en insikt om detta och en vilja att komma till rätta med 35 bristerna.

40 Slutligen kan nämnas att den senaste statistiken från IAF utvisar att antalet arbetslösa vars rätt till arbetslöshetsersättning ifrågasatts av arbetsförmedlingen fortsätter att öka. Under 2004 skickade arbetsförmedlingarna 6 852 sådana 45

meddelanden till arbetslöshetskassorna. 2003 var motsvarande siffra 5 243. Att en arbetssökande avvisar anvisning till ett lämpligt arbete är den vanligaste orsaken till ifrågasättande.

5 Utskottet kan sammanfattningsvis konstatera att det finns en medvetenhet hos berörda aktörer om bristerna i tillämpningen av arbetslöshetsförsäkringen och det regelverk som anknyter till försäkringen. Utvecklingsarbete bedrivs aktivt på flera håll och berör olika aspekter på tillämpningen. De rekommendationer som görs i Riksrevisionens granskning och som ligger till grund för 10 det förslag som styrelsen lagt fram för riksdagen är i linje med det pågående utvecklingsarbetet. Utskottet förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med en redovisning av de olika åtgärderna. Något tillkännagivande kan enligt utskottets mening inte anses påkallat. Riksrevisionens förslag och motionerna 2003/04:A7 yrkandena 1–4 (m, fp, kd, c) och A342 yrkande 4 (m) bör därför avslås av riksdagen.

15 Allmänt om arbetslöshetsförsäkringen

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet motioner om en utredning om ny arbetslöshetsförsäkring, karensdagar och dagpenningens storlek. Samtliga motioner avstyrks. Jämför reservationerna 2 (kd) och 3 20 (v).

Bakgrund

Sedan 1974 regleras arbetslöshetsförsäkringen i lag. Den 1 januari 1998 infördes en ny lag om arbetslöshetsförsäkring och om arbetslöshetskassor.

25 Arbetslöshetsförsäkringen omfattar både arbetstagare och företagare och regleras i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (ALF). Den består av en grundförsäkring och en inkomstbortfallsförsäkring. För att vara berättigad till ersättning från inkomstbortfallsförsäkringen ska den arbetslöse

- ha varit medlem i eller ansluten till en arbetslöshetskassa under en sammanhängande tid av minst tolv månader (*medlemsvillkor*)
- 30 • under en bestämd period utfört en viss mängd förvärvsarbete (*arbetsvillkor*)
- bl.a. vara anmäld som arbetssökande vid den offentliga arbetsförmedlingen och vara aktivt arbetssökande (*grundvillkor*).

35 Arbetslösa som uppfyller arbets- och grundvillkoret men inte medlemsvillkoret har rätt att få ersättning enligt grundförsäkringen. Sådan ersättning kan även lämnas till den som i stället för arbetsvillkoret uppfyller ett s.k. *studerandevillkor*.

Arbetslöshetsersättning lämnas under längst 300 ersättningsdagar (*ersättningsperiod*). Innan ersättning betalas ut ska 5 dagars *karens* fullgöras. En ersättningsperiod kan – om den arbetslöse riskerar att bli utförsäkrad och arbetsförmedlingen meddelat arbetslöshetskassan att man inte planerar att anvisa den arbetssökande till det arbetsmarknadspolitiska programmet Aktivitetsgaranti – förlängas med ytterligare längst 300 ersättningsdagar utan att den arbetssökande behöver uppfylla ett nytt arbetsvillkor. Vid förlängning av ersättningsperioden behöver ingen ny karens fullgöras. En ersättningsperiod kan endast förlängas en gång. Den som under ersättningsperioden uppfyllt ett nytt arbetsvillkor tilldelas en ny ersättningsperiod om 300 ersättningsdagar. En ny ersättningsperiod inleds alltid med 5 dagars karens.

Under de första 100 ersättningsdagarna i en ersättningsperiod har den arbetssökande rätt att begränsa sitt arbetssökande till lämpliga arbeten inom sitt yrke och till närområdet. Detta gäller inte om en ny ersättningsperiod påbörjas i direkt anslutning till en tidigare period.

Ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen lämnas i form av dagpenning, dvs. ett per dag beräknat belopp. När det gäller inkomstbortfallsförsäkringen lämnas dagpenning med 80 % av den försäkrades tidigare dagsförtjänst, dock lägst 320 kr. Under de första 100 ersättningsdagarna lämnas s.k. förhöjd dagpenning, högsta dagpenningen är då 730 kr. Därefter är den högsta dagpenningen 680 kr per dag. För arbetslösa som endast har grundförsäkring lämnas ett s.k. grundbelopp med 320 kr per dag. Regeringen bestämmer dagpenningens storlek. Arbetslöshetskassorna beslutar om och betalar ut arbetslöshetsersättningen.

Det finns 37 självständiga arbetslöshetskassor med ca 3,8 miljoner medlemmar. Alfa-kassan har fått i uppdrag av staten att administrera grundförsäkringen, inte bara för de egna anslutna som inte uppfyller medlemsvillkoret, utan även för dem som varken är medlemmar i en arbetslöshetskassa eller anslutna till Alfa-kassan.

I januari 2004 startade IAF sin verksamhet. Myndigheten tog då över de uppgifter som AMS haft på arbetslöshetsförsäkringsområdet, framför allt tillsynen över arbetslöshetskassorna. IAF har också fått i uppdrag att granska AMV:s behandling av ärenden rörande arbetslöshetsförsäkringen.

Motionerna

Kristdemokraterna förespråkar i motion A358 yrkande 4 en ny arbetslöshetsförsäkring och anser att en utredning snarast bör tillsättas med uppgiften att lägga ett konkret förslag till en sådan. Nuvarande system missgynnar en rad olika grupper på arbetsmarknaden. Partiet menar att regelsystemet måste anpassas till dagens arbetsmarknad och att regelverken måste vara enkla och överblickbara.

I samma motion yrkande 10 begär *Kristdemokraterna* att regeringen utreder kopplingen mellan de fackliga organisationerna och arbetslöshetskassorna. Arbetslöshetsförsäkringen sköts av arbetslöshetskassor som i de flesta fall har starka band med olika fackliga organisationer. Arbetslöshetskassorna

finansieras nästan helt med statliga medel och kassorna fattar myndighetsbeslut. Partiet hänvisar till två utredningar från 1999 som ifrågasätter dagens system. Regeringen bör, enligt partiet, utreda en alternativ organisationsmodell och konsekvenserna av att förändra relationerna mellan arbetslöshetskassorna och de fackliga organisationerna.

5

Vänsterpartiet anser i motion A307 yrkande 3 att arbetslöshetsförsäkringens trovärdighet undergrävs om allt färre får ersättning och det öppnas för privata försäkringar. De privata försäkringarna kommer att gynna de grupper som har en stark ställning på arbetsmarknaden. Nuvarande regler innebär att regeringen har beslutanderätt när det gäller dagpenningens storlek. Partiet menar att regeringen på nytt bör utreda frågan om indexering av högsta dagpenningen.

10

I motion A203 anför *Torsten Lindström (kd)* att det är angeläget att regelverket för arbetslöshetsförsäkringen ses över så att människor stimuleras att prova nya jobb utan att riskera ekonomiskt avbräck t.ex. i form av återkommande karensperioder.

15

Utskottets ställningstagande

Som utskottet framhållit vid ett flertal tidigare tillfällen är arbetslöshetsförsäkringens uppgift att ersätta den enskilde för inkomstförlust vid arbetslöshet under en omställningsperiod. Med det förstås att den arbetslöse så fort som möjligt ska kunna övergå i reguljärt arbete. Arbetslöshetsförsäkringen har alltid varit avsedd att vara en omställningsförsäkring. Att bidra till att säkerställa arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring är också ett mål för IAF enligt myndighetens regleringsbrev. Utskottet har i avsnittet om Riksrevisionens styrelses framställning närmare behandlat frågor om tillsynen över arbetslöshetsförsäkringen. Det är utskottets uppfattning att IAF:s arbete kommer att stärka arbetslöshetsförsäkringens legitimitet. Genom en bättre tillsyn och kontroll undviks missbruk av systemet och det skapas en grundläggande tilltro till att försäkringssystemet fungerar på avsett sätt.

20

25

I motion A358 efterfrågas en utredning som ska lägga fram förslag till en ny arbetslöshetsförsäkring. Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motsvarande synpunkter, bl.a. i betänkande 2002/03:AU4. Sammantaget anser utskottet att dagens utformning av arbetslöshetsförsäkringen utgör en lämplig avvägning mellan de olika intressen som försäkringen ska tillgodose. En sådan utredning som efterfrågas i motionen är därför inte påkallad. Rörande vissa frågor om särskilda grupper i arbetslöshetsförsäkringen vill utskottet hänvisa till vad som närmare anförs i de följande avsnitten.

30

35

Synpunkter på kopplingen mellan de fackliga organisationerna och arbetslöshetskassorna har utskottet behandlat vid ett flertal tillfällen, senast i betänkande 2003/04:AU3. Utskottet har hänvisat till att de första arbetslöshetskassorna bildades av fackliga organisationer för över 100 år sedan. Denna grund har visat sig vara stabil och har därför behållits och utvecklats. Utskottet anser att det faktum att arbetslöshetsförsäkringen administreras av intresseorgani-

40

sationer, dvs. fackliga organisationer och bransch- och småföretagarorganisationer, innebär stora fördelar. Detta har t.ex. garanterat en nära koppling till lönepolitiken, arbetsmarknadspolitiken och i förlängningen till den ekonomiska politiken. Sedan 1998 finns också Alfa-kassan som är helt fristående från fackförbund och andra intresseorganisationer. Utskottet anser inte att det finns skäl att ändra den nuvarande administrationsmodellen och omforma försäkringen till ett statligt system. Det är utskottets uppfattning att IAF:s arbete kommer att leda till en bättre tillsyn och mer likformig tillämpning av arbetslöshetsförsäkringens regler. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion A358 yrkandena 4 och 10 (kd).

Ett motsvarande yrkande som i motion A203 om att stimulera arbetslösa att prova nya jobb utan att de riskerar att drabbas av ekonomiskt avbräck genom återkommande karensdagar behandlade utskottet för ett år sedan (2003/04:AU3) och gjorde då följande klarläggande. Man kan av motionen få intrycket att en arbetslös alltid drabbas av karensdagar när han eller hon återgår i arbetslöshet efter att ha påbörjat ett arbete. Så är inte fallet. En ersättningsperiod inleds med fem karensdagar. Under ersättningsperioden kan den arbetssökande påbörja och prova flera arbeten inom en tolv månaders period och sedan återgå till arbetslöshet utan att drabbas av nya karensdagar. Utskottet anser liksom tidigare att detta är en rimlig avvägning. Därför avstyrks motion A203 (kd).

Utskottet behandlade frågor om ersättnings- och kompensationsnivåer bl.a. i betänkande 2000/01:AU5. Av den proposition om en rättvisare och tydligare arbetslöshetsförsäkring (prop. 1999/2000:139) som då behandlades framgick att i stället för en indexering av ersättningsnivåerna ska en årlig prövning göras utifrån vad som är statsfinansiellt möjligt. De bedömningar som Medlingsinstitutet gör av löneutvecklingen ska då beaktas. Enligt utskottets mening innebär utvecklingen mot att allt fler ersättningsberättigade "slår i taket", dvs. erhåller en lägre ersättning än 80 % av den tidigare inkomsten, att arbetslöshetsförsäkringen i allt mindre grad kan betraktas som en inkomstbortfallsersättning. Utskottet ansåg det därför angeläget att höja ersättningsnivåerna. Med införandet av förhöjt dagpenningbelopp under de första 100 ersättningsdagarna i ersättningsperioden återställdes, som det uttrycktes i betänkandet, dock en del av arbetslöshetsförsäkringens karaktär av inkomstbortfallsförsäkring. I dag får två av tre heltidsarbetande mindre än 80 % i ersättning vid arbetslöshet enligt vad en rapport från TCO visar. Här kan också nämnas att IAF i rapporten *Kompletterande försäkringar för inkomstbortfall vid arbetslöshet* har gjort en översiktlig redovisning av de olika avtalen om inkomst-/tilläggsförsäkringar som kompletterar arbetslöshetsförsäkringen och som omfattar en begränsad del av medlemmarna i arbetslöshetskassorna. IAF uppskattar att i storleksordningen 12–15 % av medlemmarna i arbetslöshetskassorna hösten 2004 hade en kollektiv inkomst-/tilläggsförsäkring. Kartläggningen visar bl.a. att kraven för att få teckna sådana försäkringar varierar men att samtliga försäkringsgivare kräver medlemskap i en arbetslöshetskassa. En avsikt med IAF:s kartläggning har varit att kontrollera om tilläggs-

försäkringarna i något avseende kan anses stå i strid med reglerna i lagen om arbetslöshetsförsäkring eller om effekterna av dessa på något sätt riskerar att motverka lagens syften. Rapportens slutsats är att så inte varit fallet.

- 5 Utskottet står fast vid sin principiella uppfattning att ersättningsnivåerna måste vara sådana att försäkringen behåller sin karaktär av inkomstbortfallsförsäkring men är inte berett att nu förorda några förändringar. Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motion A307 yrkande 3 (v).

Inträdesvillkor m.m.

Utskottets förslag i korthet

- 10 I detta avsnitt behandlar utskottet motioner som bl.a. rör kvalificeringsregler för rätt till arbetslöshetsersättning. Utskottet anser att frågan om ersättningsrätt m.m. för personer med förtroendeuppdrag bör övervägas och att regeringen återkommer till riksdagen om detta. Motionerna i övrigt avstyrks. Jämför reservation 4 (kd).

15 Bakgrund

- Som framgår av avsnittet Allmänt om arbetslöshetsförsäkringen måste den arbetslöse uppfylla vissa villkor för att ha rätt till arbetslöshetsersättning. För att få ersättning enligt grundförsäkringen krävs att den arbetslöse uppfyller grundvillkoret och arbets- eller studerandevillkoret. För att få inkomstrelaterad ersättning krävs dessutom att ett medlemsvillkor är uppfyllt.

Grundvillkoret innebär att den sökande för att få ersättning ska vara

- helt eller delvis arbetslös
- arbetsför och oförhindrad att åta sig arbete minst tre timmar per dag och i genomsnitt minst 17 timmar per vecka
- 25 • beredd att anta erbjudet lämpligt arbete
- anmäld som arbetssökande vid den offentliga arbetsförmedlingen
- medverkande till att upprätta en individuell handlingsplan i samråd med arbetsförmedlingen
- aktivt arbetssökande.

- 30 *Medlemsvillkoret* innebär att den sökande ska ha varit medlem i eller ansluten till en arbetslöshetskassa under en sammanhängande tid av minst 12 månader. För att erhålla medlemskap i en arbetslöshetskassa krävs enligt lagen om arbetslöshetskassor att man under en sammanhängande period av fem veckor under minst fyra veckor har arbetat i genomsnitt minst 17 timmar per vecka och fortfarande arbetar i minst den omfattningen.

- 35 *Arbetsvillkoret* innebär att den enskilde under 12 månader närmast före arbetslösheten (ramtid) ska ha arbetat antingen

- minst sex månader och minst 70 timmar i varje kalendermånad eller

- minst 450 timmar under sex sammanhängande kalendermånader och minst 45 timmar i var och en av de månaderna.

I vissa fall kan även tid med föräldrapenningförmån eller tid med totalförsvarsplikt få tillgodoräknas som arbete, dock tillsammans högst två kalendermånader.

Som förvärvsarbete räknas också

- tid med semester
- annan ledighet med helt eller delvis bibehållen lön (dock ej ledighet på grund av sjukdom, totalförsvarsplikt eller barns födelse)
- tid med avgångsvederlag.

Vissa typer av arbetsmarknadspolitiska insatser kan också tillgodoräknas i arbetsvillkoret, nämligen

- anställning med lönebidrag
- anställning inom Samhall
- skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare
- anställning med anställningsstöd.

Dock räknas inte anställning med särskilt anställningsstöd och stöd till start av näringsverksamhet som förvärvsarbete såvida inte den sökande när detta arbete påbörjades uppfyllde ett arbetsvillkor enligt ovan.

Studerandevillkoret innebär att den sökande inom en ramtid av 10 månader efter avslutade studier ska ha

- varit anmäld på arbetsförmedlingen i 90 dagar eller
- arbetat i minst 90 dagar och minst 25 timmar per vecka.

Studierna ska ha

- omfattat heltid
- varat minst ett läsår
- berättigat till studiestöd enligt studiestödslagen.

Ersättning kan beviljas tidigast från 20-årsdagen och ersättning utgår enligt grundförsäkringen. För den som fullföljt en treårig gymnasieutbildning och är under 20 år förlängs ramtiden till den dag han eller hon fyller 20 år. För en sökande som deltagit i aktivitetsgarantin finns särskilda bestämmelser.

Motionerna

Kristdemokraterna förordar i motion A358 yrkande 3 en annan utformning av arbetsvillkoret. Dagens kvalifikationskrav för grundbeloppet bör ändras. Rätten till ersättning ska utgå från att man ska arbeta ett visst antal timmar under en ramtid av ett år. Enligt partiet bör man också överväga lämpligheten av att ha olika kvalifikationsvillkor för grundbeloppet och för den inkomstrelaterade ersättningen. Partiet föreslår också att medlemsvillkoret tas bort, detta som en följd av förslaget om införande av en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

5 *Vänsterpartiet* anför i motion A307 yrkande 2 att det är svårt för deltidsarbete och för dem som har olika former av tillfälliga anställningar att uppfylla inträdeskrav och arbetsvillkor för arbetslöshetsersättning. Eftersom det är kvinnor och invandrare som har högst andel både deltidsanställningar och tillfälliga anställningar blir resultatet att gällande regelsystem verkar strukturellt diskriminerande. Partiet vill att kravet för medlemskap i arbetslöshetskassa enligt lagen om arbetslöshetskassor slopas och begär att regeringen utreder hur rätten till arbetslöshetsersättning kan göras neutral och hur diskriminering av korttids- och deltidsanställda kan undanröjas.

10 I motion A383 anför *Berit Högman m.fl. (s)* att en arbetslös bör kunna inneha politiska uppdrag utan att han eller hon som i dag förlorar sin a-kasseersättning. Regelverket bör göras tydligt så att ersättning för förlorad arbetsinkomst också gäller ersättning för förlorad arbetslöshetsersättning.

15 *Kurt Kvarnström och Anneli Särnblad (s)* menar i motion A387 att det finns problem för dem som beviljats 75 % sjukersättning att hitta anställningar på 25 %. Om det tidigare arbetet upphör har de svårt att hitta ett nytt. Personer som hamnar i den situationen har trots att de tillhört en a-kassa i ett antal månader inte rätt att få någon a-kasseersättning. Regeln om rätt att få arbete på Samhall fungerar inte tillfredsställande då Samhall inte längre finns på alla
20 orter i landet. Motionärerna vill att reglerna i a-kassan ses över.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet uttalat många gånger tidigare bör rätten till arbetslöshetsersättning bygga på en fast förankring på arbetsmarknaden. För att en sökande ska anses ha en fast förankring måste det krävas att han eller hon har förvärvsarbete reguljärt i en viss omfattning. Arbetet ska vara förlagt i tiden så att en viss kvantitet av arbetet ska ha utförts varje månad. Utskottet anser att den bedömning av arbetsvillkoren som lagstiftningen bygger på innebär rimliga krav på sökandens anknytning till arbetsmarknaden. Enligt utskottets uppfattning förhåller det sig på samma sätt när det gäller det krav på förvärvsarbete som den enskilde måste uppfylla för att kunna bli medlem i en arbetslöshetskassa. Motion A358 yrkande 3 (kd) avstyrks.

Utskottet har dock förståelse för de synpunkter som framförs i ett par motioner om att vissa grupper kan ha problem att kvalificera sig till arbetslöshetsersättning, t.ex. invandrare, personer med tidsbegränsade anställningar och deltidsarbetslösa. Enligt utskottets uppfattning är det angeläget att man i första hand gör ansträngningar för att dessa personer ska få fastare anknytning till arbetsmarknaden, t.ex. genom att bereda dem heltidsarbete. Det har under de senaste åren vidtagits åtgärder och gjorts insatser för att stärka dessa möjligheter, vilket utskottet redovisade bl.a. i betänkande 2004/05:AU1. Med det
40 anförda avstyrks motion A307 yrkande 2 (v).

När det gäller frågan som tas upp i motion A383 om politiska förtroendeuppdrag behandlade utskottet liknande synpunkter i betänkande

2002/03:AU4. Utskottet hänvisade då till AMS meddelande nr 17/1995. Enligt meddelandet kvalificerar arvoderade förtroendeuppdrag på heltid eller deltid till arbetslöshetsersättning. Enstaka förtroendeuppdrag kvalificerar däremot inte enligt detta meddelande. Vad sedan gäller frågan om den som uppbär arbetslöshetsersättning kan åta sig förtroendeuppdrag utan att förlora ersättning är praxis, enligt en underhandsuppgift från IAF, att enstaka uppdrag som förtroendevald i fullmäktig och nämnder inte ska påverka rätten till arbetslöshetsersättning. Enligt det nyssnämnda meddelandet ska det i dessa fall göras en individuell bedömning av om uppdraget utgör hinder att stå till arbetsmarknadens förfogande.

För förtroendeuppdrag som avses i kommunallagen (1991:900) finns en regel om rätt till ersättning för förlorade arbetsinkomster eller ekonomiska förmåner. Denna ersättningsrätt gäller inte förtroendevalda som fullgör uppdragen på heltid eller en betydande del av heltid. Reglerna i kommunallagen ändrades från den 1 juli 2002 och innebär i dag att kommunen eller lands-tinget är skyldigt att kompensera den enskilde även för förlust av socialförsäkringsrättsliga ersättningar. På detta sätt kan även denna grupp ges ekonomiska förutsättningar att åta sig kommunala förtroendeuppdrag. Före lagändringen avsåg ersättningsrätten endast förlust av arbetsinkomster och pensions- och semesterförmåner. Utgångspunkten för den nya regeln är att förtroendevalda inte har rätt till olika former av socialförsäkringsrättsliga ersättningar under den tid som förtroendeuppdraget fullgörs. Den som uppbär arbetslöshetsersättning anses inte stå till arbetsmarknadens förfogande under denna tid och förlorar då ersättning. I propositionen Demokrati för det nya seklet (prop. 2001/02:80, s. 88–89, 139) diskuterades möjligheten att ändra regleringen för arbetslöshetsersättningen. Detta ansågs inte vara en framkomlig väg eftersom regeringen ansåg det viktigt att värna om principen att ersättning endast ska lämnas när man står till arbetsmarknadens förfogande. Lösningen blev alltså i stället att ersättningen för förlorade ekonomiska förmåner enligt 4 kap. 12 § kommunallagen även inkluderar exempelvis förlorad arbetslöshetsersättning. Det krävs att den enskilde yrkar ersättning för att denna ska betalas ut, och den förtroendevalde måste kunna visa på vilket sätt han åsamkats ett inkomstbortfall.

Utskottet anser liksom motionären att möjligheten att ha politiska uppdrag är en viktig del i demokratin. Detta är också utgångspunkten för kommunallagens ersättningsregler. Utskottet anser att det finns skäl att närmare överväga frågan om ersättningsrätt m.m. för personer med förtroendeuppdrag och att regeringen återkommer till riksdagen om detta. Detta bör ges regeringen till känna. Utskottet bifaller därmed delvis motion A383 (s).

Utskottet har förståelse för det som sägs i motion A387 om att det kan vara svårt för en person med tre fjärdedels sjukersättning att finna en anställning för den resterande fjärdedelen. Enligt den regel i lagen (1998:1755) om särskilda insatser för personer med tre fjärdedels sjukersättning eller aktivitetser-sättning, som motionärerna också hänvisar till, ska särskilda insatser göras för att personer med dessa förutsättningar ska kunna få en anställning motsva-

5 rande den återstående arbetsförmågan. Förutom en anställning hos Samhall kan det innebära en anställning med lönebidrag. Här kan också nämnas den pilotverksamhet med en samordnad organisation mellan Försäkringskassan och arbetsförmedlingen för sjukskrivna arbetslösa (FAROS) som bedrivits
 10 t.o.m. den 31 december 2004. Projektets slutrapport lämnas till regeringen den 28 februari 2005. Utskottet kan också nämna den lag (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser som gäller fr.o.m. den 1 januari 2004. Lagen ger Försäkringskassan, länsarbetsnämnd, kommun och lands-
 15 ting nya möjligheter i arbetet med personer som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser. Dessa frågor tillhör socialförsäkringsutskottets beredningsområde. Utskottet vill också hänvisa till den översyn av socialförsäkringssystemen (dir. 2004:129) som bl.a. omfattar frågan om en bättre samordning mellan systemen för sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna. Med hänvisning till det ovan anförda avstyrks motion A387 (s).

15 Familjehem

Utskottets förslag i korthet

I avsnittet avstyrks motioner om att arbete i familjehem ska berättiga till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Hänvisning sker till pågående utredningsarbete. Jämför reservation 5 (m, fp, kd, c).

20 Motionerna

Kristdemokraterna konstaterar i motion A358 yrkande 8 att familjehemmen efterfrågas alltmer för familjevårdande uppgifter. Kommunerna har i dag stora svårigheter att rekrytera familjehem. Uppdraget som familjehemsförälder måste godkännas som ett arbete med rätt till arbetsrättslig trygghet. Partiet
 25 anser att arbetstagarbegreppet ska omfatta även personer verksamma i familjehem och att verksamheten ska berättiga till ersättning från a-kassan.

Birgitta Sellén (c) anför i motion So522 yrkande 2 att en familjehemsförälder som är arbetslös ska få behålla rätten till a-kassa. De nuvarande bestämmelserna måste ses över och förändras.

30 I motion A208 av *Magdalena Andersson och Anita Sidén (m)* menar motionärerna att en familjehemsförälder ska kunna betraktas som arbetstagar och därmed kunna omfattas av den arbetsrättsliga skyddslagstiftningen.

35 *Jörgen Johansson och Annika Qarlsson (c)* framför i motion A276 yrkandena 1 och 2, som tar upp situationen för verksamheten i familje- och jourhem, att tryggheten vid anställningens upphörande bör vara likvärdig oavsett anställningsform och att uppdragsanställda i jour- och familjehem ska inkluderas i gällande trygghetssystem på arbetsmarknaden.

Utskottets ställningstagande

Frågan om familjehemsuppdrag ska jämföras med förvärvsarbete och därigenom grunda rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen, alternativt om tiden med sådant uppdrag ska vara överhoppningsbar, har behandlats vid ett flertal tillfällen i utskottet, senast våren 2004 (bet. 2003/04:AU3). Utskottet konstaterade då att en parlamentarisk kommitté tillkallats med uppdrag (dir. 2003:76) att ta fram underlag till en nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården. Utredningen ska genomföra en samlad analys av den nuvarande sociala barn- och ungdomsvårdens mål, innehåll, resultat och organisation. Utifrån denna analys ska utredningen eventuellt föreslå förändringar i målens innehåll och utformning och förslag om hur denna vård bäst bör organiseras för att kunna uppnå målen. Utredningen ska enligt tilläggsdirektiv (dir. 2005:20) redovisa uppdraget senast den 1 oktober 2005. Regeringen har också tillsatt en utredning (dir. 2004:129) för att göra en översyn av socialförsäkringarna. Utskottet anser att utredningsarbetet inte bör föregripas och avstyrker därför motionerna So522 yrkande 2 (c), A208 (m), A276 yrkandena 1 och 2 (c) och A358 yrkande 8 (kd).

Utskottet återkommer i ett senare avsnitt till frågan om tid som familjehemsförälder ska kunna vara överhoppningsbar.

20 Företagare

Utskottets förslag i korthet

Utskottet behandlar i detta avsnitt motioner som rör företagares rätt till a-kassa. Samtliga motionsyrkanden avstyrks med hänvisning till pågående beredningsarbete.

25 Bakgrund

Arbetslöshetsförsäkringen omfattar både arbetstagare och företagare. I princip gäller samma regler för båda dessa grupper, men vissa särregler finns för företagarna. Dessa regler återfinns i 34–37 §§ ALF. Av dessa regler framgår att en företagare ska anses vara arbetslös när företagarens personliga verksamhet i rörelsen vid en samlad bedömning kan anses ha upphört annat än tillfälligt. En företagare kan även betraktas som arbetslös vid ett tillfälligt uppehåll i rörelsen. Upphållet får dock inte till någon del vara av säsongskaraktär och någon verksamhet får inte bedrivas i rörelsen. Ersättningsrätten är begränsad till ett avbrott i en och samma rörelse. Den försäkrade måste anmäla sig som arbetslös och stå till arbetsmarknadens förfogande. Vid bestämmande av företagarens dagpenning är huvudregeln att den ska beräknas på ett genomsnitt av inkomsterna från rörelsen under de senaste tre åren, exklusive avvecklingsåret, före arbetslöshetens inträde. Om företagaren har lagt ned sin verksamhet inom tolv månader från starten kan ersättningen i

stället baseras på företagarens tidigare anställning. Enligt IAF:s föreskrifter om arbetslöshetsförsäkring (IAFFS 2004:1) är en förutsättning för detta att företagaren var ersättningsberättigad vid den tidpunkt då han påbörjade verksamheten i företaget.

5 Motionerna

10 *Folkpartiet* menar i motion N254 yrkande 16 att arbetsmarknaden på landsbygden ofta ser mycket annorlunda ut jämfört med tätorten och att arbetsmarknadspolitiken i större utsträckning måste anpassas till detta. Som exempel nämner partiet småföretagens begränsade möjligheter till a-kassa. Företagare som arbetar i säsonsberoende branscher drabbas särskilt av detta, vilket är speciellt problematiskt för många av landsbygdens företagare. Folkpartiet kräver att man ser över arbetsmarknadslagstiftningen och att ett landsbygds-perspektiv finns med på ett tydligt sätt i en sådan översyn.

15 *Kristdemokraterna* begär i motion N400 yrkande 13 ett tillkännagivande om arbetslöshetsförsäkringen. Partiet anser att egenföretagare bör få samma rätt till ersättning som anställda i de olika försäkringssystemen.

20 *Kristdemokraterna* anser vidare i motion A358 yrkande 7 att en översyn bör ske av företagares rätt till a-kassa. Reglerna är i sin nuvarande form främst inriktade på arbetstagarare. Ett klart och tydligt regelverk är nödvändigt. Tillämpningen av nuvarande a-kasseregler för småföretagare skiljer sig mycket åt mellan olika kassor. Problemet är störst vad gäller bedömning av nivån på ersättningen.

25 *Centerpartiet* framför i motion A261 yrkande 4 tre förslag om att anpassa reglerna för småföretagares a-kassa. Partiet menar att det bör vara möjligt för en företagare att låta sitt företag vara vilande mer än en gång. Ersättningen för a-kassa för arbetslösa företagare bör baseras på det bästa av de tre senaste åren och inte på den genomsnittliga inkomsten som i dag. Möjligheten att basera dagsförtjänsten på en tidigare anställning för det fall företagaren har lagt ned sin verksamhet inom ett år bör utökas. Dagsförtjänsten ska kunna 30 baseras på en tidigare anställning som ligger maximalt tre år tillbaka.

Kenth Högström (s) anför i motion A374 att olikheterna i beräkningen av dagpenning vid arbetslöshet mellan arbetslöshetskassor för löntagare och egenföretagare måste utjämnas.

Utskottets ställningstagande

35 Att stimulera företagandet är enligt utskottet viktigt. På flera olika områden görs också insatser för att främja företagande. Ett väl utvecklat företagande leder till fler arbetstillfällen och därigenom minskad arbetslöshet. Utskottet har ofta diskuterat frågan om arbetslöshetsförsäkringen och företagare. Företagare, uppdragstagare och verksamma i kooperativ behöver likaväl som 40 andra grupper ekonomisk trygghet. Försäkringen får inte utformas så att den

5 blir ett hinder för nyföretagande. Arbetslöshetsförsäkringen är i grunden en löntagarförsäkring, men försäkringen har successivt utvidgats till att även ge ett försäkringsskydd för företagare. Ersättningen till anställda bygger på intyg från arbetsgivare och på förhållanden som den enskilde löntagaren inte på samma sätt som en företagare kan påverka. En företagare har däremot vissa

10 möjligheter att styra sina inkomster och därmed påverka utfallet av försäkringen. Detta är en anledning till att det behövs särskilda regler för företagare. Näringsdepartementet har i ett projekt om företags- och anställningsformer i förändring (Ds 2003:27) belyst skillnader i befintliga regelsystem mellan

15 företagare och anställda när det gäller de sociala trygghetssystemen och problem som dessa skillnader kan medföra. Riksdagen begärde den 15 april 2004 i ett tillkännagivande till regeringen, i samband med behandlingen av arbetsmarknadsutskottets betänkande 2003/04:AU6 (rskr. 2003/04:185), en parlamentarisk utredning för att skyndsamt se över företagares ekonomiska situation vid arbetslöshet. Enligt ett

20 interpellationssvar av näringsminister Thomas Östros i januari 2005 (ip. 2004/05:265) bereder man i Regeringskansliet för närvarande kommittédirektiv avseende bl.a. regler vid arbetslöshet och sjukdom. Utskottet utgår från att det som tas upp i ovanstående motioner kommer att

beröras av utredningen. Utredningsarbetet bör inte föregripas. Utskottet avstyrker därmed motionerna N254 yrkande 16 (fp), N400 yrkande 13 (kd), A261 yrkande 4 (c), A358 yrkande 7 (kd) och A374 (s).

Studier och a-kassa

Utskottets förslag i korthet

25 I detta avsnitt behandlas motioner som rör studier och a-kassa. Samtliga motionsyrkanden avstyrks bl.a. med hänvisning till pågående beredningar. Jämför reservation 6 (kd).

Bakgrund

30 Normalt kan man inte få arbetslöshetsersättning under studietid eftersom man då inte anses vara arbetslös. Grundkravet för ersättningsrätt är att vara anmäld till arbetsförmedlingen och stå till arbetsmarknadens förfogande. Man måste alltså aktivt söka arbete, och det får inte vara något som hindrar den arbetssökande från att anta ett arbetserbjudande. Huvudregeln i ALF är därför att ersättning inte lämnas till den som deltar i utbildning (10 § första stycket

35 punkt 1). Om det finns särskilda skäl får regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer föreskriva att ersättning får lämnas till en person som deltar i utbildning och ange vilka villkor för rätt till ersättning som i sådana fall ska gälla. I korthet innebär de nu gällande undantagen följande.

40 Av betydelse är bl.a. om det är heltids- eller deltidstudier och om studierna finansieras med någon form av studiestöd. I vissa fall kan ersättning läm-

nas t.o.m. under avbrott eller uppehåll i utbildningen. Om studier sker på *heltid utan studiestöd* kan arbetslöshetsersättning utges endast om

- det är en fortsättning på en heltidsutbildning som tidigare bedrivits jämsides med ett heltidsarbete,
- 5 • heltidsarbete söks och
- tidigare arbete inte avslutats på grund av studierna.

Vid deltagande i en *orienteringskurs på hel- eller deltid* utan någon form av studiestöd kan arbetslöshetsersättning utges om kursen uppfyller vissa krav.

10 En orienteringskurs är en kort utbildning med huvudsyfte att orientera om olika yrken och utbildningsvägar. Kurserna anvisas av arbetsförmedlingen.

Vid utbildning på *deltid utan studiestöd* kan arbetslöshetsersättning utges endast om

- tidigare arbete inte avslutats på grund av studierna,
- heltidsarbete söks och
- 15 • den arbetslöse kan intyga att han eller hon är beredd att avbryta studierna om de skulle hindra honom eller henne från att ta ett arbete.

Vid utbildning på *deltid med studiestöd* kan arbetslöshetsersättning utges endast om

- den arbetslöse bedrivit studier varaktigt (minst en termin) före arbetslösheten vid sidan av ett deltidarbete,
- 20 • arbete söks i minst samma omfattning som tidigare och
- den arbetslöse ofrivilligt fått lämna sitt arbete.

25 Om den studerande själv väljer att *avbryta* sina studier utan avsikt att återuppta dem anses de vara avslutade och personen anses inte längre vara studerande. Arbetslöshetsersättning kan då lämnas under förutsättning att övriga villkor är uppfyllda.

30 Vid ferieuppehåll i utbildningen kan ersättning lämnas i vissa fall. Det krävs att arbetsvillkoret är uppfyllt eller att det inte har gått mer än tolv månader sedan arbetslöshetsersättning senast uppbars. Ferieuppehållet ska dessutom överstiga 45 kalenderdagar. Särskilda regler gäller vid arbetsmarknadsutbildningar.

Tid i viss utbildning kan vara s.k. överhoppningsbar tid i försäkringen. Utskottet återkommer till den frågan i ett senare avsnitt.

Motionerna

35 *Kristdemokraterna* anför i motion A358 yrkande 9 att lagen om arbetslöshetsförsäkring bör ändras så att det åter blir möjligt för studerande att erhålla arbetslöshetsersättning under ferierna.

Kurt Kvarnström och Anneli Särnblad (s) pekar i motion A372 på problemet att arbetslösa studerande under vissa förutsättningar inte får a-kasseersättning

under sommaren. Målsättningen är att de som är sjuka och måste byta arbete ska erbjudas en snabb och aktiv rehabilitering. De berörda personerna bör ges en bra ekonomisk trygghet under denna omställning, t.ex. när de studerar.

5 I motion A388 av *Berit Högman m.fl. (s)* framförs att arbetslöshet ska kunna kombineras med studier under förutsättning att den arbetslöse uppfyller kravet på ett aktivt arbetssökande och kravet på beredskap att ta de arbeten som erbjuds. Olika a-kassor behandlar denna typ av ärenden olika. Motionärerna menar att en likartad hantering hos alla a-kassor är ett måste om vi ska gå från ord till handling beträffande det livslånga lärandet.

10 *Christer Erlandsson (s)* betonar i motion A293 att arbetslösa bör stimuleras att ta egna initiativ till utveckling/utbildning på kvällar och helger som underlättar för dem att få arbete. Regelsystemet för rätt till a-kasseersättning innehåller begränsningar för detta som bör tas bort.

Utskottets ställningstagande

15 Utskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat liknande frågor om arbetslöshetsförsäkringens regler vid studier. Det är utskottets uppfattning att utbildning stärker människor och ger människor kraft att möta förändringar i ett alltmer kunskapsbaserat samhälle. Utbildning är också ett av de viktigaste verktygen för att öka jämlikheten och motverka segregation i samhället. Det blir allt viktigare att ta till vara människors initiativkraft och kompetens.
20 Därför är det också viktigt att trygghetssystemen inte är utformade så att personer avstår från studier.

Av bakgrundsavsnittet ovan framgår att det under vissa förutsättningar är möjligt att studera och erhålla ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Till exempel kan man bedriva deltidstudier förutsatt att tidigare arbete inte avslutats på grund av studierna och att studierna inte hindrar den sökande att söka heltidsarbete. Man måste också vara beredd att avbryta studierna om man får ett arbete.

30 När det gäller frågan om a-kassa under ferier så behandlade utskottet liknande synpunkter i förra årets betänkande (2003/04:AU3). Utskottet uttalade då att den bestämmelse som reglerar rätten till ersättning under ferier som överstiger 45 dagar tar sikte på sommarlovet i den traditionella terminsupplade utbildningen. Numera är utbildningar inte alltid terminsupplade på höst- och vårterminer, och både fler och kortare uppehåll kan ingå i utbildningsplanen. Utskottet menade att det kan finnas anledning att se över det regelverk som gäller uppehåll i utbildningen och utgick från att regeringen i beredningen av den nedan omnämnda studiesociala utredningen även skulle beakta detta. Utskottet vill betona vikten av att dessa frågor tas upp i beredningen av utredningens betänkande.

40 När det gäller det som tas upp i motion A388 om att a-kassor behandlar frågor om studier och arbetslöshetsersättning olika vill utskottet hänvisa till det som sagts ovan om IAF:s uppgift som bl.a. består i att bidra till att arbets-

löshetskassorna och arbetsförmedlingarna fullgör sina uppgifter i arbetslöshetsförsäkringen på ett korrekt och likformigt sätt över hela landet. Det är utskottets uppfattning att IAF:s arbete kommer att bidra till att sådana eventuella brister som motionären pekar på kommer att minska.

5 Frågor om studier och arbetslöshetsförsäkring har också behandlats i den studiesociala utredning som i december 2003 lämnade sitt betänkande *Studerande och trygghetssystemen* (SOU 2003:130) till regeringen. Utredningen konstaterar när det gäller arbetslöshetsförsäkringen att regelverket upplevs som svårt och komplicerat av många studerande. Det vore därför av värde, 10 menar utredningen, om informationen till studerande om reglerna stärks. Utredningen har också identifierat vissa problem i den praktiska tillämpningen. Studerande som inte har eller kan få studiemedel saknar t.ex. möjligheter att kombinera arbetslöshetsersättning med fortsatta deltidstudier. För att förbättra för alla studerande vill utredningen bl.a. att

- 15 • reglerna blir färre och enklare så att tillämpningen blir mer enhetlig,
- studerande kan kvalificera sig och få tillgång till de försäkringssystem som bygger på inkomstbortfallsprincipen t.ex. genom att bidragsdelen i studiemedlet beskattas,
- 20 • studiemedlen värdesäkras i takt med den samhällsekonomiska utvecklingen,
- studier på deltid kan kombineras med sjukskrivning på deltid,
- skyddsbestämmelserna om sjukpenninggrundande inkomst anpassas till ett flexibelt användande av studiemedlen,
- vissa åldersgränser för studerande anpassas till livslångt lärande.

25 Utredningen har också fört fram behovet av att förbättra för studerande med barn.

Enligt uppgift från Socialdepartementet har utredningen remissbehandlats och en sammanställning av remissvaren har gjorts. Betänkandet är nu under beredning.

30 Utskottet kan notera att en arbetsgrupp inom Regeringskansliet under hösten har haft i uppgift att presentera förslag till utformningen av ett barn tillägg till studerande. Arbetsgruppens förslag har presenterats i rapporten *Ett barn tillägg till studerande* (Ds 2004:53). Rapporten har remissbehandlats och en proposition är aviserad till den 23 mars.

35 Utskottet anser att regeringens vidare åtgärder med anledning av den studiesociala utredningens förslag bör avvaktas. Med hänvisning till det anförda avstyrks motionerna A293 (s), A358 yrkande 9 (kd), A372 (s) och A388 (s).

A-kassan och bemanningsföretagen

Utskottets förslag i korthet

I avsnittet avstyrks två motionsyrkanden om a-kassan och bemanningsföretagen. Utskottet anser att man bör avvakta kommande skrivelse. Jämför reservation 7 (kd).

Motionerna

Kristdemokraterna anför i motion A358 yrkande 6 att reglerna för arbetslöshetskassa är olika beroende på om ett bemanningsföretag är offentligt eller privat. En anställd i ett privat bemanningsföretag betraktas alltid som heltidsanställd oavsett vad den enskilde och företaget har avtalat. Den enskilde kan därför inte få utfyllnad från arbetslöshetsförsäkringen vid deltidsarbetslöshet. En deltidsanställd i ett annat företag liksom i ett offentligt organiserat bemanningsföretag kan däremot få utfyllnadsersättning i motsvarande situation. Partiet menar att samma regler måste gälla oavsett om man arbetar i ett privat eller offentligt organiserat bemanningsföretag. Vidare anser partiet att det finns problem i AMS regelverk när det t.ex. gäller möjligheten att få arbetslöshetsersättning för en period mellan två uppdrag för ett och samma bemanningsföretag. *Kristdemokraterna* anför att det är viktigt att de regelverk som diskuteras i motionen ses över så att arbetslösa inte tvingas att tacka nej till jobb i bemanningsföretag på grund av risken att mista sin arbetslöshetsersättning.

Matilda Ernkrans m.fl. (s) framför i motion A228 att det finns problem för den enskilde när det gäller arbetslöshet mellan anställningar hos uthyrningsföretag och arbetslöshetsförsäkringen. Motionärerna anser att regeringen bör låta se över regelverket.

Utskottets ställningstagande

IAF har utrett frågan om rätt till arbetslöshetsersättning mellan uppdrag och vid deltidsarbete för den som är anställd i bemanningsföretag för att hyras ut. Slutsatsen av den utredningen framgår av IAF Informerar nr 4/2004. En person som är tillsvidareanställd i personaluthyrningsverksamhet och som på grund av t.ex. bristande orderingång periodvis är sysslöslös, är enligt utredningen inte att betrakta som arbetslös och har inte rätt till arbetslöshetsersättning. Situationen kan jämföras med permittering. En anställd som inte är fullt utbokad kan inte heller kombinera deltidsuppdragen med arbetslöshetsersättning eftersom han eller hon enligt IAF i dessa fall får anses stå främst till företagets förfogande. Inte heller då en person är anställd på deltid i uthyrningsverksamhet kan han eller hon enligt utredningen anses ha rätt till arbetslöshetsersättning, eftersom den anställde oavsett hel- eller deltidsanställning

knappast kan förutse när eller var han eller hon ska utföra ett uppdrag och därigenom inte kan anses oförhindrad att åta sig annat arbete.

5 Riksdagen beslutade 1999, på förslag från utskottet, om ett tillkännagivande om behovet av en översyn av bemanningsföretagen (1999/2000:AU1, rskr. 1999/2000:83). Under hösten 2001 tillsattes en arbetsgrupp i Regeringskansliet med uppdrag att inventera de problem som kan vara förknippade med anställning i ett bemanningsföretag. Uppdraget skulle redovisas den 30 november 2002. I samband med att gruppen inledde sitt arbete lade EU-kommissionen fram ett förslag till direktiv om anställningsvillkor i bemanningsföretag. Med anledning av förhandlingarna på EU-nivå kom arbetet med de nationella frågorna att avvaktas. Förhandlingarna avstannade under 2003 och har först i september 2004 återupptagits. Regeringen beslutade i mars 2004 att redovisningstiden för gruppen skulle förlängas till september 2004. Arbetsgruppen har i en promemoria (N2001/8934/ARM) gjort en problem-sammansättning och redogjort för parternas synpunkter. I Regeringskansliet förbereds nu en skrivelse om bemanningsföretagen. Enligt statsrådsberedningens förteckning i januari 2005 över propositioner som är avsedda att avlämnas under återstoden av detta riksmöte ska skrivelsen avlämnas till riksdagen i april. Här kan också nämnas att ordförandelandet Luxemburg har 20 aviserat (dock markerat eventuellt) att frågan om ett direktiv för bemanningsföretagen ska tas upp för gemensam ståndpunkt i början av mars.

I avvaktan på den kommande skrivelsen från regeringen avstyrker utskottet motionerna A228 (s) och A358 yrkande 6 (kd).

Överhoppningsbar tid

25 Utskottets förslag i korthet

I avsnittet behandlas motioner från den allmänna motionstiden som rör s.k. överhoppningsbar tid i arbetslöshetsförsäkringen. Motionerna avstyrks. Jämför reservation 8 (kd).

Bakgrund

30 För ersättningsrätt i arbetslöshetsförsäkringen krävs att ett s.k. arbetsvillkor ska vara uppfyllt. Detta villkor innebär att den sökande under en tolv månadersperiod (ramtid) omedelbart före arbetslöshetens inträde ska ha utfört en viss mängd arbete. När denna ramtid ska bestämmas räknas inte (överhoppas) 35 tid då den sökande varit hindrad att arbeta av ett antal angivna skäl. Överhoppningsbar tid kan vara t.ex. sjukdom, utbildning under vissa förutsättningar, vård av eget barn under två år eller vård av adoptivbarn i två år efter barnets ankomst i familjen samt deltagande i vissa arbetsmarknadspolitiska program. Även tid då den sökande fått föräldrapenningförmåner får överhoppas. Att tiden är överhoppningsbar innebär att även sådant förvärvsarbete som

ligger längre tillbaka i tiden än tolv månader kan tillgodoräknas i arbetsvillkoret. Den överhoppningsbara tiden är begränsad till sju år.

Motionerna

5 *Kristdemokraterna* anser i motion A358 yrkande 5 att studier ska betraktas som överhoppningsbar tid i arbetslöshetsförsäkringen i proportion till omfattningen av tiden.

Kurt Kvarnström och Anneli Särnblad (s) anser i motion A378 att det bör övervägas att ta bort begränsningsregeln för överhoppningsbar tid på sju år.

10 I motion A309 av *Lennart Klockare och Birgitta Ahlqvist (s)* tar motionärerna upp frågan om överhoppningsbar tid för föräldralediga. Motionärerna anser att det bör gälla motsvarande regler i arbetslöshetsförsäkringen som i föräldraförsäkringen, där den som t.ex. arbetar halvtid och tar ut föräldrapenning för den andra delen kan behålla sin sjukpenninggrundande inkomst (SGI).

15 *Raimo Pärssinen (s)* anför i motion A311 att den tid då man tar emot familjehemsplacerade små barn bör vara överhoppningsbar i arbetslöshetsförsäkringen.

Utskottets ställningstagande

20 Frågan i motion A358 om överhoppningsbar tid vid studier har utskottet behandlat vid flera tillfällen tidigare, senast i betänkande 2003/04:AU3. Utskottet gör här samma konstaterande som då, nämligen att studier redan i dag är överhoppningsbar tid om de avslutats efter fyllda 25 år eller om de har föregåtts av sammanhängande förvärvsarbete på heltid i minst fem månader. Detta gäller under förutsättning att studierna var på heltid och är avslutade. Här som i andra sammanhang knyts ersättningsrätten till att den sökande står 25 till arbetsmarknadens förfogande. Utskottet är inte berett att ställa sig bakom att ytterligare utvidga möjligheterna att betrakta utbildning som överhoppningsbar tid. Med hänvisning till detta avstyrker utskottet motion A358 yrkande 5 (kd).

30 Den tid som får hoppas över vid bestämmande av ramtiden är begränsad till sju år. Denna begränsning infördes 2001 (bet. 2000/01:AU5) enligt ett förslag i proposition 1999/2000:139 En rättvisare och tydligare arbetslöshetsförsäkring. Utskottet delade regeringens uppfattning att det inte är förenligt med försäkringens syfte att en arbetssökande kan vara borta från arbetsmarknaden under en mycket lång tid och ändå vara berättigad till ersättning. En 35 begränsning av ramtiden innebär att kravet på anknytning till arbetsmarknaden upprätthålls bättre samtidigt som administrationen underlättas. Utskottet ser i nuläget ingen anledning till att ändra denna begränsningsregel.

40 Liknande synpunkter om överhoppningsbar tid vid föräldraledighet som framförs i motion A309 behandlades av utskottet i betänkande 2002/03:AU4. Motionen anknyter till två domar från Regeringsrätten i maj 2002. De en-

5 skilda personerna hade under samma tid som föräldrapenning uppburits del-
tidsarbetat i sådan omfattning att ett nytt arbetsvillkor hade uppfyllts. Dag-
penningen hade därmed grundats på deltidsarbetet, vilket innebar att ersätt-
ningen beräknats på den lägre inkomsten trots att personen arbetat heltid före
5 föräldraledigheten. Utskottet utgår från att regeringen följer frågan och vid
behov återkommer till riksdagen med förslag.

10 Frågan om tid då man tar emot familjehemsplacerade barn ska vara över-
hoppningsbar har nära anknytning till den ovan behandlade frågan om famil-
jehemsuppdraget i sig ska kunna grunda rätt till ersättning från arbetslöshets-
försäkringen. Lagens innebörd är i princip att en viss verksamhet inte samti-
digt kan vara både ersättningsgrundande och överhoppningsbar. Tanken med
15 möjligheten att hoppa över tid är att ett förvärvsarbete som ligger längre bort i
tiden ska kunna läggas till grund för ersättning. Om uppdraget som familje-
hemsförälder skulle jämföras med förvärvsarbete, och därmed kvalificera till
15 ersättning från a-kassan, kan samma tid alltså inte vara överhoppningsbar.
Utskottet vill också hänvisa till vad som anförts i avsnittet om familjehem och
a-kassa om att avvakta pågående utredningsarbete. Med hänvisning till det
ovan anförda avstyrks motionerna A309 (s), A311 (s) och A378 (s).

Övrigt

20 Utskottets förslag i korthet

I avsnittet behandlar utskottet övriga motioner på arbetslöshetsför-
säkringens område. Samtliga motioner avstyrks. Jämför reservation
9 (m).

Motionerna

25 I motion A236 menar *Hans Stenberg och Kerstin Kristiansson Karlstedt (s)*
att det skulle vara önskvärt att rutinerna för a-kassans hantering av arbetsgi-
varintygen förenklas utan att för den skull kontrollfunktionen i systemet
kommer på undantag.

30 *Jan Björkman och Kerstin Andersson (s)* betonar i motion A255 behovet av
att skyndsamt lösa frågan om samordnat utbetalningsansvar mellan a-kassan
och försäkringskassan.

35 I motion Sf356 yrkande 3 av *Tobias Billström m.fl. (m)* anföras att reglerna på
arbetsmarknaden måste vara enkla och lätthanterliga och anpassade till en
gemensam arbetsmarknad. Motionärerna ger ett antal exempel på hur den
nuvarande utformningen av a-kassesystemet utgör hinder för rörlighet av
arbetskraft i Öresundsregionen.

Utskottets ställningstagande

När det gäller frågan om hanteringen av arbetsgivarintygen, som tas upp i motion A236, kan utskottet föreställa sig att det ibland kan upplevas som besvärligt att utverka ett intyg. Om ett sådant intyg bara kan skaffas med stora svårigheter finns det möjlighet enligt 47 § ALF att styrka arbetsförhållandena och övriga uppgifter på annat sätt. I Försäkringsbestämmelser – Regelbok för arbetslöshetskassor, som ges ut av IAF, anges att en sökande som omöjligt kan erhålla arbetsgivarintyg kan styrka de uppgifter kassan behöver för att bedöma ersättningsrätten genom att visa t.ex. lönebesked för den aktuella perioden. Av IAF:s föreskrifter (IAFFS 2004:1) framgår också att det under vissa förutsättningar är möjligt att lämna arbetsgivarintyg till en arbetslöshetskassa i elektronisk form. Mot den bakgrunden anser utskottet inte att det finns någon anledning att ta något initiativ i frågan. Motion A236 (s) avstyrks.

Frågan om samordnat utbetalningsansvar behandlade utskottet senast våren 2004 (bet. 2003/04:AU3).

Följande kan sägas i denna fråga. I oktober 2001 lade utredningen om aktivitetsstödet fram sitt slutbetänkande *Utbetalning av aktivitetsstödet* (SOU 2001:81). I betänkandet framfördes bl.a. att det borde vara rationellt med färre inblandade aktörer vid utbetalningen av aktivitetsstödet. Dåvarande Riksförsäkringsverket (RFV) ansåg i sitt remissyttrande över betänkandet att utredningen inte utrett de delar som är av väsentlig betydelse för socialförsäkringen och dess administration. Vidare ansåg RFV att beslutsunderlaget var bristfälligt och kostnadsberäkningarna missvisande och otydliga. Även Statskontoret i samarbete med Riksförsäkringsverket, Arbetsmarknadsstyrelsen, Arbetsgivarverket, Försäkringskassoförbundet och Arbetslöshetskassornas samorganisation har utrett frågan och redovisade sitt uppdrag i december 2002. I rapporten *Alternativ administration av aktivitetsstöd. Effekter för socialförsäkringens administration* (2002:28) jämförs tre alternativ med ett nollalternativ, där nollalternativet är ett med hjälp av IT-teknik rationaliserat nuläge där de allmänna försäkringskassorna ombesörjer administrationen av aktivitetsstödet. Statskontoret konstaterade att nollalternativet syntes vara mest kostnadseffektivt för socialförsäkringens administration om hänsyn också tas till de administrativa kostnaderna vid arbetslöshetskassorna. Även RFV har utrett frågan och lämnat ett alternativt förslag. Regeringen beslutade i november 2003 att lägga det förutnämnda betänkandet (SOU 2001:81) till handlingarna. Utskottet har under hand erfarit att frågan inte längre bereds i Regeringskansliet.

När utskottet behandlade denna fråga våren 2004 framhölls betydelsen av ett samordnat utbetalningsansvar mellan olika aktörer på arbetsmarknadsområdet. Utskottet utgick från att regeringen tar nödvändiga initiativ i frågan för att så snart det är möjligt kunna lägga fram ett konkret förslag för riksdagen. Utskottet kan nu konstatera att frågan inte längre är aktuell i Regeringskansliet. Enligt utskottets mening är det av största vikt att frågan återupptas. Utskottet anser att det finns starka skäl för att överföra uppgiften att administrera och utbetala de s.k. aktivitetsstöden till arbetslöshetskassorna. Utskottet

förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med förslag i frågan. Motion A255 (s) avstyrks i den mån den inte får anses tillgodosedd med det anförda.

5 I budgetbetänkande 2004/05:AU1 behandlade utskottet ett yrkande i motion Sf356 om skillnader mellan svenskt och danskt regelverk. Utskottet framförde då att en bättre samordning mellan regelverken i de nordiska länderna är önskvärd och menade att problem inte kan lösas genom ensidiga åtgärder från Sveriges riksdag och regering utan kräver långsiktigt arbete i alla berörda länder. Området är komplicerat och är ständigt föremål för arbete, bl.a. inom 10 Nordiska rådet. Frågor om arbetslöshetsersättning regleras bl.a. i den nordiska konventionen om social trygghet. Utskottet kan också hänvisa till ny statistik från SCB som visar att närmare 20 000 svenskar arbetspendlade till nordiska grannländer under 2001. Statistiken visar att svenskarna pendlade i betydligt större utsträckning än övriga nordbor. Från Sverige till Danmark pendlade 15 drygt 4 700 personer, till Finland knappt 1 600 och till Norge drygt 13 300 personer. Här kan också nämnas att de nordiska ministrarna i samband med Nordiska rådets session i Stockholm den 1 november 2004 undertecknade ett nytt nordiskt avtal om folkbokföring. Avtalet innebär lättnader för nordiska medborgare som flyttar mellan de nordiska länderna. De internordiska flytt- 20 ningsbevisen avskaffas, och det ska gå snabbare och enklare att få ett nytt personnummer. Den 10 februari lade regeringen fram ett förslag till riksdagen (prop. 2004/05:67) som innebär att överenskommelsen om folkbokföring ska gälla som lag här i landet. Förslaget kommer att behandlas i skatteutskottet under våren. Hemsidan www.oresunddirekt.com är en guide till all offentlig 25 information i Öresundsregionen. Utskottet kan med detta åter konstatera att det pågår ett kontinuerligt arbete på området. Några initiativ kan därför inte anses påkallade.

Utskottet avstyrker med det anförda motion Sf356 yrkande 3 (m).

30

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Framställning från Riksrevisionens styrelse angående arbetslöshetsförsäkringens hantering på arbetsförmedlingen (punkt 1) (m, fp, kd, c)

av Anders G Högmark (m), Tina Acketoft (fp), Patrik Norinder (m), Henrik Westman (m), Mauricio Rojas (fp), Annelie Enochson (kd) och Lars-Ivar Ericson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 1. Riksdagen bifaller därmed dels 2003/04:RRS7, dels motionerna 2003/04:A7 yrkandena 1–4 (m, fp, kd, c) och 2004/05:A342 yrkande 4 (m).

Ställningstagande

I den granskning som Riksrevisionen har gjort av arbetsförmedlingens hantering av arbetslöshetsförsäkringen framkommer allvarliga brister. Det handlar om brister både i sättet att anvisa/matcha lediga jobb och sättet att följa upp arbetsviljan hos dem som saknar arbete.

Vi vill att riksdagen begär att regeringen vidtar åtgärder för att säkerställa att arbetsförmedlingens platsanvisande aktiviteter ökar på det sätt som föreslås av Riksrevisionen och att regeringen inför någon form av nämnd vid arbetsförmedlingarna som bereder alla överväganden om rapportering av sökande som avböjt en anvisning av arbete.

Vi instämmer till fullo i Riksrevisionens konstaterande att arbetslöshetsförsäkringen ska vara en omställningsförsäkring.

Riksrevisionens uppföljning av hur arbetsförmedlingarna efterlever lagar och regler stärker vår övertygelse om att den hittills förda arbetsmarknadspolitiken kommit till vägs ände. Det kommer inte att räcka med att genomföra Riksrevisionens genomtänkta förslag, därutöver krävs reformer som stimulerar mer av individuell hjälp till dem som är arbetslösa. Den i dagarna publicerade rapporten från Riksrevisionen om arbetsförmedlingens och arbetslöshetskassornas hantering av arbetslöshetsförsäkringen förstärker ytterligare denna övertygelse.

Dessutom har såväl Riksdagens revisorer som IFAU påvisat uppenbara brister inom den förda arbetsmarknadspolitiken. Regeringen har inte tagit dessa tydliga signaler om behovet av omprövning av politiken på allvar.

Vi begär att riksdagen beslutar att godkänna Riksrevisionens styrelses framställning och att regeringen får uppdraget att snarast möjligt återkomma med förslag som medför att styrelsens rekommendationer uppfylls. Motionerna 2003/04:A7 yrkandena 1–4 (m, fp, kd, c) och A342 yrkande 4 (m) bör också bifallas.

2. Utredning om ny arbetslöshetsförsäkring (punkt 2) (kd)

av Annelie Enochson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 2. Riksdagen bifaller därmed motion 2004/05:A358 yrkandena 4 och 10 (kd).

Ställningstagande

Riksdagen beslutade våren 1997 om en ny sammanhållen arbetslöshetsförsäkring vars ikraftträdande skett successivt. Enligt Kristdemokraternas mening uppfyller denna försäkring inte de krav som man i dag bör ställa på en arbetslöshetsförsäkring. Den bygger på gamla strukturer och tar inte hänsyn till de förändringar som skett på arbetsmarknaden under de senaste åren vad gäller anställningsformer, arbetstid m.m.

Redan ett år efter den nyss nämnda reformen av arbetslöshetsförsäkringen ansåg regeringen sig tvungen att tillsätta en intern arbetsgrupp för att se över flera viktiga delar i systemet. Det som då åstadkoms var inte några förbättringar utan snarare ett lapptäcke av regler som av de flesta, både arbetslösa och personal som ska hantera försäkringen, upplevs som krångliga. Förändringarna har i sig skapat en stor osäkerhet om vad som egentligen gäller. Uppenbart är också att det nya systemet inte håller måttet, inte ens med regeringens egna mått mätt.

Enligt Kristdemokraternas uppfattning är det därför angeläget att arbetslöshetsförsäkringens regler ändras. Utgångspunkten ska vara att allt arbete, oavsett anställningsform, ska löna sig. Försäkringen ska bygga på enkla och överblickbara regelverk som är anpassade för dagens arbetsmarknad. Nuvarande regler är till stor del utformade för en tid när flertalet hade fast heltidsanställning. Arbetsmarknaden är i stark förändring och rigorösa, stelbenta system måste i takt med detta genomgå förändringar.

Dagens medlemsvillkor och kvalifikationskrav för a-kassa är problematiska och krångligt utformade med en mängd olika begränsande komponenter. Bland de grupper på arbetsmarknaden som drabbas extra hårt av dagens re-

gelverk är företagare, invandrade svenskar, unga svenskar och de som är delägare i olika former av kooperativa verksamheter.

I detta sammanhang måste relationerna mellan de fackliga organisationerna och arbetslöshetskassorna beröras. Arbetslöshetsförsäkringen är en märklig försäkring. Den sköts av från staten fristående arbetslöshetskassor med, i de flesta fall, starka band till olika fackliga organisationer. Samtidigt är de beslut a-kassorna fattar myndighetsbeslut och deras verksamhet bekostas nästan helt med statliga medel.

I två utredningar som presenterades hösten 1999, från Statskontoret och från dåvarande Riksrevisionsverket, RRV, ifrågasattes dagens system med fristående a-kassor knutna till fackliga organisationer. RRV kom i sin utredning bl.a. fram till att a-kassornas privaträttsliga ställning utgör ett hinder för en effektiv tillsyn. Statskontoret pekade bl.a. på att statsbidragen inte är utformade på ett sätt som stimulerar till god hushållning med skattebetalarnas pengar.

Mot bakgrund av det anförda kräver vi att en utredning snarast bör tillsättas för att lägga ett konkret förslag till ny arbetslöshetsförsäkring. I samband därmed bör regeringen även låta utreda konsekvenserna av att förändra relationerna mellan de fackliga organisationerna och arbetslöshetskassorna. Detta bör ges regeringen till känna. Motion A358 yrkandena 4 och 10 (kd) bör bifallas.

3. Dagpenningens storlek (punkt 4) (v)

av Camilla Sköld Jansson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 3. Riksdagen bifaller därmed motion 2004/05:A307 yrkande 3 (v).

Ställningstagande

Arbetslöshetsförsäkringen ska ge flertalet löntagare 80 % ersättning vid arbetslöshet. Om allt färre får ersättning undergrävs försäkringens trovärdighet och det öppnas för privata försäkringar. De privata försäkringarna kommer att gynna de grupper som har en stark ställning på arbetsmarknaden. Enligt a-kassornas samorganisation (SO) är nu var tredje arbetslös underförsäkrad. Nuvarande regler innebär att regeringen har beslutanderätt när det gäller dagpenningens storlek.

I betänkandet *En allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring* (SOU 1996:150) varnas för en gradvis urholkning av försäkringen. Man förespråkar en indexering av den högsta dagpenningen. Samma inställning har SO. Vänsterpartiet menar att regeringen på nytt bör utreda frågan om indexering av

högsta dagpenning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motion A307 yrkande 3 (v) bör bifallas.

4. Utformningen av arbetsvillkoret (punkt 5) (kd)

av Annelie Enochson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 4. Riksdagen bifaller därmed motion 2004/05:A358 yrkande 3 (kd).

Ställningstagande

Jag anser att dagens kvalifikationskrav är krångligt utformade och innehåller en mängd olika begränsande komponenter. Som exempel kan nämnas att det krävs ett visst antal arbetade timmar per månad för att kunna få arbetslöshetsersättning. Dagens system missgynnar dem som har säsong-, projekt- eller deltidsarbete. Enligt min uppfattning ger det felaktiga signaler om man inte får tillträde till arbetslöshetsförsäkringen för att man har förlagt sin arbetstid mer fritt än vad regelsystemen tillåter. För många blir det ekonomiskt ofördelaktigt att bryta en arbetslöshetsperiod med kortare arbete. Jag anser därför att dagens kvalifikationskrav bör ersättas av en annan och enklare beräkningsgrund. För att få rätt till grundbelopp ska man ha arbetat ett visst antal timmar under en ramtid av ett år. Man bör också överväga lämpligheten av att ha olika kvalifikationsvillkor för grundbeloppet och för den inkomstrelaterade ersättningen. Eftersom jag förordar att man inför en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring bör man även ta bort medlemsvillkoret.

Vad som anförts ovan bör ges regeringen till känna. Jag tillstyrker därför motion A358 yrkande 3 (kd).

5. Familjehemsförälder och a-kassa (punkt 9) (m, fp, kd, c)

av Anders G Högmark (m), Tina Acketoft (fp), Patrik Norinder (m), Henrik Westman (m), Mauricio Rojas (fp), Annelie Enochson (kd) och Lars-Ivar Ericson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 5. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2004/05:So522 yrkande 2 (c), 2004/05:A208 (m), 2004/05:A276 yrkandena 1 och 2 (c) samt 2004/05:A358 yrkande 8 (kd).

Ställningstagande

Familjehemmen fyller en viktig uppgift. Efterfrågan på deras tjänster för familjevårdande uppgifter blir också bara större och större från kommunernas sida. Samtidigt har kommunerna i dag stora svårigheter att rekrytera personer som kan erbjuda familjehem. En orsak till dessa rekryteringsproblem kan vara de ekonomiska villkor som gäller för familjehemsföräldrar. Enligt nuvarande regler har en familjehemsförälder t.ex. inte rätt att vara ansluten till arbetslöshetsförsäkringen i sin egenskap av familjehemsförälder. Ersättning från a-kassan lämnas inte trots gjorda inbetalningar. Uppdraget som familjehemsförälder måste godkännas som ett arbete med rätt till arbetsrättslig trygghet. Vi anser att arbetstagarbegreppet i försäkringen ska omfatta även personer verksam i familjehem och att verksamheten ska berättiga till ersättning från a-kassan. Motionerna 2004/05:So522 yrkande 2 (c), 2004/05:A208 (m), 2004/05:A276 yrkandena 1 och 2 (c) och 2004/05:A358 yrkande 8 (kd) bör bifallas.

6. Studier och a-kassa (punkt 11) (kd)

av Annelie Enochson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 6. Riksdagen bifaller därmed motion 2004/05:A358 yrkande 9 (kd) och avslår motionerna 2004/05:A293 (s), 2004/05:A372 (s) och 2004/05:A388 (s).

Ställningstagande

Det gällande regelverket på arbetslöshetsförsäkringens område får till följd att studerande inte kan få arbetslöshetsersättning under ferierna. Detta innebär stora påfrestningar för alla studerande men framför allt för äldre studerande med försörjningsansvar. Det har förekommit att personer tvingats avbryta sina studier för att åter få rätt till ersättning. Jag anser att bestämmelserna bör ändras så att det blir möjligt för studerande att erhålla arbetslöshetsersättning under ferierna.

Vad jag anført här bör ges regeringen till känna. Det innebär att motion A358 yrkande 9 (kd) bör bifallas av riksdagen medan motionerna A293 (s), A372 (s) och A388 (s) bör avslås.

7. A-kassan och bemanningsföretagen (punkt 12) (kd)

av Annelie Enochson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 7. Riksdagen bifaller därmed motion 2004/05:A358 yrkande 6 (kd) och avslår motion 2004/05:A228 (s).

Ställningstagande

Det finns ett behov av ett enhetligt regelsystem för privata och offentligt organiserade bemanningsföretag vad gäller a-kassan. En anställd i ett privat bemanningsföretag betraktas t.ex. alltid som heltidsanställd oavsett vad den enskilde och företaget har avtalat. Den enskilde kan därför inte få utfyllnad från arbetslöshetsförsäkringen vid deltidsarbetslöshet. En deltidsanställd i ett annat företag liksom i ett offentligt organiserat bemanningsföretag kan däremot få utfyllnad i motsvarande situation. Jag menar att samma regler måste gälla oavsett om man arbetar i ett privat eller ett offentligt organiserat bemanningsföretag.

När det gäller bemanningsföretagen finns det problem med gällande myndighetsföreskrifter och tillämpningen av dessa. Ett exempel är den regel som säger att man inte kan få arbetslöshetsersättning under en period mellan två uppdrag för ett och samma bemanningsföretag. Det är inte rimligt att regelverket leder till att arbetslösa personer tvingas tacka nej till erbjudanden om arbete på grund av att de då kan mista sin arbetslöshetsersättning. Därför är det viktigt att regelverket ses över.

Vad jag anfört här bör ges regeringen till känna. Det innebär att motion A358 yrkande 6 (kd) bör bifallas av riksdagen medan motion A228 (s) bör avslås.

8. Överhoppningsbar tid vid studier (punkt 13) (kd)

av Annelie Enochson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 8. Riksdagen bifaller därmed motion 2004/05:A358 yrkande 5 (kd).

Ställningstagande

Jag vill att deltagande i utbildning stimuleras och föreslår därför att studier ska betraktas som överhoppningsbar tid i arbetslöshetsförsäkringen i proportion till omfattningen av tiden. Studierna ska inte behöva vara avslutade för att man ska vara berättigad till a-kassa, detta under förutsättning att man uppfyller kraven i övrigt.

Vad jag anfört här bör ges regeringen till känna. Det innebär att motion A358 yrkande 5 (kd) bör bifallas av riksdagen.

9. A-kassa för arbetskraft i Öresundsregionen (punkt 17) (m)

av Anders G Högmark (m), Patrik Norinder (m) och Henrik Westman (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 9. Riksdagen bifaller därmed motion 2004/05:Sf356 yrkande 3 (m).

Ställningstagande

Ett övergripande syfte med Öresundsregionen är att skapa en stark och funktionell region med hög tillväxt och stor beredskap att konkurrera med andra europeiska regioner. På arbetsmarknaden måste reglerna vara enkla, lätthanterliga och anpassade till en gemensam arbetsmarknad. När det gäller a-kassan finns det problem för den som arbetar i båda länderna samtidigt. Om man inte är fast anställd utan arbetar deltid, på timvikariat, som frilans etc. måste man, om man inte arbetar i båda länderna under samma vecka, enligt AMS sätt att se på saken pendla mellan de båda ländernas a-kassor. Arbejdsdirektoratet i Danmark ser däremot till var man under en längre period haft sin huvudsakliga sysselsättning och menar att man ska vara arbetslöshetsförsäkrad i det landet. Ett annat problem är att en egen företagare som är medlem i a-kassan inte kan ta med sig sin inarbetade kvalifikationstid och medlemstid till det andra landet på samma sätt som man kan om man varit anställd. Detta anser vi är hinder som påverkar individens rörlighet som arbetskraft i Öresundsregionen.

Detta bör ges regeringen till känna. Vi tillstyrker därför motion Sf356 yrkande 3 (m).

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Krav på medlemskap i arbetslöshetskassa (punkt 6) (v)

av Camilla Sköld Jansson (v).

Arbetslöshetsersättning är en omställningsförsäkring som bygger på anställning och på inkomstbortfallsprincipen. Principen utgår från tanken om allas rätt till arbete, men får som konsekvens att personer som har svårt att komma in på arbetsmarknaden också har svårt att komma in i trygghetssystemen.

För den som har ett fast heltidsjobb är det inga problem att uppfylla inträdeskrav och arbetsvillkor. Däremot är det svårt för deltidsarbetande och för dem som har olika former av tillfälliga anställningar. Antalet timanställningar har kraftigt ökat de senaste åren. Lagen om arbetslöshetskassor innebär att man måste ha arbetat minst 17 timmar i veckan i fyra veckor under en 5-veckorsperiod för att man över huvud taget ska få bli medlem. Eftersom det är kvinnor och invandrare som har högst andel både deltids- och tillfälliga anställningar blir resultatet att gällande regelsystem verkar strukturellt diskriminerande. Jag anser att det bör övervägas om det nuvarande medlemskravet har en ändamålsenlig utformning. Frågan bör utredas av regeringen.

2. Företagarnas ersättningsrätt (punkt 10) (m, fp, kd, c, mp)

av Anders G Högmark (m), Tina Acketoft (fp), Patrik Norinder (m), Henrik Westman (m), Ulf Holm (mp), Mauricio Rojas (fp), Annelie Enochson (kd) och Lars-Ivar Ericson (c).

Vi är övertygade om att ett gott småföretagarklimat är bra för hela Sverige. En övervägande del av företagen i landet har inte några anställda. Ett problem för småföretagarna är att deras intressen är dåligt tillvaratagna i det sociala försäkringssystemet, trots att de kan vara lika eller t.o.m. mer sårbara än de som är anställda. I vissa avseenden är regelverket direkt diskriminerande mot småföretagare. För ett år sedan uttalade vi därför att en parlamentarisk utredning borde tillsättas för att skyndsamt se över företagares ekonomiska situation vid arbetslöshet. I utredningen skulle även ingå att överväga möjligheterna för företagare att vara deltidsarbetslösa och att se över reglerna som gäller för dem som verkar inom kooperativa, ekonomiska och ideella föreningar. Ett annat problem som vi pekade på är nivån på ersättningen för företagare. Tydliga tillämpningsföreskrifter saknas.

Riksdagen begärde den 15 april 2004 i ett tillkännagivande till regeringen, i enlighet med vår reservation i arbetsmarknadsutskottets betänkande 2003/04:AU3 respektive AU6 (rskr. 2003/04:185), en parlamentarisk utred-

ning för att skyndsamt se över företagares ekonomiska situation vid arbetslöshet. Vi noterar att några utredningsdirektiv ännu inte beslutats och vill framhålla att tillkännagivandet för ett år sedan innebar att en utredning skulle tillsättas skyndsamt.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

2003/04:RRS7 Riksrevisionens styrelses framställning
angående arbetslöshetsförsäkringens hantering på
arbetsförmedlingen

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad styrelsen anført om att regeringen skall återkomma till riksdagen med en redovisning av de åtgärder som vidtagits med anledning av granskningen av hanteringen av arbetslöshetsförsäkringens.

Följdmotion

2003/04:A7 av Anders G Högmark m.fl. (m, fp, kd, c):

1. Riksdagen beslutar att godkänna Riksrevisionens styrelses framställning.
2. Riksdagen begär att regeringen vidtar åtgärder för att säkerställa att arbetsförmedlingens platsanvisande aktiviteter ökar på det sätt som föreslås av Riksrevisionen.
3. Riksdagen begär att regeringen inför någon form av nämnd vid arbetsförmedlingarna som bereder alla överväganden om rapportering av sökande som avböjt en anvisning av arbete.
4. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med en redovisning av de åtgärder den vidtagit med anledning av Riksrevisionens granskning.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05:Sf356 av Tobias Billström m.fl. (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hinder för rörlighet av arbetskraft i Öresundsregionen på grund av nuvarande utformning av a-kassesystemet.

2004/05:So522 av Birgitta Sellén (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att familjehemsförälder som är arbetslös skall få behålla rätten till a-kassa.

2004/05:N254 av Yvonne Ångström m.fl. (fp):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av arbetsmarknadslagstiftningen och att ett landsbygdsperspektiv finns med på ett tydligt sätt i en sådan översyn.

2004/05:N400 av Maria Larsson m.fl. (kd):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om arbetslöshetsförsäkringen.

2004/05:A203 av Torsten Lindström (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en översyn av regelverket i arbetslöshetsförsäkringen.

2004/05:A208 av Magdalena Andersson och Anita Sidén (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppdraget att vara familjehemsförälder skall kunna räknas som en anställning.

2004/05:A228 av Matilda Ernkrans m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om arbetslöshetsförsäkringen och uthyrningsföretagen.

2004/05:A236 av Hans Stenberg och Kerstin Kristiansson Karlstedt (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om a-kassans hantering av arbetsgivarintyg.

2004/05:A255 av Jan Björkman och Kerstin Andersson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av samordnat utbetalningsansvar.

2004/05:A261 av Margareta Andersson m.fl. (c):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att reglerna för a-kassa skall anpassas bättre för småföretagare.

2004/05:A276 av Jörgen Johansson och Annika Qarlsson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av likvärdig trygghet vid anställnings upphörande.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppdragsanställda i jour- och familjehem skall inkluderas i gällande trygghetssystem på arbetsmarknaden.

2004/05:A293 av Christer Erlandsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om studier på kvällar och helger vid arbetslöshet.

2004/05:A307 av Lars Ohly m.fl. (v):

2. Riksdagen beslutar om sloandet av kravet för medlemskap i arbetslöshetskassa enligt lag nr 1997:239.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om indexering av högsta dagpenning.

2004/05:A309 av Lennart Klockare och Birgitta Ahlqvist (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om överhoppningsbar tid i arbetslöshetsförsäkringen.

2004/05:A311 av Raimo Pärssinen (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillämpningen av arbetslöshetsförsäkringen.

2004/05:A342 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om efterlevnaden av gällande regelsystem i arbetslöshetsförsäkringen.

2004/05:A358 av Annelie Enochson m.fl. (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att underlätta inträde i arbetslöshetsförsäkringen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att skapa en ny arbetslöshetsförsäkring.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om studier som överhoppningsbar tid i arbetslöshetsförsäkringen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av enhetliga regelsystem i privata och offentliga bemanningsföretag vad gäller a-kasseregler.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av lagen beträffande företagares rätt till a-kassa.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om familjehemsförälders rätt till a-kassa.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rätt till a-kassa för studenter under ferier.
10. Riksdagen begär att regeringen utreder kopplingen mellan fackliga organisationer och arbetslöshetskassorna i enlighet med vad som anförs i motionen.

2004/05:A372 av Kurt Kvarnström och Anneli Särnblad (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om reglerna vid studiestöd i kombination med a-kassa.

2004/05:A374 av Kenth Högström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att utjämna olikheterna i beräkningen av dagpenning vid arbetslöshet mellan arbetslöshetskassor för löntagare och egenföretagare.

2004/05:A378 av Kurt Kvarnström och Anneli Särnblad (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vissa regler i a-kassan.

2004/05:A383 av Berit Högman m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rätten att inneha politiska uppdrag vid arbetslöshet.

2004/05:A387 av Kurt Kvarnström och Anneli Särnblad (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om a-kasseersättning vid 75 % sjukersättning.

2004/05:A388 av Berit Högman m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regelverket kring arbetslöshetsförsäkringen och studier.

BILAGA 2

Hearing om tillämpningen av arbetslöshetsförsäkringen

Stenografiska uppteckningar från hearingen den 28 oktober 2004

Ordföranden: Jag hälsar alla välkomna till den här AU-hearingen.

Vi har kallat till denna offentliga hearing därför att arbetslöshetsförsäkringen spelar en stor och viktig roll i arbetsmarknadspolitiken. Men försäkringen har också en mycket stor betydelse för de personer som inte lyckas få något arbete.

Försäkringen kostar mycket stora belopp. Det gäller för samhället i stort, för skattebetalarna och för medlemmarna i försäkringen. Därför ligger det i allas intresse att försäkringens regler och villkor är utformade på ett bra sätt, men också att reglerna tillämpas såsom det är tänkt.

En grundläggande norm i vårt samhälle säger att lika fall ska behandlas lika. Detta gäller också arbetslöshetsförsäkringen. Det är viktigt att försäkringen tillämpas likformigt.

Samtidigt är det svårt att finna ett fall som är identiskt med ett annat. Det finns nästan alltid några skillnader. Det beror på försäkringens regler och en komplicerad verklighet. Som före detta a-kassehandläggare kan jag också se detta.

Arbetslöshetsförsäkringen består av ett ganska svårgenomträngligt regelverk. Det finns inte bara en lag med förarbeten som har antagits av riksdagen, utan det finns också en förordning som regeringen har beslutat om. Dessutom finns det föreskrifter på myndighetsnivå.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen har till exempel nyligen utfärdat föreskrifter om vad som ska anses vara lämpligt arbete med en uttolkning av en enda paragraf i lagen, om än en central bestämmelse.

Trots alla dessa regler är det inte säkert att det finns ett givet svar på vad som ska gälla i det enskilda fallet. Det handlar många gånger om svåra bedömningar, om enskilda människors rättigheter och skyldigheter. Det kan inte förbises när vi nu ska gå igenom detta.

Det finns några intressanta rapporter från två nya myndigheter, Riksrevisionen och Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen. Rapporterna avser tillämpningen av försäkringen på arbetsförmedlingen.

Innehållet i dessa rapporter är den omedelbara anledningen till att utskottet kallat till denna hearing. Utskottet ska senare behandla ett ärende som Riksrevisionens styrelse har fört till riksdagen med anledning av revisionens rapport.

Syftet med denna hearing är att utskottets ledamöter och andra inbjudna och intresserade ska få information om innehållet i rapporterna och få del av kommentarer i anledning av dem, inte bara från de myndigheter som har lämnat dessa rapporter utan också från andra som i första hand är berörda av frågor som rör tillämpningen.

Vi är fullt på det klara med att man kan anlägga olika synpunkter på tillämpningsfrågorna. Vi måste ha stor respekt för att det inte är några enkla frågor med självklara och givna lösningar.

Jag har inte tänkt att denna hearing ska bli en akademisk övning där de olika rapporterna bedöms och granskas. Det är inte heller meningen att enskilda tillämpningsfrågor ska granskas under lupp. Det handlar inte heller om att granska myndigheter.

Det utskottets ledamöter vill är att öka kunskaperna om de svårigheter som finns vid tillämpningen. Vi ser rapporterna som ett av flera underlag när vi blickar framåt för att se hur man kan närma sig det mål som vi utgår ifrån att de flesta är överens om, nämligen att vi ska ha en arbetslöshetsförsäkring som fungerar väl. Bara då har den legitimitet i samhället, vilket den måste ha.

Hearingen är också framåtsyftande. Hur kan vi få en tillämpning som uppfyller kraven på korrekthet, likformighet och rättssäkerhet?

Med dessa ord hälsar jag alla, de särskilt inbjudna gästerna och talarna, allmänheten och utskottets ledamöter, varmt välkomna hit.

Gunilla Upmark: Några praktiska detaljer: Den här hearingen dokumenteras genom stenografiska uppteckningar. Vi kommer att sammanställa en rapport som skickas ut till alla som är här i dag.

Anders Karlsson nämnde några rapporter. De finns inte tillgängliga i pappersform, men alla som har anmält sig per e-post kommer att få länkar till dessa rapporter. Den som inte har anmält sig per e-post kan säga till mig, så ska jag se till att det skickas ut länkar.

Anders Karlsson nämnde alltså rapporterna från Riksrevisionen och Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringar, men i går kom det också en rapport från SO. Den finns tillgänglig i pappersform.

Hans Folkesson, Riksrevisionen: I Riksrevisionen arbetar vi tematiskt med frågor som rör effektivitet hos arbetsförmedlingen och a-kassan. Vi har ett större mandat än tidigare revisionsorgan.

Nu pågår en granskning som handlar om effektivitet och kontrollfunktioner vid a-kassor och arbetsförmedlingar. Men det ska vi inte prata om i dag, utan vi ska prata om den granskning som handlar om arbetsförmedlingens hantering av arbetslöshetsförsäkringen. Det är ett arbete som Jan Vikström och Jan Johannesson – som arbetar på min avdelning inom Riksrevisionen – har genomfört och som de nu kommer att redovisa resultatet av.

Jan Johannesson, Riksrevisionen: I februari i år presenterade vi en rapport med rubriken *Arbetslöshetsförsäkringens hantering på arbetsförmedlingar*. Den granskningen avser hur arbetsförmedlingar hanterar arbetslöshetsförsäkringen och vilka konsekvenser som brister i denna hantering får för arbetsplaceringsgraden.

Vi har utgått från kontorsnivån och undersökt sju kontor som vi har delat in i fyra par. Det är viktigt att man förstår själva undersökningsdesignen.

Inom varje par är kontoren så likartade som möjligt vad avser omvärldsfaktorer, den lokala arbetsmarknaden och de resurser som man har, alltså årsarbetskraft och förmedlare. De är även lika när det gäller sökande per ledig plats.

Sedan har vi ställt oss tre huvudfrågor. Den första är: Hur följer arbetsförmedlingen reglerna för hanteringen av arbetslöshetsförsäkringen? Den andra är: Vilka hinder finns det för bättre efterlevnad av reglerna? Och den tredje är: Vilka konsekvenser får brister i regelefterlevnaden för effektiviteten? Effektivitetsmålet är, som sagt, arbetsplaceringsgraden, det vill säga hur många av dem som under ett år var sökande på respektive förmedling som var placerade i arbete i januari året efter.

Arbetsplaceringsgraden skiljer sig åt i tre av paren på så sätt att den är signifikant olika. Men i det fjärde paret som vi använder som kontrollpar är det ingen skillnad i arbetsplaceringsgraden. Då försöker vi att förklara detta. Med tanke på urvalet – det ska kontrollera för externa faktorer – bör det vara verksamhets sättet med arbetslöshetsförsäkringen som är utslagsgivande för skillnader i graden av placering i arbete.

De förklarande variabler som vi har använt är alltså anvisningsförfarandet. Där har vi tittat på antalet anvisningar per årsarbetskraft och antalet anvisningar per individ. Dessa data kan man plocka fram genom AMS verksamhetsstatistik.

När det däremot gäller hanteringen av avböjda anvisningar har vi gått ut med en enkät till samtliga arbetsförmedlare på dessa kontor och även gjort personliga intervjuer där vi har frågat dem hur de följer upp anvisningarna. En förutsättning för att det ska gå att kontrollera är att man anvisar ett arbete. Sedan är det tänkt att den som har fått en anvisning ska söka detta arbete. Då åligger det arbetsförmedlingen att kontrollera alla anvisningar, det vill säga att följa upp dem. I det fallet är det stora skillnader mellan de olika kontoren.

Vi har även tittat på hanteringen av flödet av arbetssökande och antalet lediga platser. Vi har då studerat vad som sker från inskrivningstidpunkten och under de 300 stämplingsdagarna. Även där är det stora skillnader mellan kontoren när det gäller hur man anvisar under de första 100 dagarna och även hur snabbt man upprättar det som kallas för individuella handlingsplaner. Det är ju i den individuella handlingsplanen som det framgår vad som är ett lämpligt arbete för individen, alltså vilka jobb som är lämpliga att anvisa.

Vi har också tittat på det företagsinriktade arbetet. Genom en enkät har vi mätt hur stor andel av arbetstiden som förmedlarna använder för företagskontakter och bl.a. följer upp anvisningar via arbetsgivarna.

Vi har gjort en jämförelse mellan de olika kontoren för att påvisa skillnaderna och för att försöka att få fram om skillnaden i arbetsplaceringsgraden motsvaras av skillnader i hur aktivt arbetsförmedlingskontoren kontrollerar regelefterlevnaden i försäkringarna.

Det här är egentligen en turnering av den tredje frågan om vilka konsekvenser brister i regelefterlevnaden får för effektiviteten. Men innan jag går över till att visa vad som utmärker det bästa kontoret i varje par ska vi lämna en redogörelse för resultaten kring de mest påvisbara bristerna i själva handläggningen av försäkringen på kontorsnivå. Då är det tänkt att Jan Vikström ska föredra den delen. Det gäller alltså hinder för ökad effektivitet eller de brister som finns i arbetsförmedlingens kontrollfunktion som vi har påvisat.

Jan Vikström, Riksrevisionen: Den första punkten rör platsanvisningarna. Platsanvisningarna har två funktioner. Genom att anvisa platser och följa upp att platserna söks kan arbetsförmedlingen påverka sök beteendet på ett sådant sätt att fler får jobb. En hög sökaktivitet generellt sett anses ju förbättra arbetsmarknadens sätt att fungera.

Att anvisa platser är samtidigt ett viktigt verktyg för arbetsförmedlingen att kunna kontrollera arbetsvilligheten, givet att man följer upp att platserna söks.

Vi kunde konstatera att arbetsförmedlingarna ger alltför få platsanvisningar till lämpligt arbete, och det gör det svårt att kontrollera arbetsviljan. Bara en mindre del av anvisningarna följs upp.

Anvisnings- och uppföljningsgraden varierar kraftigt, men den är generellt låg. Orsaken till detta förhållande är att det saknas direkta incitament för arbetsförmedlingarna att jobba kraftfullt med anvisningsinstrumentet. Det finns inte heller några föreskrifter eller några metदानvisningar från AMS som visar när en anvisning ska ges.

Det är inte heller ovanligt att arbetsförmedlingen inte alls anvisar platser under de första 100 dagarna för en arbetssökande, utan han eller hon förväntas klara sig med s.k. självservice. Just det här sättet att agera försvaras ofta med att man jobbar med målet att prioritera de långtidsarbetslösa.

Detta innebär att det blir svårt för arbetsförmedlingen att kontrollera att de arbetslösa är aktivt arbetssökande, vilket ju är ett villkor för att de ska få ersättning från a-kassan.

Om en sökande avvisar en anvisning till lämpligt arbete ska arbetsförmedlingen lämna ett meddelande till a-kassan om ifrågasatt rätt till arbetslöshetsersättning. Vi kunde konstatera att arbetsförmedlingen ogärna tillgriper denna sanktion mot sökande som inte står till arbetsmarknadens förfogande. Det sammanhänger framför allt med att den enskilda arbetsförmedlaren upplever ett obehag inför denna rapportering till a-kassan. Hot och påtryckningar är inte ovanligt.

Ytterst handlar det naturligtvis om en knepig balansgång för arbetsförmedlaren när det gäller de båda rollerna. Dels ska man ge service till de arbetslösa, dels ska man kontrollera dem.

Svårigheten att tillämpa sanktionsreglerna tycks inte heller ha förändrats på något avgörande sätt sedan de nya reglerna infördes 2001, trots att de ju de facto innebar en uppmjukning av sanktionsreglerna med en stegvis nedsättning av ersättningen.

Den uppskattning som vi gjorde baserad på samtliga förmedlare vid våra samtliga urvalskontor visade att endast cirka 10 % av de avböjda anvisningarna ledde till rapport om ifrågasättande. Till detta kommer också ett mörkertal i form av en låg anvisnings- och uppföljningsgrad.

Den låga nivån på antalet ifrågasättanden tyder dessutom på att arbetsförmedlingen inte i någon högre grad använder sig av de utökade matchningsmöjligheter som innebär att den sökande ska utvidga sitt sökområde både geografiskt och yrkesmässigt efter 100 dagar.

Vi kunde också konstatera att det fanns stora variationer såväl mellan kontoren som inom kontoren när det gäller att ifrågasätta ersättningsrätten. Den kontroll som den sökande riskerar att utsättas för är således i hög grad beroende av vilket kontor han är inskriven på och av vilken handläggare han har tilldelats. Det tyder på att kravet på en rättvis och enhetlig tillämpning av reglerna inte är uppfyllt.

Sammantaget innebär dessa brister att arbetsmarknaden fungerar sämre än den borde göra, men även att ersättning utbetalas till icke ersättningsberättigade.

Den sista punkten handlar om den förlängda ersättningsperioden. Ambitionen med den nya arbetslöshetsförsäkringen och införandet av aktivitetsgarantin var att man ville ta bort möjligheterna till en evig arbetslöshetsersättning genom att via deltagande i åtgärdsprogram kvalificera sig för ny ersättningsperiod.

Samtidigt finns det i de nya reglerna en möjlighet till förlängd ersättningsperiod om 300 dagar. Villkoret för en sådan är att det ska bedömas effektivare för möjligheterna att få arbete jämfört med deltagande i aktivitetsgarantin.

För att förhindra utförsäkring från a-kassan har kontoren i allt större utsträckning rekommenderat förlängd ersättningsperiod. Detta sammanhänger med att resurserna för att erbjuda plats i aktivitetsgarantin inte har räckt till.

Vid ett av de storstadskontor som ingick i vårt urval gav man de sökande med förlängd ersättningsperiod identiska åtgärder som man hade givit dem som placerats i aktivitetsgarantin. Det innebär i praktiken att kassaersättning används som en programresurs i aktivitetsgarantin.

Då övergår vi till att presentera det som kännetecknar de mest effektiva kontoren i vår granskning.

Jan Johannesson, Riksrevisionen: Det här är ett försök att sammanfatta undersökningen.

Ett "X" i tabblån markerar att det för kontoret i fråga, i förhållande till jämförelsekontoret, uppmätts

a. högre anvisningsgrad

- b. högre uppföljningsgrad
- c. i genomsnitt större benägenhet att ifrågasätta rätten att uppbära arbetslöshetsersättning (enligt tabell 4)
- d. mer tid ägnad åt företagsinriktat arbete
- e. mer och snabbare individuell sökandeservice under de första 100 inskrivningsdagarna
- f. högre arbetsplaceringsgrad (beroende variabel).

”0” markerar att ingen skillnad mellan kontoren kunnat uppmätas varken i förklarande variabel eller i oberoende variabel.

Tablå Uppmätta skillnader i förklarande variabler och i den beroende variabeln (arbetsplaceringsresultat) enligt de parvisa jämförelserna.

X = Skillnad 0 = Ingen skillnad

Kontorstyp		Förklaringsvariabler a) – e) enl. ovan					Utfall f)
		a)	b)	c)	d)	e)	
Storstad	A1	X	X	X	X	X	X
	B1						
Storstad	A2	X	X	X	X	X	X
	B1						
Industrikommun	A3	X	X	X	X	X	X
	B3						
Glesbygd	A4	0	X	0	0	0	0
	B4						

Den högra kolumnen visar ett av storstadsparen A₁ jämfört med B₁. A₁ har den högsta arbetsplaceringsgraden, och det är likadant i nästa par och i tredje paret. Men i kontrollparet är det ingen skillnad i arbetsplaceringsgrad.

Det som utskiljer det kontor som har högre arbetsplaceringsgrad än sitt jämförelsekontor är att man anvisar mer per årsarbetskraft handläggare. Man har dessutom en högre uppföljningsgrad. I dessa fall betyder det att man har högre uppföljningsgrad via arbetsgivare. Dessutom har man större benägenhet att ifrågasätta rätten att uppbära arbetslöshetsersättning. När man genom a och b har konstaterat ett regelbrott är man mera beredd att skriva ett meddelande och skicka in det. Man har alltså en högre meddelandegrad.

När det gäller d ägnar man mer tid åt företagsinriktat arbete. Den främsta förklaringen är då att man följer upp sina anvisningar via de arbetsgivare till vilka man har skickat de sökande. Man ger mer och snabbare individuell sökandeservice under de första 100 dagarna. Man har snabbare kunnat fastställa en individuell handlingsplan, och i viss utsträckning har man anvisat arbeten under de första 100 dagarna.

Detta är ett genomgående mönster för alla bättre kontor i dessa par. Däremot har vi inte kunnat mäta upp några skillnader i a, c, d och e, och det är inte heller någon skillnad i arbetsplaceringsgrad. Plumpen i protokollet är ju b, att man har högre uppföljningsgrad i ett av kontoren. Då undrade vi varför, och det visade sig att just detta Norrlandskontor jobbade väldigt mycket med

sysselsättningsstöd och anställningsstöd, och då är det rätt naturligt att man följer upp dem. I och med detta uppstod denna skillnad.

Om jag ska sammanfatta det hela tycker vi att det har visats att ju aktivare man kontrollerar reglerna kring arbetslöshetsförsäkringen, desto större arbetsplaceringsgrad uppvisar kontoret.

I och för sig är det ett väldigt litet urval. Men de effektiva kontoren bidrar ju i större utsträckning än sina jämförelsekontor till att uppnå det övergripande målet för vår politik, det vill säga en väl fungerande arbetsmarknad med full sysselsättning och hög tillväxt. Det är ungefär så som vi har resonerat i det här fallet. Att de sämre kontoren inte arbetsplacerar betyder ju att belastningen på arbetslöshetsförsäkringen blir större.

Vi kommer att gå vidare med detta. I nästa undersökning följer vi det här ett steg vidare och tittar även på vad som händer med meddelandena, alltså sanktionsgraden. Då kommer arbetslöshetskassorna in i granskningarna. Dessutom har vi intervjuat 1 500 arbetsförmedlare via en enkätundersökning. Det gäller situationen 2003. Då är det så lyckligt att vi kan jämföra det med en undersökning som utfördes 1999. Vi kommer också att kunna studera förändringarna i beteendet när man hanterar arbetslöshetsförsäkringen. Dessutom ligger ett av mätillfällena efter 2001 då man förändrade arbetslöshetsförsäkringen.

Okej, då ska vi försöka att sammanfatta vilka rekommendationer som Riksrevisionen har givit i sin rapport.

Jan Vikström, Riksrevisionen: Det rör dessa tre punkter. När det gäller anvisningsförfarandet menar vi att de krav på ökad sökaktivitet som de nya reglerna i arbetslöshetsförsäkringen ställer på de sökande borde balanseras av motsvarande ökad anvisningsaktivitet från arbetsförmedlingens sida. AMS borde utfärda riktlinjer till arbetsförmedlingarna som betonar vikten av att kontinuerligt anvisa platser även till nyinskrivna sökande.

Vi sade också att AMS särskilt bör uppmärksamma arbetsförmedlingarna på vikten av att utnyttja de utökade anvisningsmöjligheter som kravet på vidgat sökområde ger efter 100 dagar.

När det gäller sanktionsförfarandet och ifrågasättande av ersättningsrätten som ska rapporteras till a-kassan menar vi att det kan vara olämpligt att försöka styra med någon form av kvantitativa mål. Vi pekade på en möjlighet, nämligen att AMS skulle kunna pröva införandet av en sorts nämnd vid kontoret där man beredde alla överväganden om rapportskrivande. Därefter skulle kontorschefen och inte den enskilda handläggaren svara för meddelandet till a-kassan. En sådan ordning skulle kunna minska trycket på den enskilde förmedlaren. Samtidigt skulle det kunna möjliggöra utvecklingen av en mer enhetlig praxis på området, åtminstone inom kontoret.

Beträffande tillämpningen av en förlängd ersättningsperiod vill vi bara uppmärksamma riksdag och regering på den situation som har uppstått till följd av något slags köbildning inom aktivitetsgarantin. Den förlängda ersätt-

ningsperioden har kommit att tillämpas på ett sätt och i en utsträckning som inte var avsedd.

Ordföranden: Då tackar vi Riksrevisionen för det.

Bo Jangenäs, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen: IAF är en myndighet som inrättades den 1 januari, så vi har inte så lång verksamhet bakom oss. Vårt uppdrag är lite snävare än revisionsmyndighetens. Vi har som enda uppdrag att värna om en bra arbetslöshetsförsäkring. Den ska fungera bra i alla sina olika delar både på a-kassansida och när det gäller Arbetsmarknadsverkets uppgifter. Vi använder oss av följande ledord och riktmärken: Vi ska jobba för rättssäkerhet i försäkringen, för likabehandling och för att se till att förtroendet för arbetslöshetsförsäkringen kan upprätthållas och förbättras. Det är vårt uppdrag.

Vi driver så många tillsynsprojekt som vi har resurser för, och vi försöker att rikta in dem mot strategiskt viktiga delar där vi vet att det finns brister. Själva poängen med det vi gör är att vi pekar ut brister och försöker att få i gång en dialog med dem som vi har tillsyn över, a-kassorna och Arbetsmarknadsverket. På det sättet kan vi förhoppningsvis bidra till en fortlöpande förbättring av det här systemet.

Innan jag går in på det som jag egentligen tänkte säga om IAF och de projekt som vi driver vill jag säga att jag tycker att Riksrevisionens rapport var till stor nytta när vi körde i gång vår verksamhet och funderade över vad vi skulle göra. Men det är några intressanta saker som sägs i rapporten som jag gärna vill upprepa, om ni inte har någonting emot det, nämligen just det att de kontor som har en bra kontroll när det gäller arbetslöshetsförsäkring också faktiskt har de bästa arbetsplaceringsresultaten. Det är en viktig poäng. Den motsättning som man brukar tala om mellan arbetsförmedlingens olika roller kanske inte riktigt är som man säger.

Beträffande framgångsfaktorer gäller det att snabbt upprätta handlingsplaner, att jobba med matchning och anvisningar redan i början av inskrivningsperioden på arbetsförmedlingen, att ha en hög nivå på platsanvisningar och en konsekvent tillämpning av reglerna i arbetslöshetsförsäkringen. Jag tycker att det är viktiga poäng som Riksrevisionen tar fram.

Nu till det som jag egentligen tänkte tala om. Vad är egentligen Arbetsmarknadsverkets uppdrag? När man talar om kontrollfunktionen handlar det ofta bara om hur många meddelanden om ifrågasatt ersättningsrätt som man skriver och att det är brister i fråga om det. Men Arbetsmarknadsverkets uppgifter är mycket bredare.

Det som vi på IAF menar när vi talar om kontrollfunktionen är att den innehåller många fler uppgifter. Jag ska tala lite grann om dem.

Sedan tänkte jag ta upp en fråga som stod på inbjudan, nämligen frågan om lämpligt arbete, inte likvärdigt arbete som det står, som ett viktigt begrepp i arbetslöshetsförsäkringen. Det är en rolig felskrivning. Jag funderade på att

om man skulle ersätta begreppet lämpligt arbete med likvärdigt arbete är jag säker på att kostnaderna i arbetslöshetsförsäkringen skulle öka dramatiskt.

Men jag ska säga något om lämpligt arbete just av det skälet att det är en viktig fråga som handlar om tillämpningen, om rätten till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen.

Vi hade på IAF i somras ett regeringsuppdrag att rätt snabbt försöka förbättra de föreskrifter som fanns för lämpligt arbete. Jag ska säga något om det.

Jag tänkte egentligen kommentera våra tillsynsrapporter, men eftersom slutsatserna är nästan desamma som Riksrevisionens tänkte jag vara väldigt kortfattad i fråga om det och i stället säga något på slutet om saker som jag har funderat på och som handlar om hur man snabbt ska kunna få en bättre tillämpning av dessa regler i arbetslöshetsförsäkringen. Det handlar om Arbetsmarknadsverkets roll.

Arbetsmarknadsverkets uppdrag innehåller rätt många moment som direkt har betydelse för ersättningsrätten för den enskilde. Det handlar om anmälan till arbetsförmedlingen. Det står ju i lagen att man ska vara anmäld för att få rätt till ersättning. Och rutinerna kring det och hanteringen av information om anmälningstider till a-kassorna har faktiskt betydelse. Det är på marginalen avgörande vilken dag man blir inskriven på förmedlingen och hur man avanmäls. Det påverkar direkt ersättningsrätten för den enskilde, och det är då viktigt att man har bra rutiner och kontroll över det.

Sedan handlar det om att man ska anvisa arbete. Anvisningsbegreppet i försäkringen har alltid varit väldigt strikt. Det ska vara en formellt korrekt anvisning, och den ska innehålla en viss information, och den ska ske på ett visst sätt. Det hänger ihop med att man vill garantera rättssäkerheten eftersom det handlar om människors försörjning, och det ska gå rättssäkert och riktigt till. Därför har detta begrepp varit strikt definierat.

Men anvisning till lämpligt arbete är en av dessa uppgifter, liksom att följa upp anvisningarna för att i ett senare skede ta ställning till om man ska skriva en rapport och ifrågasätta ersättningsrätten.

Från 2001 handlar det om att upprätta en handlingsplan. Det står direkt i lagen att den arbetssökande är skyldig att medverka till upprättande av en handlingsplan. Det är en viktig fråga. Det är ett grundvillkor att man faktiskt gör det. Och handlingsplanen har ju, vilket inte minst Riksrevisionen och AMS har påpekat i många sammanhang, en oerhört stor betydelse för arbetet på arbetsförmedlingen och för effektiviteten.

Sedan handlar det om meddelandena om ifrågasatt ersättningsrätt. Där är det viktigt att man har en ordning, en metodik och rutiner som gör att man inte skickar meddelanden om man inte är säker på att a-kassan bör pröva ersättningsrätten för den enskilda. Man ska alltså inte skicka meddelanden i onödan.

Avanmälan är en viktig fråga. Jag försökte i morse läsa den rapport som SO skickade ut, men jag hann inte läsa hela. Där tar man upp frågan om avanmälan som i dag av behandlas som en administrativ fråga på arbetsför-

medlingen och AMS. Men för den enskilde är det faktiskt en fråga om ersättningsrätt. Och SO säger, om jag förstår det rätt, att man borde ha möjlighet att besvära sig om arbetsförmedlingen och den enskilde har olika uppfattningar om när avanmälan ska ske. Den uppfattningen har också vi på IAF. Vi har diskuterat denna fråga. Det är en rättssäkerhetsfråga för den enskilde.

Slutligen har Arbetsmarknadsverket och arbetsförmedlingen också det uppdrag som gäller deltidsarbetslösa, som också är en del av kontrollfunktionen, nämligen att man som alternativ till långvarig deltidsarbetslöshet med ersättning från a-kassa ska anvisa program på heltid. Man ska var sjätte månad förse a-kassan med ett underlag för prövning av ersättningsrätten för deltidsarbetslösa. Detta är också ett uppdrag som faktiskt är väldigt noga definierat för Arbetsmarknadsverket.

Alla dessa delar påverkar direkt ersättningsrätten för den enskilde. Därför är det självfallet väldigt viktigt att man har fasta rutiner och att man har former för hanteringen som gör att det blir rätt helt enkelt. Blir det inte rätt är det alltid någon arbetslös som drabbas av det. Så är det.

Alla dessa uppgifter är föremål för en tillsyn från IAF, och därutöver är det en del andra uppgifter som jag inte ska gå in på eftersom det inte berör den här utfrågningen. Men vi försöker, med de resurser som vi har, gå in och se om alla dessa delar fungerar på ett bra sätt. Och när det inte gör det försöker vi påpeka bristerna och förutsätter att de som vi har tillsyn över – det gäller a-kassorna och Arbetsmarknadsverket – funderar över om det går att förbättra det på något sätt.

Beträffande lämpligt arbete anges det i grundvillkoren för rätt till arbetslöshetsersättning i lagen om arbetslöshetsförsäkring att bara den som uppfyller vissa bestämda villkor har rätt till sådan ersättning. Det handlar om att stå till förfogande för arbete. Det handlar om att vara beredd att ta ett lämpligt arbete. Men beträffande just detta med att vara beredd att ta ett lämpligt arbete är det oerhört viktigt hur lämpligt arbete definieras. Då finns det bestämda regler kring det. Det har alltid funnits föreskrifter. Arbetslöshetsförsäkringen är ju en försäkring som har funnits sedan mitten av 30-talet. Och just dessa frågor har alltid varit på tapeten och viktiga. Vid bedömningen anges det att man ska ta hänsyn till personliga förutsättningar och personliga förhållanden. Det handlar om kompetens för jobb. Det handlar om medicinska hinder. Det handlar om till exempel familjers möjlighet att inte vara tvingade att flytta till skilda orter om man har vårdnad om barn eller vårdnad om anhöriga och så vidare. Det handlar om inkomst och om bostadsort.

Allt detta finns med i föreskrifterna om lämpligt arbete. Problemet med dessa föreskrifter är att arbetsförmedlingen under många år har framfört synpunkter på att de har varit svåra att tolka. Det är bland annat av det skälet som vi fick ett uppdrag från regeringen att se över dem. Vi gjorde det. Och efter många diskussioner i vårt insynsråd, och efter remiss till AMS och SO och så vidare så att vi var rimligt överens om vad som gällde, antog vi nya föreskrifter. Jag tror att det var den 1 september.

Om man tittar på föreskrifterna nu i förhållande till de tidigare är det egentligen inte några stora förändringar rent materiellt. Det som har hänt är att vi har skrivit dem mycket enklare och tydligare. Och det har vi fått många uppskattande synpunkter på. Det är lättare att läsa dem nu och förstå vad som menas med de olika väldigt svåra bedömningsfrågorna.

Skillnaderna innehållsmässigt är egentligen att vi har tagit bort en del undantagsregler. Tidigare hade vissa grupper möjlighet att under en omställningstid slippa vidga sitt sökområde eller slippa söka arbete utanför bostadsorten. Men det var under en omställningstid. Men genom införandet av 100-dagarsregeln, alltså att man under 100 ersättningsdagar får begränsa sitt arbetssökande till närområdet och till tidigare yrke, som riksdagen beslutade om och som infördes i februari 2001, behövdes inte dessa undantagsregler längre, och därför tog vi bort dem. Det som gällde för undantagsgrupperna gäller nu för hela gruppen arbetslösa.

Den andra förändringen är egentligen inte en förändring i tillämpningen utan mer att vi skrev in direkt i föreskrifterna vad som gäller, med hänsyn till hur frågan hade tillämpats tidigare beträffande hur man avgränsar närområdet eller dagpendlingsområdet. Nu står det i föreskrifterna att det är högst tolv timmars bortovaro från bostaden. Några av er har kanske sett att vi just har publicerat en rapport om geografiskt sökområde där vi har jämfört hur en sådan begränsning ser ut i förhållande till hur arbetsförmedlingen har avgränsat sökområdet. Den rapporten säger ingenting om tillämpningen eftersom vi inte har granskat den. Det kan vara så att arbetsförmedlingen faktiskt har en korrekt tillämpning. Vi har bara sett hur man i sitt IT-system har gjort denna avgränsning.

I övrigt är det inte några förändringar utan bara förenklingar och förtydliganden. Vi har tagit upp frågan om meddelande om ifrågasatt ersättningsrätt också. När vi hade läst Riksrevisionens rapport började vi i andra änden och ställde frågan: Hur ser det ut i landet? Är skillnaderna rimliga? Finns det något som ser konstigt ut? Och det gör det faktiskt. Jag ska nu ta upp de allra senaste uppgifterna.

Antalet meddelanden per tusen ersättningsdagar i varje län varierar med mellan 2 och 20. Tittar man på förmedlingsnivå kan man säga att tre fjärdedelar av meddelandena om ifrågasatt ersättningsrätt skickas av en fjärdedel av arbetsförmedlingarna. Det är alltså stor skillnad mellan länen och inom länen.

Det är klart att det aldrig kan bli lika eftersom det finns skillnader i förutsättningarna. Men skillnaderna är så stora att det nog speglar samma sak som Riksrevisionen hade uppmärksammat när man gjorde sin granskning utifrån förmedlingsnivå. Det finns stora skillnader, och det innebär att vi har ett problem med likabehandlingen av de arbetssökande i landet. Hur den här frågan hanteras beror på vilken arbetsförmedling man är inskriven på Och bakom ligger självfallet variationer i platsanvisningar, i uppföljning av platsanvisningar och än snarare benägenheten hos förmedlare att skriva meddelanden om ifrågasatt ersättningsrätt.

Jag ska också nämna, även om jag inte ska gå in på det i detalj, att det finns skillnader mellan olika yrkesområden och mellan olika grupper som AMS bör uppmärksamma. Den frågan har också tagits upp av SO i en rapport. Det är traditionellt så att meddelanden om ifrågasatt ersättningsrätt lämnas mer när det gäller industriyrken och när det gäller vård och omsorg än när det gäller tjänstemannayrken. Det kan finnas sakliga skäl till skillnader, men skillnaderna är väldigt stora. Detta är en fråga som man faktiskt måste fundera över.

Vi sade också, även om vi sade det väldigt försiktigt, att det finns skillnader mellan män och kvinnor när det gäller ifrågasatt ersättningsrätt. Vi trodde att det kan hänga samman med att ersättningsrätten ifrågasatts mindre bland deltidsarbetslösa än bland heltidsarbetslösa.

Alla dessa frågor håller vi nu på att gräva djupare i. När det gäller meddelande om ifrågasatt ersättningsrätt har vi ett stort projekt som vi för närvarande genomför där vi går igenom ett mycket stort antal ärenden för första halvåret i år. Lite preliminärt kan jag säga att våra första försiktiga kommentarer inte har dementerats utan snarare förstärkts, och det finns problem. Men detta är ju ingen nyhet, utan det är många som har påpekat att det finns problem inom detta område, inte minst Riksrevisionen och tidigare RRV.

Vi har också gått in på hur man tillämpar förlängd ersättningsperiod. Bara för att inte upprepa vad Jan sade kan jag bara lämna lite siffror som gäller tredje kvartalet i år, så får ni höra hur det ligger till med förlängd ersättningsperiod.

Under tredje kvartalet var det ungefär 34 000 personer som hade förbrukat en hel ersättningsperiod. Det intressanta är att 22 000 av dem uppfyller ett nytt arbetsvillkor. De har alltså rätt till en ny ersättningsperiod därför att de uppfyller kraven för det. Ungefär 10 000 av gruppen på 34 000 fick förlängd ersättningsperiod. Det går praktiskt till på ett sådant sätt att om man inte får plats i aktivitetsgaranti får man förlängd ersättningsperiod. Det finns ingen grund att neka någon detta i så fall. Ungefär 900 personer avaktualiserades eller kvarstod som sökande på arbetsförmedlingen trots att de hade jobb eller fanns i program. Och lite drygt 600 personer utförsäkrades, som vi kallar det för. De fanns kvar i arbetsförmedlingen men hade ingen ersättning. De var fortfarande arbetslösa.

Utan att tolka siffrorna alltför mycket ger detta en bild av hur situationen ser ut.

I dessa granskningsrapporter har vi också gått in på länskundtjänsterna, alltså de som länsarbetsnämnderna själva har inrättat. Jag ska inte säga så mycket om det, men jag ska bara säga att det där finns stora problem när det gäller hanteringen av arbetslöshetsförsäkringsfrågor. Det är väldigt varierande över landet, och det innebär att människor som inte bör ha ersättning får det. Nu är dessa kundtjänster så att säga på väg ut. Egentligen kanske det därför inte finns anledning att säga så mycket om det eftersom AMS jobbar med ett stort utvecklingsarbete.

Även om det var ett pilotförsök där själva poängen är att man utvecklar verksamheten i själva försöket så granskade vi vissa saker när det gäller AF Kundtjänst i Sollefteå, alltså den nya verksamheten som AMS håller på att utveckla. Vi konstaterade i början av sommaren när vi besökte AF Kundtjänst i Sollefteå – och också granskade vad som händer till exempel i fråga om platsanvisningar, uppföljning, meddelanden om ifrågasatt ersättningsrätt – att det där fanns problem. Det fungerade inte riktigt. Det var som sagt en verksamhet under utveckling. Själva poängen är att man då kan rätta till fel. Men vi har fortsatt att granska denna verksamhet under sommaren och hösten och tyvärr kunnat konstatera att problemen kvarstår, men de går ju att göra något åt.

Jag hoppar över det övriga som gäller AF Kundtjänst. I stället går jag in på det allra sista.

Jag tycker att det är tråkigt att bilden av en som jag uppfattar som en väl fungerande arbetslöshetsförsäkring i övrigt störs av denna diskussion om kontrollfunktionen. Och jag tycker att bilden av arbetslöshetsförsäkringen faktiskt blir lite orättvis. Det är rätt lätt att jämföra med andra viktiga välfärdssystem, och detta är en stor och viktig försäkring.

Det är inte lätt att vara arbetsförmedlare, och det är inte lätt att driva arbetsförmedling. Man har väldigt många krav på sig, och det är ett stort tryck, och man har många uppgifter som man ska klara av. Men just av det skälet är det så viktigt att AMS verkligen driver dessa frågor på ett bra sätt och ser till att man får ett stöd och att man har kunskaper och att man har system, rutiner och metoder som fungerar över hela landet. Det här är nämligen typiska sådana frågor där det krävs en central styrning och där man kan göra mycket med centrala grepp.

Jag förstår också att AMS jobbar väldigt mycket med det utvecklingsarbete som gäller att forma den framtida arbetsförmedlingen. Men jag tror att om man kunde ha två tidsperspektiv samtidigt som man arbetar med detta skulle man kunna åstadkomma rätt mycket, alltså att även försöka förbättra det som faktiskt finns nu och inte bara försöka jobba med det som kommer. Och även vad gäller det som kommer i detta stora utvecklingsarbete så tror jag – det är vår erfarenhet efter att ha läst dokument och försökt titta på det – att det vore bra om AMS ännu mer försökte koncentrera sig på att hitta bra lösningar, bra metoder, bra rutiner och bra organisation för att också klara den här arbetsuppgiften.

Generaldirektör Anders L. Johansson, Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS):

Det finns naturligtvis väldigt mycket att säga om och diskutera kring det som har sagts. Jag tänker inte fördjupa mig i det som har sagts, utan jag vill ta tillfället i akt att ge en konkret bild av vad vi gör åt den problembild som vi alla faktiskt känner väl till och som vi nu får belagd och fördjupad av dessa båda myndigheter, vilket är både viktigt och angeläget.

Jag tänkte först ge en liten inramning och sedan gå över till att också tala om varför det ser ut som det gör och varför det inte fungerar i alla delar på ett tillfredsställande sätt, naturligtvis med särskild hänsyn till arbetslöshetsförsäkringen. Sedan ska jag ägna huvuddelen av min talartid till att ge en bild av vad vi de facto gör.

Jag är alldeles bestämd i fråga om att Arbetsmarknadsverket genomgår väldigt stora förändringar. Och jag tycker att det är en stor tillfredsställelse att utskottet har ordnat denna utfrågning för att vi ska få möjlighet att komma hit och redovisa dessa stora förändringar.

Jag kan börja med att erinra om en rapport som Riksrevisionsverket, som det hette tidigare, för ganska precis tre år sedan lade fram och som handlade om ett annat område som inte fungerade tillfredsställande inom Arbetsmarknadsverket. Jag tänker på verksamhetsmålen. Jag tänker på förmedlarnas kännedom om att regering och riksdag faktiskt satte upp konkreta mål för vad som skulle uppnås. Jag tänker på ett mål om att 70 % av dem som genomgår en yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning ska vara i arbete senast 90 dagar efter slutförd utbildning. Det är ett av de viktigaste verksamhetsmålen som sedan början av 90-talet har funnits i vår verksamhet. Då gjorde Riksrevisionsverket en undersökning som ledsamt nog, får man säga, visade att bara 15 % av personalen över huvud taget kände till de åtta-tio mål som då fanns i verksamheten. Det var inte en särskilt upplyftande siffra.

Vi tog på oss att i vårt arbete se till att organisationen faktiskt konsekvent och målmedvetet arbetar med att nå de verksamhetsmål som regering och riksdag sätter upp.

I dag ser det helt annorlunda ut. Jag kan försäkra utskottet om att förmedlarna i dag känner till målen och att förmedlingen i denna del i dag gör en väldigt god prestation.

Nu har vi av förklarliga skäl fokus på arbetslöshetsförsäkringen. Vi kan uppfatta arbetslöshetsförsäkringen på två sätt. Å ena sidan handlar det om individens inkomstrygghet när man hamnar i arbetslöshet. Å andra sidan, som jag tycker är huvudpunkten i detta sammanhang, handlar det om arbetslöshetsförsäkringen som en omställningsförsäkring. Och där behöver vi göra ordentliga insatser. Omställning innebär att man gör saker. Det betyder att en individ, precis som Riksrevisionen har redovisat här i dag, som uppbär arbetslöshetsförsäkring ska vara aktiv i en rad olika betydelser. Det betyder att arbetsförmedlaren och arbetsförmedlingen ska stå för en verksamhet. Den arbetssökandes aktiviteter och verksamheten i förmedlingsorganisationen ska förstås vara ömsesidigt stödjande. Det är då vi får en omställningsförsäkring, och det är då vi får aktiva arbetssökande.

Jag beskriver det på detta sätt därför att det inte bara handlar om att anvisa ett arbete, utan en bra anvisning är ett resultat av en bra verksamhet, bra verksamhetsinsatser och bra aktiviteter från individens sida. En sådan arbetsprocess och en sådan verksamhet i samarbetet mellan förmedlaren och individen leder till en bra anvisning som i bästa fall leder till ett arbete, men långtifrån alltid. Då måste man ha en fungerande process som föregår anvisning. Då

tänker jag förstås på förmedlingens tjänsteutbud. Vilka tjänster har vi som vi kan erbjuda individer? Jag tänker på en bra handlingsplan. Jag tänker på täta kontakter. Det har också påpekats här hur viktigt det är. Och även om Riksrevisionens undersökning innehåller ett väldigt litet urval är jag för min del rätt övertygad om det samband som man har fått fram mellan graden av verksamhet och aktivitet och resultat när det gäller att få ett arbete och nå ett lyckat resultat.

Med den här bilden vill jag också säga att arbetslöshetsförsäkringens regelsystem i grund och botten är utformat i syfte att stödja en bra verksamhet och främja aktiviteten – tydligt, klart och kravställande. I arbetslöshetsförsäkringens regelsystem ligger med andra ord en bedömning: Arbetar man på detta vis med en effektiv verksamhet i förmedlingsorganisationen och rätt aktiviteter från individens sida – och detta betingar varandra – blir det en bra och riktig tillämpning av arbetslöshetskassans regler som befrämjar dels att skapa en funktionsduglig arbetsmarknad, dels att individen kommer i arbete. Det är så man ska se försäkringssystemets regler.

Sedan har vi ett ansvar att kontrollera att vi genomför dessa aktiviteter och bedriver denna verksamhet i överensstämmelse med a-kassans regelsystem. Detta sker inte på ett tillfredsställande sätt. Jag vill nu ta tillfället i akt att säga att den stora uppgift vi tagit på oss under det senaste året – och tidigare rapporter från Riksrevisionen har förstärkt detta – är att som nästa stora leverans från vår sida, nästa stora insatsområde där vi så småningom ska redovisa lyckade resultat och framsteg, se tillämpningen av arbetslöshetskassans regelverk i det verksamhetsperspektiv som jag beskriver.

Vi har drivit ett målmedvetet arbete när det gäller verksamhetsmålen och när det gäller effekter, sett i verksamhetsmålstermer, på arbetsmarknaden. Det har faktiskt gått riktigt bra, trots att detta är en stor organisation. Det tar lite tid, men det går att förändra. Det går att utveckla. Nu bedriver vi sedan en tid, efter beslut av AMS styrelse, ett genomgripande arbete med att komma till en bättre ordning och ett bättre resultat när det gäller tillämpningen av arbetslöshetskassan. Och vet ni vad – jag misströstar inte alls i det arbetet! Vi kommer att nå framsteg i det arbetet.

Man kan naturligtvis också reflektera en del över varför det ser ut som det gör. Det finns mycket att säga i den diskussionen. Jag vill peka på tre omständigheter som jag menar har skapat den olikartade tillämpningen av arbetslöshetskassans regler.

Vi ska för det första komma ihåg att vi inte minst under 90-talet har haft en stark förankring i synsättet att ansvaret för arbetsmarknadspolitiken och dess genomförande är en lokal och regional angelägenhet. Fram till den 1 januari 2002 hade vi 21 fullvärdighetsstyrelser i arbetsmarknadspolitiken som fullt ut var ansvariga för arbetsmarknadspolitiken genomförande, tillämpning och utförande – och som naturligtvis därmed också hade ansvaret för arbetslöshetskassan. Vi har också fortsättningsvis – vilket jag tror är angeläget från en rad andra utgångspunkter, sett ur enhetlighets- och rättighetsperspektivet – en

stark förankring av vårt utförande och genomförande av verksamheten i kommunerna och i arbetsmarknadsnämnderna.

Om vi då, för det andra, har en struktur som innefattar 21 självständiga myndigheter som vi tidigare hade, vilket vi naturligtvis har kvar effekterna av, 21 självständiga styrelser får väl var och en fundera över i vad mån detta är optimala förutsättningar för en riksenhetlig tillämpning av a-kassan. Jag drar mig inte för att uttrycka mig på precis samma sätt som Bo Jangenäs gjorde: När det gäller att få till stånd en enhetlig, rikstäckande tillämpning av a-kassans regler – och där delar jag helt den problembild som beskrivits här tidigare – blir naturligtvis en enhetlig ledning och styrning, att tillsammans fokusera på rätt uppgifter, av avgörande vikt för att nå framgång snabbt.

För det tredje har vi i arbetsmarknadspolitiken, som jag ser det, ett väldigt starkt fokus på det vi i vardagstal kallar åtgärder och som mer formellt heter programverksamheten. Vi har i dag ungefär 128 000 individer i programverksamhet, inte minst på grund av arbetslöshetsläget. Vi gör vad vi kan för att erbjuda en bra verksamhet från förmedlarens sida och se till att individer erbjuds möjligheter att vara aktiva i sin process mot en anvisning och mot ett arbete. Det är handlingsplaner, det är arbetspraktik, det är uppföljningar och så vidare. Det är en arbetsprocess som pågår för huvuddelen av de 128 000 individer som finns i aktivitet.

Det finns mer att göra. Det är inte perfekt; det är inte det jag säger. Men vad vi också har är nära det dubbla antalet personer som inte får samma erbjudande om aktiva insatser utan mera får nöja sig med arbetslöshetsförsäkringen som just en inkomstförsäkring. Från AMS sida delar vi de analyser som forskningen har gjort, och som har kommit fram här, om att den mest ändamålsenliga arbetsmarknadspolitiken är när vi kan erbjuda tidiga insatser och kontakter. Här har vi en ganska stor grupp som i klartext tar del av arbetslöshetsförsäkringen inkom som en inkomstförsäkring och där vi kan göra mycket mer när det gäller omställningsuppgiften och omställningsrollen. Aktiva insatser är alltid bättre än enbart ett passivt understöd.

Då vill jag lägga på en bild som redovisar vad vi gör för att komma till rätta med de problem som har redovisats här. Ska man ha en enhetlig tillämpning och ett enhetligt arbetssätt när det gäller vår verksamhet och individens aktiviteter måste ju det enhetliga och rättssäkra så att säga stämmas av mot något. Sanningen är att vi har en tradition i verket där förmedlingsyrket väldigt mycket har varit ett erfarenhetsburet arbete. I klartext har man gjort på väldigt olika sätt i olika delar av landet när det gäller arbetssätt, typ av aktiviteter och hur en handlingsplan ska se ut.

Vad vi har etablerat för att få en ökad enhetlighet och rättssäkerhet är ett enhetligt tjänsteutbud i organisationen. I dag har förmedlingen närmare bestämt nio tjänster som erbjuds de arbetssökande – och också arbetsgivarna. Det tjänsteutbudet är kärnan i vår verksamhet och också i de aktiviteter som individen ska genomföra i sin väg mot arbete.

Vi är på väg att etablera nya handlingsplaner i organisationen som bygger på att öka kontakten mellan den arbetssökande individen och arbetsför-

medlingen ganska dramatiskt. Vi är faktiskt på fullt allvar på väg mot att infria vårt uppdrag när det gäller 24-timmarsmyndigheten. Vi är på väg att skapa – och det är en huvudfråga – en helt annan kontaktfrekvens mellan den arbetssökande och arbetsförmedlaren.

Historiskt och i stort sett fram till i dag har kontaktmöjligheten mellan arbetssökande och förmedlare varit den lokala arbetsförmedlingen på ort och ställe. Vi kompletterar nu vår förmedling med två ytterligare kontaktvägar och kontaktmöjligheter.

Vi kommer att erbjuda – vi har kört piloter på detta och är nu färdiga att gå över i full drift i hela landet – telefontjänster och rådgivning till arbetssökande även på helger och kvällar, och naturligtvis under dagtid. Mycket av kontakten med den ordinarie dagliga förmedlingen handlar ju om att man vill ha svar på en konkret fråga, till exempel ha ett besked om arbetslöshetsförsäkringens regelsystem. Vi kommer nu att erbjuda en ny kontaktmöjlighet med arbetsförmedlingen genom att ge telefonrådgivning på dagtid, helger och kvällar.

Vi kommer också inom loppet av högst något år, under 2005, att erbjuda alla arbetssökande som så önskar en egen hemsida som är interaktiv gentemot vederbörandes personliga arbetsförmedlare. Det innebär alltså att jag kan ha det första personliga mötet med förmedlaren och sedan gå hem och börja arbeta med min handlingsplan, eller för den delen sitta på kontoret och göra det om jag skulle föredra det, och få i gång en interaktiv arbetsprocess med utgångspunkt i att åstadkomma en bra verksamhet och en bra aktivitet.

Vi genomför nu alltså en rad förändringar som också innebär stora strukturella förändringar i organisationen. Vi ska se till att det finns tre kontakt- och samarbetsmöjligheter mellan individ och arbetsförmedlare. Det blir kontoren, som ska fortsätta att arbeta på det sätt som de gör i dag. Det blir telefontjänsterna och det vi kallar kundtjänst. Det blir också helt nya interaktiva möjligheter för individen när det gäller att själv arbeta med sin handlingsplan och sina aktiviteter.

Innebörden av detta är att vi också kommer att få helt nya uppföljningsmöjligheter. Vi kommer att få helt nya möjligheter att kontakta individen när vi ser att det inte går rätt till när det gäller att följa arbetslöshetskassans regelsystem. Kontakterna mellan individ och arbetsförmedlare kommer helt enkelt att öka ganska dramatiskt, och det redan under 2005.

Vad vi som en följd av detta också gör, avslutningsvis, vilket har påtalats här, är att med utgångspunkt i den föreskrift om lämpligt arbete som den nya tillsynsmyndigheten har tagit fram utarbeta nya föreskrifter och allmänna råd för att tydliggöra för både arbetssökande och förmedling hur a-kassans regelsystem ser ut och ska tillämpas.

Anders Forslund, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering: Då ska jag ge mina ”eventuella” kommentarer. Det är väl lite olika reflexioner det handlar om.

En första reflexion är att även vi på IFAU faktiskt i en enkätstudie som vi gjorde under sent 90-tal har tittat på hur regelsystemet tillämpas. I väldigt kort

sammanfattning kan man väl säga att vi hittade ungefär samma saker, nämligen att regelsystemet inte tillämpas på samma sätt över landet. Lite grann gör jag samma reflexion som Anders L Johansson om åtminstone en tänkbar orsak till detta, och det är just att det är en väldigt fragmentarisk organisation. Jag ser arbetsmarknadspolitiken i första hand som en statlig politik som rimligen måste styras någorlunda centraliserat, och de möjligheterna kanske inte har funnits i tillräcklig utsträckning tidigare – och kanske inte gör det nu heller.

En andra reflexion jag gör handlar lite grann om språkbruk. Det är kutym att tala om å ena sidan passiv arbetsmarknadspolitik – underförstått att man bara får pengar via a-kassan för att vara arbetslös – och å andra sidan en aktiv arbetsmarknadspolitik som innebär att personer hamnar i programverksamhet av olika slag. Detta är inte någonting som vi tillämpar bara i Sverige; man ser det även i OECD-sammanhang. När de klassificerar hur länder bedriver sin arbetsmarknadspolitik används ”passivt” och ”aktivt” med ungefär den innebörden.

När vi på IFAU har tittat på resultaten av en aktiv politik har de flesta utvärderingar varit förhållandevis nedslående, skulle man kunna säga. Det är väldigt få av de aktiva programmen som tycks ha fungerat speciellt bra. En möjlig tolkning av resultaten generellt skulle kunna vara att det som kallas passivt, det vill säga att inte delta i program, i själva verket har varit ett minst lika bra alternativ.

Vad innebär det att vara passiv? Jo, det innebär ju enligt de regler som finns inte alls att vara passiv. Det innebär att man ska söka jobb aktivt i enlighet med bl.a. regelsystemet för att uppbära a-kasseersättning. Det sätter fokus på att förmedlingsverksamheten, vilken, som jag ser det, är kärnan i det AMS håller på med, är den verksamhet som ska understödja detta. Jag ser den som ett program, nämligen programmet att hjälpa och övervaka individens sökaktivitet.

Då är min reflexion: Är det så ändamålsenligt att Arbetsmarknadsverkets budget ser ut som den gör i dag? Vi har först förvaltningsanslag som i princip betalar förmedlarnas löner, lite grovt sagt, det vill säga betalar just *det* programmet. Sedan har vi andra program som man finansierar över en helt annan budget. För mig tycks det som om man åtminstone kunde fundera över ändamålsenligheten i detta och i större utsträckning lämna det till AMS att avgöra hur stor del av de aktiva insatserna som ska vara förmedling och hur mycket som ska vara andra program.

Sedan har jag bara en liten reflexion kring de här studierna, som jag tycker är intressanta, kanske framför allt den från Riksrevisionen. Möjligen skulle jag vilja säga att jag saknar en pusselbit där. Det som finns är ju en koppling mellan arbetssätt på förmedlingar och något mått på resultat, det vill säga placeringar i arbete. Erfarenhetsmässigt vet vi att placeringar i arbete förklaras av en mängd olika saker. Det kan alltså vara annat som förklarar de här skillnaderna, även om man känner sig relativt övertygad.

Jag skulle gärna vilja se att man försökte studera mer direkt hur stor effekt de olika arbetssätten har på det som ska vara länken, det vill säga de arbetslösas sökbeteende. Är det så att sökbeteendet varierar mellan kontoren på ett sätt som gör att resultaten ser ut som de gör känner jag mig mer övertygad om att det faktiskt handlar om arbetssättet snarare än om dem som finns på kontoren, arbetsmarknadsläget eller någonting liknande som man inte har inflytande över.

Eftersom de andra har pratat långt pratar jag kort.

Ordföranden: Tack för det, Anders! Då tar vi kaffepaus.

(forts. AU-utfrågning efter kaffepaus)

Ordföranden: Vi återupptar hearingen. Nu handlar det om Arbetslöshetskassornas samorganisation. Jag kan för övrigt konstatera att Inger Lindström är den enda kvinnan bland föredragshållarna i dag.

Inger Lindström, vice ordförande Arbetslöshetskassornas Samorganisation (SO): Jag tänkte ägna den här stunden åt den rapport som SO lade fram i går. Innan jag gör det skulle jag dock vilja börja med att säga något om kopplingen mellan arbetsförmedlingen och a-kassan.

Grundvillkoren för rätt till ersättning är att man är beredd att ta ett lämpligt arbete samt att man är anmäld på arbetsförmedlingen. Från arbetsförmedlingens sida skickas sedan en påanmälan till a-kassan, vilket gör det möjligt att få ersättning av kassan. Det är alltså då vi börjar pröva ersättningsrätten.

Från arbetslöshetskassorna skickas också signaler till arbetsförmedlingen, till exempel när det gäller antalet förbrukade ersättningsdagar. Detta sker även när vi provat om den arbetslöse uppfyller ett nytt villkor eller inte. Arbetsförmedlingen skickar i sin tur i vissa fall en avanmälan till a-kassorna, och i det läget stoppar a-kassorna ersättningen. Då är det alltså inte längre möjligt att få ersättning.

Det skickas också ifrågasättanden från arbetsförmedlingen till a-kassorna, och i de fallen sker en utredning på kassan och ersättningsrätten prövas.

Nära detta är sagt tänkte jag gå över till rapporten. Vad har vi då tittat på och hur har vi gått till väga? I rapporten har vi tagit upp ifrågasättanden från arbetsförmedlingen och anmälan från annan. När vi talar om anmälan från annan avser vi de fall då vi till arbetslöshetskassorna till exempel får en anmälan från enskilda – det kan vara från arbetsgivare och olika myndigheter. Vi har tittat på volymer, fördelning, hantering och de rutiner som finns kring detta.

Vi har arbetat i projekt, där sju av kassorna deltagit och naturligtvis även personal från SO:s kansli. Samtliga kassor har deltagit genom att vi gått ut med enkäter, ställt frågor och så vidare för att få en helhetsbild av hur kas-

sorna fungerar. När vi gjorde rapporten under våren var kassorna 38 till antalet; i dagsläget är de 37, eftersom vi haft en sammanslagning.

Vad har vi då funnit? Under 2003 skickades ungefär 5 200 ifrågasättanden från arbetsförmedlingen till kassorna. Av dessa 5 200 som vi mottagit har 1 200 personer inte gjort anspråk på ersättning; där finns alltså ingen ersättningsrätt att pröva för oss på kassorna. Vi har också uppmärksammat att det finns stora skillnader mellan medlemsgrupperna. Om man exemplifierar det kan man säga att på Kommunals a-kassa ifrågasattes var 73:e arbetslös. Detta kan jämföras med hur det såg ut bland akademikerna, där var 254:e akademiker som blev arbetslös ifrågasattes – eller rättare sagt akademiker som var anslutna till akademikernas a-kassa. Om man tar Sif som exempel ifrågasattes var 213:e arbetslös. Vi har inget svar, och vi har heller inte utrett, vad dessa skillnader beror på, men vi har ändå plockat fram siffrorna och uppmärksammat dem. Skillnaderna är stora, och man borde kanske titta närmare på vad det är som gör att dessa skillnader finns.

Om vi sedan går över till att titta på de fall där kassorna fattat beslut ser vi att 83 % av ifrågasättandena föranlett en sanktion. Ser man på hur detta hantearats vid kassorna anser vi att hanteringen vid de 37 kassorna varit stringent. De följer samma rutiner och har en samsyn kring regelverket när det gäller arbetslöshetsförsäkringen. Den samsyn som de lyckats upprätthålla beror på att SO, när det gäller försäkringen, håller i all utbildning för all personal vid kassorna. På det viset får de en samsyn. SO arbetar även fortsatt intensivt med samsynen i just försäkringsfrågorna. Genom att sammankalla de försäkringsansvariga vid kassorna och diskutera problem och tolkningar i försäkringen har detta varit möjligt.

När det gäller de 17 % som efter utredning tillerkänts ersättning ser man, i de fall man går in och tittar närmare på dem, att kassorna inte alltid ansett att det varit fråga om ett olämpligt arbete. I ganska många fall ser det i stället ut som att man skickat ett ifrågasättande trots att den arbetslöse sökt ett arbete, men till exempel inte fått det, eller att den arbetslöse inte nåtts av den anvisning som skickats från arbetsförmedlingens sida. Detta har då föranlett ersättning. Andelen där kassorna faktiskt har en annan syn på om det är fråga om ett lämpligt arbete eller inte är alltså betydligt lägre än 17 %.

Vi har också konstaterat att ifrågasättandena är av mycket skiftande kvalitet, som nämnts tidigare. I många fall är ifrågasättandena naturligtvis av väldigt låg kvalitet, om jag uttrycker mig så, vilket givetvis gör det svårare för den enskilde att förstå varför ifrågasättandet egentligen skickas i väg. Det försvårar naturligtvis också det utredningsarbete som sedan sker vid kassorna. I varje enskilt fall, där det kommer ett ifrågasättande, görs en utredning. Man tar in synpunkter från den arbetslöse, från eventuell arbetsgivare och så vidare för att kunna ta ställning. Om underlaget då är av låg kvalitet, där få sakuppgifter framgår, finns det risk för att resultatet inte blir lika bra som om vi hade haft ett bra underlag att bygga beslutet på.

I rapporten har vi, som jag sade tidigare, även tittat på anmälan från annan. Man kan konstatera att det handlar om ett mycket lågt antal anmälningar.

Bland samtliga kassor uppskattar man att ungefär 200 anmälningar från annan inkom under föregående år. Samtliga anmälningar från annan utreds naturligtvis av kassorna, och även i de fallen har man en enhetlig syn och enhetliga rutiner kring hur hanteringen ska ske.

Frågan vad vi kommit fram till behöver ställas för att detta ska fungera smidigare och för att vi ska kunna se vilka förbättringar som behövs. Framför allt tycker vi att ifrågasättandena av handlingsplanerna ska vara tydligare och av högre kvalitet. Särskilt viktigt är det att den enskilde, den arbetslöse, när han eller hon kommer till arbetsförmedlingen första gången måste få klart för sig vilka krav som ställs på honom eller henne som arbetslös. Det måste tydligt framgå vilka krav som ställs på den enskilde om man ska ansöka om ersättning. Detta bör tydligt framgå av handlingsplanerna, och det gäller naturligtvis också ifrågasättandena. Bilden för den som är drabbad måste alltså bli tydlig.

Vi har också föreslagit att avanmälan ska kunna överklagas inom förmedlingsverksamheten. Som jag beskrev tidigare är det så i dag att om en avanmälan skickas från arbetsförmedlingen stoppas ersättningen på a-kassan med automatik. För den enskilde är det i dag inte tydligt att detta är möjligt att överklaga. I dagens läge skapas nämligen avanmälan på arbetsförmedlingen, men man överklagar genom arbetslöshetskassan. Detta ger en otydlig bild för den enskilde och gör att många över huvud taget inte begär överprövning av frågan. Om vi skulle få en ändring till stånd är det naturligtvis vid arbetslöshetskassan som man även framöver prövar rätten till den ersättning som innehålls, men man borde också kunna pröva det beslut som arbetsförmedlingen fattar om att avanmäla en person.

Vidare har vi föreslagit att a-kassorna borde ha möjlighet till direktåtkomst till de meddelanden som kommer från arbetsförmedlingen. Skälet till detta är att det skulle snabba upp hanteringen. Vi kunde påbörja en utredning i stort sett i samband med att detta inträffar på kassorna. Då skulle hanteringen för den enskilde bli betydligt bättre.

Vi föreslår också att kassorna ska ha rätt till uppgifter i handlingsplanerna. Dessa uppgifter är av betydelse för kassorna när de ska göra bedömningen av ett ifrågasättande. I handlingsplanen ska det klart och tydligt framgå vad som krävs av den som är arbetslös. När vi tar ställning till om en anvisning varit korrekt eller inte bygger anvisningen oftast på just handlingsplanen. I dag görs en sekretessprövning av om kassorna ska få ta del av dessa uppgifter. Vi upplever att vi inte alltid får de uppgifter vi behöver för att kunna skapa oss en fullgod bild när vi fattar beslutet. Dessa uppgifter borde kassorna alltså ha möjlighet att ta del av.

När det gäller sökområde föreslår vi att det begränsade sökområdet ska vara i kalendertid och att detta borde vara utgångspunkten när man övergår till att bli betraktad som långtidsarbetslös. Dessutom måste begreppet definieras. I dag har man möjlighet att under de hundra första ersättningsdagarna begränsa sitt sökområde, men det är mycket svårt att redan från början säga hur lång den perioden i praktiken är eftersom vi från a-kassan betalar ut er-

sättning för exakt de dagar man faktiskt är arbetslös, alltså inte om man blir sjuk eller om någonting annat inträffar. På detta sätt förskjuts perioden hela tiden. Denna uppgift lämnar vi sedan från arbetslöshetskassorna vidare till arbetsförmedlingen för att den ska veta när gränsen nåtts. Från kassornas sida kan vi därmed inte lämna uppgiften förrän hela perioden förflutit.

På arbetslöshetskassorna betalar vi alltså ut ersättningen i efterhand, vilket innebär att det alltid blir en fördröjning av våra svar till arbetsförmedlingen när det gäller dessa uppgifter. Det hänger också samman med när en arbetslös skickar in sina kassakort. Det sker inte alltid var fjortonde dag, utan där kan det uppstå en fördröjning. Därför kan det ha förflutit hundrafemtio dagar innan vi kan lämna ifrån oss uppgiften till arbetsförmedlingen om att den hundrade dagen gått, och då kan det i själva verket vara fråga om en ganska lång fördröjning. Vi menar att hela hanteringen skulle förenklas om det begränsade sökområdet i stället var i kalendertid. Det hela skulle dessutom hänga ihop bättre och bli tydligare för den enskilde om han eller hon hade den möjligheten fram till den dagen han eller hon betraktas som långtidsarbetslös. Därmed ställs också högre krav på den enskilde som arbetssökande och ersättningstagare.

Ordföranden: Vi tackar för detta. Då är det tänkt att i första hand utskottets ledamöter och suppleanter ska kunna ställa frågor. Vi kanske kan samla på oss till exempel tre frågor innan svaren ges. Jag vädjar till ledamöterna att helst inte ställa alltför långa frågor. På så sätt kan vi hinna med fler frågor.

Christer Skoog (s): Herr ordförande! Det är intressant att få en föredragning om Riksrevisionens rapport. Jag uppfattade dock inte riktigt hur mycket hänsyn det tagits till den mänskliga bedömningen. Det är ju ett faktum att människor är olika, med olika möjligheter och ibland kanske med något litet hinder. Jag uppfattade alltså inte riktigt hur mycket hänsyn man tagit till de skillnader som finns i fråga om de geografiska möjligheterna på arbetsmarknaden.

Jag kan förstå att villkoren inte är riktigt desamma i Kalix som i Karlshamn. Men hur många jobb den metallarbetare som blev arbetslös när Facit Halda lade ned produktionen i Karlshamn i slutet av 80- och början av 90-talet än söker, hur många kontrollfunktioner det än görs på honom eller henne, ökar detta inte anvisningsgraden. Jag förmodar att ni har lagt in detta, men undrar ändå om ni kunde utveckla det lite mer.

Jag skulle också vilja höra vilken bedömning ni gör av att i framtiden ytterligare betona det faktum att det inte är fråga om kollin utan om människor. Hur mycket skulle det ändra på resultatet? Hur mycket skulle detta ändra en framtida ny rapport från er?

Min nästa fråga går till inspektionen. I tredje kvartalet innevarande år fanns 600 människor som inte hade någon ersättning trots att de, om jag förstod föredragningen rätt, var berättigade till det. Av någon anledning har de

alltså hamnat utanför systemet. Kan ni ge något slags generell förklaring till vad orsaken är till att de hamnat utanför?

Jag vill också vända mig till AMS. De nya interaktiva hemsidorna verkar spännande, men vad är syftet med dem mer än att ha en kontakt? Finns det någon kontrollfunktion från myndigheten inbyggd i dessa? Finns det sådana tankar?

Anders G Högmark (m): Herr ordförande! När jag blickar ut över församlingen och ser alla dessa intressanta människor och lyssnar på rapporterna är jag tacksam för att jag i början av juni, när det kom en larmrapport om hur dålig tillämpningen var, gick till utskottet och begärde att få en hearing kring detta. Och även om det dröjt fyra månader är det trevligt att vi fått den till stånd. Man kan alltid önska sig mer tid, men sådant är livet. Tiden är utmätt för oss alla. Så är det även i detta hus.

Jag försöker lägga två olika perspektiv på mina frågor som egentligen riktar till alla som hållit föredragningar. Man kan tänka sig att man försöker värdera de befintliga systemen maximalt och se vilken potential det finns i dessa system och om vi dragit nytta av dem. Bo Jangenäs var inne på att detta ju inte är något nytt utan har förekommit under lång tid, vilket skulle kunna indikera att det är svårt att – oaktat system – få dem att fungera riktigt bra. Det är det ena perspektivet.

Det andra perspektivet gäller vad som behövs om man upptäcker att potentialen inte finns eller man av något skäl inte kan dra nytta av den. Vilka är de mest akuta behoven när det gäller regeländringar? Några har varit inne på det, men det skulle vara intressant att höra ett klart uttalat behov av regeländringar.

Anders L Johansson har ganska utförligt redovisat förändringen av AMS. Lite skämtsamt och med glimten i ögat kunde man kanske säga att det med tanke på denna städning mer och mer börjar förberedas för 2006; det är alldeles uppenbart. Nu tror jag inte att det är det direkta uppsåtet, men det är i alla fall intressant att notera.

Jag har en detaljfråga. Det gäller här att i stort sett iaktta ett beteende, rapportera ett beteende, anmäla det till någon och göra en värdering av vad som sedan ska göras. På något sätt känns det som, vilket flera varit inne på, att det läggs ett stort ansvar på den enskilde arbetsförmedlaren som både ska vara den goda samtalspartnern, ha kundkontakter och allt som hör till det och sedan också ha lite internrevision för att se hur det hela fungerar. Är det rimligt att ha alla dessa funktioner?

I detta sammanhang funderar jag också lite grann över AMS. Det är stort – 9 000 personer. Är det rimligt att ha denna enorma organisation i ett enda verk? Skulle man kunna tänka sig en ganska fristående uppdelning inom verket med en del *provider*-funktioner, där arbetsförmedlingarna finns bland aktörerna, där man har en myndighetsfunktion och en inspektionsfunktion i bra dialog med en internrevision?

Margareta Andersson (c): Jag vill ställa en fråga både till Riksrevisionen och till Anders L Johansson. Den handlar om tidiga insatser.

När man blir sjuk, arbetslös eller något dramatiskt händer i livet är man precis när detta har hänt väldigt aktiv och engagerad. Vad jag kunde förstå av redovisningen från Riksrevisionen hade det gått lite bättre för de arbetssökande i de fall där man gjort tidiga insatser. Därför undrar jag: Stämmer det, och vad anser ni om fortsättningen i så fall?

Jag ställer ungefär samma fråga till Anders L Johansson: Hur kommer man att ta till vara kunskapen om tidiga insatser för att folk inte ska tappa tempo utan fortsätta att vara aktiva?

Jan Johannesson, Riksrevisionen: Vi fick en fråga om vi i vår undersökning tagit hänsyn till individuella skillnader hos de sökande. Jag skulle vilja säga så här: När vi försökte få fram jämförelseparen – nu kommer det att låta lite tekniskt – gjorde vi en klusteranalys, eller rättare sagt har Nutek gjort den.

Man har tagit hänsyn till företagsstruktur på den lokala arbetsmarknaden, näringsgrensstruktur, utbildningsstruktur hos befolkningen som bor på orten, den lokala arbetsmarknadens areal och befolkningsunderlaget, alltså hur många som finns på den lokala arbetsmarknaden. Detta sammanlagt och det faktum att det inom respektive jämförelsepar inte förekommer kontor från vitt skilda områden (som ett kontor i Karlshamn och ett i Norrland) utan att de tillhör samma förvävsregion, innebär att det inte bör föreligga några större skillnader mellan sökandegrupperna i respektive kontorspar, sedan jämför, utan de ligger i samma område. Vi har alltså jämfört två kontor inom Stockholmsområdet inom Mellansverige (industrisamhällen i Småland) samt inom två orter, långt norrut i landet. De arbetssökande vid de två kontoren i varje jämförelsepar bör därmed bli varandra så lika som möjligt.

Jag skulle vilja säga att vi har gjort vårt yttersta för att kontrollera individuella skillnader bland de sökande på de lokala arbetsmarknaderna. Icke förty brukar forskarna gå åt det andra hållet och intervjua de sökande om deras sökbeteende. Det har inte vi gjort, utan vi har tittat på annat och hoppats att vi har kunnat konstanthålla så många olikheter som möjligt. Därför tror vi på att vi kan förklara skillnader i arbetsplaceringsgrad genom själva verksamhets-sättet, det vill säga handläggningen på kontorsnivå.

Bo Jangenäs, IAF: Jag tänkte börja med frågan om de 600 personerna. För dem som har utförsäkrats och har haft en hel period i arbetslöshetsförsäkringen händer det en massa saker. Det normala är att man antingen får en förlängd period eller att man får en plats i aktivitetsgarantin. Det är ju så riksdagen har sagt att det ska vara. Ingen ska hamna utanför. Ändå är det så att några hamnar utanför, och de här 600 personerna är sådana. De är utförsäkrade. De har inte en plats i aktivitetsgarantin, och de har inte heller rätt till ersättning från a-kassa trots att de finns kvar som sökande vid arbetsförmedlingen. Bakgrun-

den till det kan vara att det är människor som inte vill ha plats i aktivitetsgarantin men inte får en förlängd period. Det kan vara en massa annat också, men vi har inte gått in i detta i detalj. Man kan säga att trots att ersättningstiden nu är begränsad i arbetslöshetsförsäkringen så är det färre som utförsäkras nu än det var tidigare.

Anders L Johansson, AMS: Svaret på Christer Skoogs fråga är helt enkelt ja. Det blir ordentligt med uppföljningsmöjligheter och kontrollmöjligheter som kommer med de nya interaktiva möjligheter som vi får. Jag skulle också vilja koppla till det som togs upp senare. Det är allmänt sett så att vi står inför helt nya möjligheter när det gäller att erbjuda de interaktiva tjänsterna. De förutsätter ett fungerande bredband och en bra kommunikationsteknik som är lätt användbar och så vidare. Detta har vi fått under senare år, och jag påstår att vi ligger långt framme i verket när det gäller att ta till vara de nya möjligheterna. Det är också en viktig bas för att öka kontakterna mellan arbetssökande och förmedlingsorganisationen när vi nu bygger ut till tre parallella kontaktmöjligheter. Där är den interaktiva sidan en viktig del.

Som svar på Margaretas fråga kan jag säga något som vi redan vet; det är inte något som jag sitter och drömmer om. Av det som vi har gjort när det gäller det som jag kallade för telefontjänsterna vet vi att det avlastar förmedlingskontoret ganska ordentligt. När vi nu får möjligheter att erbjuda också de andra kontaktvägarna som jag har beskrivit, som också inbegriper bra uppföljningssystem, kan vi komma mycket längre och riktigt långt när det gäller att säkra en enhetlig och rättssäker tillämpning av a-kassereglerna.

Många individer kommer att efterfråga tjänsterna; det vet vi redan. De gör det redan nu. Det avlastar kontoren och den professionella kompetens som finns där så att man kan vara med och ge mycket mer av tidigare och fördjupade insatser för de individer som anser sig vara i behov av det. Jag påstår att detta är en riktigt ordentlig *win-win*-situation, som vi måste ta till vara och utnyttja på ett bra sätt.

Det är klart att man kan dela AMS. Det är en fråga om hur man organiserar verksamheten och hur man ser på saker. Vi har en rad systerorganisationer som jag tänker på, i Tyskland och Frankrike. De är åtskilligt mycket större än svenska AMS. Det går det också, så jag ser inte att storleksfrågan på något sätt definitionsmässigt bestämmer hur duktig eller effektiv man är. En delaspekt av det som jag tyckte att du berörde är att vi redan har gjort det. Tidigare var Bo Jangenäs faktiskt min närmaste person på AMS, och han har varit där betydligt längre än jag och – vet ni vad – operativt huvudansvarig för försäkringsfrågorna! Vi har alltså jobbat nära varandra i många år. Men sedan fann man för gott att det var rätt så bra att bryta ut försäkringsfrågorna, av precis de skäl som du angav, och lägga dem som en egen verksamhet. Jag ser också att det finns många förtjänster med detta.

Ordföranden: Har alla fått svar på sina frågor nu?

Anders G Högmark (m): Nej, inte jag. Det gäller just den här aspekten med potentialen i de befintliga systemen. Får jag hänga på en sak där? Det gäller prioriteringar och annat som riksdagen gör. Riksdagen är ju suverän att tycka vad den vill, i princip. Men finns det ett problem när det gäller prioriteringar där på det sättet att ni skulle vilja göra på ett visst sätt, måhända mer effektivt? Det här med anslagsstrukturen har ju alltid förekommit, men finns det någonting annat? Riksdagen vill ju gärna prioritera det, det och det och dessutom vill man sätta det och det i förgrunden och dessutom inte glömma allt det andra. Då är frågan: Tycker ni att riksdagen ger tillräckligt med klartecken för att satsa just på dem som *börjar* bli arbetslösa? Oftast har man ju en känsla av att de långtidsarbetslösa ska prioriteras.

Anders L Johansson, AMS: Det finns prioriteringar i våra direktiv – jag tänker på regleringsbrev, budget och så vidare. De är väldigt många, och därmed är det inte mycket till prioriteringar. En stor fråga som vi står inför nu och som har varit uppe här i dag gäller om vi blir betydligt mer noggranna och prövande i tillämpningen av en andra period i a-kassan. Jag kan se två möjligheter vid en ökad tillämpning och en ökad enhetlighet i det sammanhanget. Då ser jag å ena sidan att aktivitetsgarantin måste öka, och då ser jag automatiskt ett resursproblem. Om inte den frågan löses ser jag å andra sidan att utförsäkringarna kommer att öka. Det finns alltså konsekvenser. Jag tror därför att det är oerhört värdefullt med mer av konsekvensanalyser med utgångspunkt i de diskussioner som vi har fört i dag.

Vi har haft friåret som pilotverksamhet. Jag tror att Anders Forslund, om inte med exakta siffror så åtminstone i princip, kan stödja det som jag nu påstår, nämligen att andelen arbetslösa som ersätter dem som går på ledighet till friår är omkring 50 %. Om vi tittar på andelen av de prioriterade grupperna – det vill säga långtidsinskrivna och arbetshandikappade – som kommer in och ersätter dem som går på friår så är siffrorna avsevärt lägre än 50 %. Eftersom de resurser som vi beräknar att friåret kostar ligger inom ramen för våra ordinarie arbetsmarknadspolitiska medel kan vi alla se att detta inte är någon lätt ekvation framöver. Det är också en fråga som faktiskt inte ligger inom AMS befogenheter att hantera, men som kan bli ganska besvärlig framöver.

Carl B Hamilton (fp): Jag ska ställa två frågor. Den ena gäller huruvida mer kontroll är önskvärt och den andra rör förmedlarnas dubbla roller.

När det gäller den första frågan sade Riksrevisionen här att det brister i tillämpningen och att reglerna egentligen inte är ett så stort problem. Man sade att aktiv kontroll ger högre arbetsplaceringsgrad. Bo Jangenäs sade ungefär samma sak, det vill säga att bra kontroll inte står i motsats till hög andel arbetsplatsplacering. Ökad kontroll är alltså bra, helt enkelt. Det leder till att målen uppfylls bättre.

Jag tror att det vore intressant om det från den här hearingen kom ut huruvida det är en allmän uppfattning bland er som sitter vid bordet där att mer kontroll ligger väl i linje med målen för arbetsmarknadspolitiken. Därför är jag intresserad av att höra vad ni tre tycker i denna fråga. Det gäller inte minst AMS-chefen. På slutet sade du ungefär så här, om jag fattade dig rätt: Om man strävar efter mer kontroll så uppstår det resursproblem. Det var det ena. Det andra var att utförsäkringen ökar. Men herrarna till vänster menade att den motsatsen inte finns. Jag tycker att det är en fullständigt fundamental fråga hur man förhåller sig i den situationen. Tycker man att mer kontroll ligger i linje med målen eller inte?

Den andra frågan gäller det här med dubbla roller. Det är ju inget nytt problem. Vi ser det till exempel i sjukförsäkringen. Där har läkarna dubbla roller, och man försöker komma till rätta med det genom att man ska ha *second opinion* och försäkringskasseläkare som ska hjälpa till att stödja läkarna i att fatta taskiga beslut – om jag ska uttrycka mig rakt på sak. Om man går till banken och får en kredit nekad så är det av samma skäl aldrig ens personliga bankman som nekar krediten, utan det är någon kreditkommitté som finns lite mer diffust i bakgrunden. Därför blir frågan central för AMS och andra: Hur tänker ni stärka förmedlarna i deras roll att också vara avvisande? Det innebär naturligtvis att förmedlarna och förmedlingarna kommer att utsättas för kritik, och det ska de också göra. Bankerna är ständigt utsatta för kritik för att de inte beviljar tillräckligt mycket krediter. Samma typ av funktion måste ni ha. Hur tänker ni organisera det?

Avslutningsvis, herr ordförande, vill jag säga att detta illustreras väldigt väl av att ordet ”man” har använts så flitigt här. Det är ”man” som definierar och det är ”man” som fattar beslut. Det är ”man”, ”man” och ”man”! Det döljer i själva verket en central fråga när man använder den beteckningen.

Annelie Enochson (kd): När rapporten kom från Riksrevisionsverket i våras läste jag den med stort intresse. Man kan kort säga att det som står där säkerligen kan sammanfattas i en mening: För dem som gör det som de ska göra blir det bra resultat.

Bland annat säger ni att utmärkande för de kontor som gör det som de ska göra är att de arbetar på det sätt som var tänkt. De ägnar bland annat mer tid åt företagsinriktat arbete. Nu när vi hörde AMS-chefen prata här om hur man ska göra framöver för att kunna bli bättre på AMS hörde jag ingenting om det här med att arbeta företagsinriktat.

Jag vill spinna vidare på ungefär samma sak som Carl B var inne på. En av de saker som Riksrevisionsverket tog upp var en nämnd just för att komma ifrån problemet med våld och hot och för att man ska göra rätt på arbetsförmedlingarna på alla de 21 olika länsarbetsnämnderna. Ni vill införa någon form av nämnd som bereder alla överväganden om rapportering av sökande som avböjt en anvisning. Jag kan tänka mig att det är ungefär som försäkringskassans sjukförsäkringsnämnd, eller vad det heter. Där har man just en sådan här *second opinion*, vilket jag tycker är ganska intressant. AMS berörde

inte det här när man pratade om att få en rättighet och en likformighet. Jag skulle gärna vilja höra AMS-chefens kommentarer till de här två sakerna.

Camilla Sköld Jansson (v): Jag tycker att det var en viktig synpunkt som Jangenäs tog upp; man ska komma ihåg att vi nu diskuterar a-kassan med fokus på kontrollfunktion. Man tappar hela bilden av arbetslöshetsförsäkringen. Det gäller inte bara den här hearingen, utan allmänt i debatten är det mycket fokus på kontrollfunktion och sökaktivitet. Det ger ett snävt perspektiv.

Jag är lite grann inne på samma tankar som Christer Skoog. När man lyssnar till inledningen hör man att det pratas mycket om a-kassans funktion och hur den påverkar arbetsmarknadens funktionssätt. Man hör väldigt lite om det omvända. Christer Skoog ställde en fråga om det här. Jag tycker att det är viktigt, för man kan inte se a-kassan isolerat. Den fungerar ändå i något sammanhang. Det är generellt konstaterat att det finns samband mellan hög anvisningsgrad och bra kontroll och bra resultat av arbetsplaceringar. Carl B Hamilton var inne på det. Jag skulle vilja ifrågasätta om det är bra kontroll som är orsak. Vad är det som är orsak och verkan? Kan det vara så att det är bra resultat av arbetsplaceringar, hög anvisningsgrad och en viss arbetsmarknadssituation som gör det möjligt att ha en bra kontroll? Det perspektivet skulle jag vilja ha, och jag skulle vilja att IFAU och IAF resonerar om det här sambandet.

Anders L Johansson, AMS: Det är möjligt, Carl B, att jag var lite slarvig. Vad jag sade i det förra inlägget var helt och hållet kopplat till prioriteringsfrågan. Kontroll är bra; jag har ingen annan uppfattning i den delen än vad som har kommit till uttryck här i dag.

I anslutning till det senaste inlägget vill jag återigen säga – och jag försökte ha det som en huvudpoäng i min inledning – att vi har en uppsättning regler i arbetslöshetsförsäkringen. När man sätter sig ned och tittar närmare på dessa regler ser man att de i grunden handlar om att gör man på det här viset, det vill säga följer försäkringens regler, så är det en ändamålsenlig arbetsförmedlingspolitik. Det är det som det handlar om. Det finns ett antal regler – låt oss säga att det finns fem till sju fundamentala regler. Hundradagarsregeln är en sådan regel. Den är inte upprättad utifrån ett slags kontrollperspektiv, utan den är upprättad så att om vi följer a-kassans regler så får vi en ännu mer funktionsduglig arbetsmarknad. Individerna kommer i arbete, och det är ändå det som det handlar om i slutändan. Sedan måste vi också utöva en bra kontroll så att vi säkerställer att vi följer regelsystemet. Det är jätteviktigt.

Jag vill också ansluta till det som jag tycker att Inger har beskrivit så bra, nämligen rollfördelningen mellan a-kassan och arbetsförmedlingen. Den måste man hela tiden arbeta med, utbilda i och se till att den blir så klar och tydlig som möjligt. I till exempel vår fundamentala roll i mötet med a-kassan

ska vi göra en bra dokumentation och leverera bra och korrekta underlag när vi lämnar ifrågasättande och en underrättelse till a-kassan. Det är inte tillförlitligt och ändamålsenligt i dag. Det är inte så bra som vi har rätt att önska oss att det ska vara.

Det ger i sin tur i nästa steg ett bra underlag och en bra dokumentation, och först med det får a-kassan någonting bra att stå på i sitt beslutsfattande. Och som har sagts här så är det ju a-kassan som är beslutsfattare. Sedan kommer nästa fråga; om inte individen uppfattar att han eller hon har blivit rättmätigt behandlad i processen så finns det ingenstans för individen att vända sig. Det tycker jag också är ett problem, och jag har ingen lösning på det här i dag. Det är någonting som jag verkligen tycker att vi ska sätta oss ned och försöka hitta en konstruktiv lösning på. Jag är övertygad om att det går. Det får vi göra med utgångspunkt inte minst i den rapport som ni nu har tagit fram.

Hur gör man då när det gäller frågan om den svåra förmedlaruppgiften? Jag måste säga att det är glädjande för mig att höra att det finns en ordentlig insikt om att förmedlarjobbet är svårt och besvärligt. Om man tittar på IAF:s författningssamling – för att ge ett svar på din fråga i den delen, Carl B – om lämpligt arbete så delar jag Bo Jangenäs uppfattning. Den är mycket bättre än det som vi har haft tidigare. Men kvar står att i grund och botten är det formuleringar som att man ska beakta arbetslöshetsperiodens längd när man ska bedöma huruvida man har ett lämpligt arbete. Man ska bedöma om det är skäliga kostnader, man ska beakta att det inte sker onödig yrkesväxling och så vidare. Att sitta och tillämpa detta gentemot enskilda individer är ingen lätt uppgift. Där måste AMS nu ta ytterligare steg för att ta fram allmänna råd, direktiv och riktlinjer som är mer handfasta utifrån det som inspektionen har gjort så att man får lite tydligare förhållningsregler och förhållningssätt att utgå ifrån när man ska fatta besluten. Med andra ord ska man ta bort subjektiviteten. En del av förmedlarnas problem är att de så helt och fullt får stå för beslutet själva. Dessutom ser besluten olika ut i olika delar av landet. Det är ju en huvudfråga som vi har varit inne på i dag. Arbeta bort subjektiviteten! Ta fram mer av tydliga riktlinjer i förordningar, i föreskrifter och i allmänna råd! Där kan vi göra mycket mer för att stödja förmedlaren i de svåra bedömningarna som till syvende och sist ändå måste göras.

Till sist vill jag säga att vi nu är på väg att ta fram ett anvisnings- och matchningsmål. Det kommer vi att lägga ut i organisationen under 2005. Jag känner mig helt förvissad om att när vi gör det så kommer frågorna om ifrågasättanden och när de ska göras att öka. Man kommer att jobba med anvisningar på ett helt annat sätt. I anslutning till det tar vi också fram en arbetsgivarpolicy när det gäller våra företagskontakter. Många av er som har arbetat med de här frågorna under en längre tid vet ju att vi har haft ett anvisningsmål längre tillbaka i tiden. Det fungerade inte alls bra gentemot arbetsgivarna. Man satt helt enkelt och anvisade folk trots att man var rätt så på det klara med att det inte var någon anställning på gång. Det belastade arbetsgivarna hårt. Nu har vi fått fram ett mål som klarar att inte försätta oss i den situationen. Det kommer vi alltså att lägga ut i organisationen under nästa budgetår.

Anders Forslund, IFAU: Jag kan börja med frågan om huruvida kontroll är önskvärd och koppla den till det som Camilla Sköld Jansson frågade om. Man kan börja sin fundering med att fråga sig varför vi har en arbetslöshetsförsäkring. De flesta är väl överens om att den viktigaste funktionen i den är att ersätta inkomstbortfall vid arbetslöshet som man själv inte har förorsakat. I den bästa av alla världar skulle man tycka att det vore rimligt att ersätta det med 100 % eftersom personen inte är skyldig till det som har inträffat. Men i de allra flesta försäkringssystem har man någon form av självrisk som gör att systemen inte tenderar att överutnyttjas. Det kan ju vara så att man agerar så att man själv förorsakar arbetslösheten eller så att man agerar så att man inte får ett jobb. Självrisk i det svenska systemet skulle då motsvara att man får en lägre ersättning än 100 %. Man får inte så mycket som man tjänade i det jobb man hade innan, utan man får någonting mindre.

Ju större självrisk är, det vill säga ju sämre ersättning man får, desto mindre av kontroll behövs det. Men har man ett system som är någorlunda generöst i ersättningen kommer man förmodligen att behöva utöva någon form av kontroll. I den meningen är kontroll nödvändig. Frågan är om den också är bra. Det finns lite grann att dra på när det gäller forskning på området från USA, där man ju bedriver väldigt lite arbetsmarknadspolitik men beforskar den desto mer. Det finns till och med en del experiment – vilket vi ju aldrig ägnar oss åt i Sverige – som belyser detta. Jag har det inte helt uppdaterat, men mitt minne är att man gjorde experiment där man använde sig av olika kombinationer av kontroll och hjälp att söka – lite grovt förenklat. Det visade sig att det som fungerade var kombinationen, det vill säga både aktivt stöd till de arbetssökande och att man övervakade att de faktiskt gjorde det de skulle. På något vis tror jag att det är en ganska rimlig bild.

Om man skulle försöka översätta erfarenheterna till det svenska systemet så handlar det om en kombination av en aktiv förmedling som aktivt hjälper de arbetssökande att söka jobb och en kontrollutövning, som måste till därför att ersättningen är så pass hög som den är och som vi vill att den ska vara i ett rimligt system.

De dubbla rollerna är naturligtvis ett jättesvårt problem. Det är ett problem som man delar med en massa andra områden. Jag tyckte att det var ett klokt förslag som jag såg i rapporten från Riksrevisionen om att åstadkomma en konstruktion som påminner om den som man har på andra områden. Man flyttar alltså beslutet från förmedlaren till någon instans bakom förmedlaren. Det underlättar sannolikt hans eller hennes arbete.

En annan sak som möjligen skulle kunna dra åt samma håll – och nu är jag ute på vatten som är väldigt djupa för mig, för jag vet inte exakt vad som ingår i handlingsplanerna – är att det för mig tycks som att en handlingsplan naturligtvis ska innehålla vad som på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt leder till arbete. Det innebär att handlingsplanen måste stipulera vad den arbetssökande ska göra för att hitta ett arbete. Men den borde också stipulera någonting om vad förmedlingen är skyldig att göra i gengäld för den arbets-

sökande. Det skulle alltså handla om en form av kontrakt mellan förmedling och arbetssökande. Om man tänker på handlingsplanen på det sättet så får man också en situation där det är någorlunda rimligt att se vad som är kontraktsbrott eller inte. Kontraktsbrott är då någonting som man ska vidta sanktioner mot. Hur sanktionerna mot förmedlingen ska se ut vet jag inte, men det vore rimligt att ha det hela dubbelsidigt.

Inger Lindström, SO: Vi tror inte från vår sida att det är mer kontroll som löser problemet. Problemet löser man med mer aktiva insatser, och vi tror att man egentligen skulle nå längre med det.

Bo Jangenäs, IAF: Jag ska ta upp frågan om huruvida det behövs kontroll och om vad som är orsak och verkan. När jag gick aspirantutbildning, som det hette på den tiden, för att bli arbetsförmedlare sade min lärare en sak när vi tog upp den här frågan. Till synes är det ju en stor motsättning mellan att jobba med service till folk och att ha en kontroll. Han sade: Om ni har en bra och effektiv platsförmedling så är det okej. Det räcker oftast. Det är först när man ser att en sökande faktiskt inte vill ha jobb som man tar upp det här med kontroll. Det ena är själva grunden, och det andra är någonting som aktualiseras bara när det inte fungerar. I den praktiska verksamheten är det faktiskt så.

När det gäller föreskriften om lämpligt arbete, som Anders tog upp, så är det inte så att arbetsförmedlaren sitter med föreskrifterna framför sig när någon har hamnat i en sådan situation som jag nämnde. Man går inte igenom det hela punkt för punkt, utan man har ofta frågan klar för sig. Man tittar sedan i föreskrifterna för att se vad som gäller just då. Så länge vi har föreskrifter som ska ta hänsyn till personliga omständigheter, där det handlar om bedömningsfrågor, är det så man måste jobba. Det arbetsförmedlaren då gör är att lämna a-kassan ett bra underlag just i den frågan. Man har en viss grund för ett ifrågasättande, och då tar man inte upp alla de andra frågorna. Det fungerar trots allt rätt hjälpligt.

Jan Johannesson, Riksrevisionen: Egentligen svarade Bo Jangenäs redan på den raka frågan om huruvida mer kontroll är önskvärd. Det var ju två ledamöter som ställde den. Jag skulle vilja säga så här: Inte vilken kontroll som helst. Utifrån vår studie – och det måste ju gälla över huvud taget egentligen – har anvisningsinstrumentet som sådant två roller, det vill säga matchning och kontroll. Om du matchar bra och anvisar en lämplig plats så leder det till att en person får jobb, och det är ju det som förklarar att de bättre kontoren hade en bättre arbetsplaceringsgrad. Jag skulle vilja säga att det egentligen inte finns någon motsättning mellan matchning och kontroll. När man anvisar ett lämpligt arbete så kontrollerar man ju samtidigt.

Men sedan kommer förmedlaren i en situation där man ställer frågan till honom eller henne: Hur ofta förekommer det att du anvisar endast i kontroll-

syfte – bara för att kolla att någon verkligen står till arbetsmarknadens förfogande? Det måste ju göras ibland. Men vi får en känsla av att man i de kontrollsituationerna inte använder sig av lämpligt arbete, utan man anvisar över huvud taget.

forts. Jan Johannesson: Det kommer inte att leda till ett jobb, men visst uppfyller man kontrollfunktionen. Vad är det egentligen som behövs? Jo, det behövs fler kvalitativa anvisningar. I och med det får man en kvalitativ kontroll.

Anders L Johansson, AMS: Det ligger helt i linje med vad Anders sade, men jag vill ändå understryka att man måste se det som en kedja av aktiviteter, gärna i det perspektiv som du drog upp. När man kommer in på en förmedling ska arbetslöshetskassans regelsystem börja gälla från första dagen. I det regelsystemet finns det ett antal aktiviteter som man bör stödja individen med och som man också ska förvänta sig att individen deltar i. Det är därför man får pengar från arbetslöshetsförsäkringen.

Det handlar om besöket och att vilja delta i program. Man kan inte neka att delta i ett program om man bedömer att det är ändamålsenligt för att få ett jobb. Man måste delta i att göra en handlingsplan och så vidare. Det är en rad aktiviteter, och dessa aktiviteter slutar med en huvudsakligt viktig insats, nämligen en anvisning.

Vi måste ha effektivitet och kontroll på hela den processen. Det är inte så att vi tar till kontrollen när det ordinarie inte fungerar. Vi måste ha kontroll på hela arbetsprocessen och de olika aktiviteter som faktiskt stipuleras i arbetslöshetsförsäkringen. Vi på förmedlingen måste erbjuda individer stöd för att kunna leva upp till de här insatserna, precis som du sade. Jag tror att det är fundamentalt viktigt att ha det perspektivet på kontrollbegreppet.

Ordföranden: Tack för det! Nu finns det ett antal personer som har begärt ordet. Nu undrar jag om vi kan hinna med alla dessa frågor. Det är egentligen sagt att vi ska sluta tio i, men eftersom vi har dragit över lite på tiden tidigare kan vi kanske hålla på fram till tolv eller fem över i alla fall. Sedan sätter vi punkt.

Carl B Hamilton (fp): Jag skulle kunna fråga mer om detta med kontrollen, men jag lämnar det därhän. Jag skulle vilja ställa en fråga till Anders L Johansson. Jag efterlyste om ni gör något för att lindra de här dubbla rollerna, och då räknade du upp här att det skulle göras tydligare föreskrifter, att subjektiviteten skulle bort och så vidare. I andra sammanhang har det visat sig vara lämpligt att man har en nämnd, en kreditkommitté eller en försäkringskasseläkare. Vad tänker ni konkret göra i det hänseendet?

Christer Skoog (s): Jag har en kompletterande fråga till Riksrevisionen. Tror ni att er slutsats eller ert ställningstagande hade blivit annorlunda om ni även hade intervjuat de arbetssökande likaväl som ni har intervjuat arbetsförmedlarna på de berörda kontoren?

Ulf Holm (mp): Herr ordförande! Jag ska börja med att ställa en fråga till Riksrevisionen. I inledningen slog ni fast att det inte var ovanligt att arbetsförmedlingen inte alls anvisade några platser under de första 100 dagarna. Under den tiden förväntades man klara sig med självservice. Det framställdes som en stor nackdel. Jag förstår inte vad nackdelen är eftersom det finns forskning, bland annat från IFAU, som visar att bästa sättet att få ett nytt jobb är att söka själv. 60–70 % får jobb genom egna kontakter. Jag vill gärna att ni kommenterar hur det kan vara ett problem att man inte har fått ett jobb anvisat.

Sedan kommenterade också Riksrevisionen att arbetsförmedlingarna i låg grad utnyttjade nya regler som innebär ökade matchningsträffar, bland annat att utöka det geografiska sökområdet. Då kan man alltså inte i dag säga att de nya reglerna har varit bra eller dåliga, om jag har förstått det rätt. Ni har redan kommenterat att implementeringen måste bli bättre.

Sedan har jag en kommentar till Anders L Johansson som kom in på friåret. Han kom naturligtvis fram till en negativ slutsats utifrån att det inte fanns sökande i de prioriterade grupperna. Då kan jag upplysa om att det inte finns någonting som heter prioriterade grupper när det gäller friåret och det försök som pågår nu. Det gäller bara att man ska vara inskriven på arbetsförmedlingen. Man kan inte dra den slutsats som Anders L Johansson gjorde eftersom det inte var riksdagens beslut.

Sonja Fransson (s): Jag har faktiskt fått svar på två av mina frågor, men jag har en kvar. Jag tycker att det är väldigt intressant att detta med aktivt sökande och kontroll hänger samman och också leder till arbete. Det tycker jag är jätteviktigt att den här hearingen har kommit fram till.

Jag är lite fundersam över en sak som togs upp av både Bo Jangenäs och SO, nämligen att det verkar som om olika grupper får olika bemötande i det här sammanhanget. Jag skulle gärna vilja veta vad det är som skiljer.

Stefan Attefall (kd): Bo Jangenäs sade att man ska tillgripa kontroll när det inte fungerar. När Susanne Ackum, generaldirektör för IFAU, var på besök i utskottet visade hon en undersökning som gjorts för Näringsdepartementet. Hon drog tre slutsatser som visar att det kanske inte fungerar. Det tycker jag också en hel del av dagens hearing har visat. Hon sade bland annat att generellt sett är sökaktiviteten låg hos de arbetssökande. Den näst intill upphör vid placering i program, vilket kan medföra inlåsning. Det verkar konstant under arbetslöshetsperioden. Man söker alltså inte mer längre fram eller så.

Då är vi inne på detta med rollfördelning och sådant. Jag tycker att ett av de problem som vi har inom sjukförsäkringssystemet är att läkaren som ska hjälpa patienten dessutom ska ha fri utskrivningsrätt av statliga pengar. Det blir helt enkelt så att man hellre är snäll än dum gentemot den som vill ha hjälp med sjukskrivning. Arbetsförmedlaren sitter ju i en ännu värre situation. Arbetsförmedlaren ska vara expert på det lokala näringslivet och på alla utbildningsvägar som finns och han ska vara lots, coach och handledare för den arbetssökande. Han ska vara det bästa stöd som den arbetssökande har. Samtidigt ska han vara kontrollant, följa upp, fylla i blanketter, vara byråkrat och hela kedjan.

Nu går hela diskussionen ut på att vi ska öka byråkratyt ytterligare. Vi ska införa nämnder bakom ryggen som ska vara *the bad guys* och liknande saker. Vi behöver tydligen gå i den riktningen säger rapporterna. Men frågan är om det inte är ett systemfel. Vi bygger upp nya myndigheter. Bo Jangenäs nya myndighet är till för att öka detta. Det har inte fungerat så bra tidigare när det låg inom AMS. Nu ska det vara en självständig myndighet som ska tuffa till sig gentemot AMS och personalen. De 10 000 i Arbetsmarknadsverket ska på något sätt bli bättre experter på att vara kontrollanter. Sedan har man en massa olika organ. Min poäng är: Är det inte en omöjlig uppgift att vara arbetsförmedlare? Man måste göra någonting åt rollfördelningen och helt enkelt skilja på dem.

Frågan ställs framför allt till Anders L Johansson.

Margareta Andersson (c): Jag har en fråga med samma inriktning som den som Sonja Fransson ställde om det olika bemötandet. Jag ställer den både till Inger Lindström och Anders Forslund. Är detta någonting som man tänker gå vidare med och undersöka, gärna med en IFAU-undersökning? Beror det på könsdiskriminering eller beror det på någonting annat? Det gällde ju Kommunal med många kvinnor och också många deltidsarbetslösa.

Patrik Norinder (m): Inger Lindström tog upp en intressant fråga om överklagande av avanmälningar från arbetsförmedlingarna. I SO:s förslag står det att länsarbetsnämnderna ska kunna ha den här möjligheten. Det reser en del intressanta frågor i organisationen framöver som gäller även Anders Johansson och effektiviseringen av AMS. Jag skulle vilja fråga dig hur du ser på länsarbetsnämndernas roll i en framtida organisation. Det gäller kanske också den geografiska frågan. Ska man ha kvar länsindelningen eller finns det andra regionala möjligheter?

Jan Johannesson, Riksrevisionen: Jag ska snabbt försöka ge svar på detta. Hade resultaten blivit annorlunda om vi hade tittat på de arbetssökande och deras individuella sökbeteende? Det är mycket möjligt att det hade kunnat bli något annorlunda. Men vår granskningsmyndighet ska ju titta på statliga

myndigheter och dem som lever på skattemedlen. Det kan inte vara vår främsta uppgift att titta på de sökande, utan det får forskarna klara av.

Det finns ju ett intressant forskningsresultat som togs upp här som visar att de som sökte själva och utnyttjade självservice och sådant har klarat sig bäst. Så uppfattade jag det. Varför skriver vi då att det är viktigt att man ska ge mer individuell service under de 100 första inskrivningsdagarna? Ja, det är självfallet så att det är ett av våra huvudresultat. Vi kan inte förneka det. Det gick lätt att mäta vilka kontor som redan under de 100 första dagarna gav anvisningar, och det var de som hade det bästa arbetsplaceringsresultatet. Sedan vet jag inte om det går stick i stäv mot forskningen. Jag tror att min kollega vill fylla i här.

Hans Folkesson, Riksrevisionen: Varje långtidsinskriven har ju någon gång varit nyinskriven vid förmedlingen. Det här är förmodligen ett sätt att minska inflödet till långtidsarbetslöshet. Därför uppstår de här effekterna.

Sedan gällde det vad de sökande själva skulle tycka i frågan. Det kan ju inte vi tro någonting om. Däremot uppkom det vissa reaktioner efter vår rapport där även arbetssökande och arbetslösa ringde och hade synpunkter. En synpunkt som jag kommer ihåg var just detta att man kände sig övergiven och att det dröjde väldigt länge innan man fick någon mänsklig kontakt med arbetsförmedlingen.

Bo Jangenäs, IAF: Jag hade faktiskt inte begärt ordet, men jag kan säga något ändå. Sonja Fransson tog upp detta med de olika grupperna och bemötandet. Jag tror att det är en viktig fråga. Någon sade diskriminering, men det tycker jag är ett för stort ord att ta till. Det är ju inte en aktiv handling. Men det är faktiskt så, och har även varit så historiskt, att människor behandlas olika i de här avseendena. Det tycker jag är en viktig fråga som man måste ta i, och det är ingen som har gjort det ännu.

Sedan hade vi detta med de 100 dagarna. Förmedlingen ska faktiskt anvisa arbete. Det är dess uppgift. Om jag förstår Riksrevisionens rapport rätt var det några förmedlingar som nästan hade som princip att inte göra det under de första 100 ersättningsdagarna. De hade alltså missuppfattat detta med begränsat sökområde. Man ska faktiskt söka arbete aktivt enligt de regler som finns i arbetslöshetsförsäkringen. Jag tror att det var det som var själva poängen.

Anders L Johansson, AMS: Först gäller det frågan som Carl B Hamilton och Stefan Attefall tog upp, nämligen detta med den svåra rollen. Vi ser förstås varje dag det ni pekar på. Det är svårt att klara de här två rollerna. Egentligen vet jag inte om jag ska säga det här i ett så tidigt skede, men vi diskuterar en bättre ordning än vad vi har i dag för att hantera det problemet. Det finns

nämligen ingenting som säger att varje enskild förmedlare i sin yrkesutövning ska kontrollera och besluta om underrättelseuppgifter.

Man kan organisera det så att det inte är varje enskild förmedlare som gör det. Förmedlingschefen på kontoret, åtminstone på de allra flesta kontoren, jobbar inte direkt med sökande utan sköter arbetsledningen och chefskapet på kontoret. Man kan tänka sig att den typen av beslut får fattas av förmedlingschefen och inte av den enskilda förmedlaren som sitter med den arbetssökande. Vi kan vidta steg i organisationen så att vi åtminstone skapar ett betydligt bättre förhållande än det vi har haft historiskt sett.

Sedan vill jag upprepa att en del av förmedlarens, och det vet jag med säkerhet, problem är att det finns en stort mått av subjektivitet. När det finns ett stort mått av subjektivitet uppfattar den arbetssökande det så att detta har du som förmedlare kommit på, och då blir det etter värre och mycket svårare. Då kommer man tillbaka till det som Christer var inne på. De förändringar som vi kan göra nu med avseende på interaktivitet och mycket tätare möten kommer i grunden att ge helt nya förutsättningar.

Jag tror inte alls att jag överdriver när jag säger att det är en övergripande förändring när vi nu får upp de här tre kontaktvägarna till förmedlingen. Av dessa är den interaktiva hemsidan, som vi kallar för Min sida, en jätte viktig möjlighet både ur uppföljningssynpunkt och för att individen ska kunna vara aktiv hela tiden kontinuerligt. Jag skulle vilja drista mig till att säga att jag tror att det vore jätte värdefullt om vi vid ett senare tillfälle fick möjlighet att för utskottet presentera den faktiska konkreta innebörden av det som jag säger om att utöka kontakterna och aktiviteterna. Det är en genomgripande förändring som håller på att genomföras.

Vad tycker jag om LAN:erna? Jag nöjer mig med att konstatera att vi har en ganska lång historia och ett synsätt som innebär att arbetsmarknadspolitiken lever bäst och fungerar bäst om den får utformas, tillämpas och genomföras ute i de lokala och regionala miljöerna. Det är inte länge sedan som vi hade både otraditionella medel och frilän. Det är inte länge sedan som vi hade helt självständiga styrelser på lokal och regional länsnivå.

Om vi har ambitioner att skapa en riksenhetlig tillämpning av arbetslöshetskassans regelsystem på det sätt som vi ser, för regelsystemet är ju en kärna i hela förmedlingsverksamheten, tror jag att ni politiker måste ta med den diskussionen i avvägningen – det är inte det ena eller andra – mellan en lokal och regional arbetsmarknadspolitik kontra en statlig arbetsmarknadspolitik som en del i den ekonomiska politiken. Den frågan måste ju avgöras med utgångspunkt i vilken arbetsmarknad vi har.

Jag är alldeles säker på att vi rör oss mot en arbetsmarknad där vi i delar kommer att ha en väldig knapphet på arbetskraft och i andra delar kommer att få ett överskott på arbetskraft. Geografisk rörlighet och yrkesmässig rörlighet kommer att bli väldigt viktiga frågor framöver. Jag tror att det är med det som utgångspunkt som man ska föra den här diskussionen om organisationen. Organisation är ett medel, inget egenmål.

Jag tar din korrigerings om friåret. Den är riktig. Jag tror att det är väldigt värdefullt att vi tar fasta på de prioriteringar på långtidsinskrivna och arbetshandikappade som är lagda när det gäller friåret och att vi klarar det inom verket.

Anders Forslund, IFAU: Först har vi detta med olika bemötande av olika grupper. Det känner jag faktiskt igen från en läsning som är ett antal år gammal. Den här Maktutredningen som fanns en gång i tiden påvisade ju att det var väldigt stora klasskillnader, kan man väl egentligen kalla det, i hur man blev bemött när man hade kontakter med myndigheter. Jag tror att det är ett mer utbrett problem än något som bara gäller arbetsmarknadspolitiken och tillämpningen av arbetslöshetsförsäkringen. Det är definitivt värt att studera. Dock är det en ganska stor uppgift att göra det. Det är ingenting man snyter ur näsan på en kafferast eller så.

Sedan har jag en kort kommentar till det här med 100 dagar, kontakter och jobb och så vidare. I en studie om företagets rekryteringsbeteende såg vi mycket riktigt att de flesta jobben tillsattes efter vad som kan rubriceras som privata kontakter av olika slag. Om jag minns rätt handlade det om 60–70 % av jobben. Resten hade arbetsförmedlingen en dominerande marknadsandel av. Men jag ser egentligen inte att det finns en motsättning mellan det resultatet och det faktum att man måste ta tag i folk på förmedlingen.

Det vi tror oss kunna säga är att de som kommer in till förmedlingen och söker jobb ser väldigt olika ut när det gäller möjligheterna att ta kontakter. De som inte har kontakter behöver förmodligen en mer aktiv hjälp av förmedlingen, men det kan man inte avgöra förrän man har träffats och skrivit en handlingsplan.

Inger Lindström, SO: Det gäller också skillnaden mellan medlemsgrupperna. Under den här förmiddagen har vi varit eniga ett antal gånger om att det är viktigt att försäkringen tillämpas lika och att det görs med hög kvalitet. I vår rapport har vi velat peka på att det finns stora skillnader. Vi menar att det är viktigt att man tar reda på vad de här skillnaderna består i. Varför ser det ut som det gör? Då kan man förhoppningsvis konstatera att det har naturliga förklaringar och framför allt att försäkringen tillämpas lika.

Margareta Andersson (c): Vi har hamnat i en jämställdhetsdiskussion. Det började med att vi hade använt uttrycket "likvärdigt" arbete. Det är ett sådant där specialuttryck som vi använder när det handlar om likvärdigt arbete för män och kvinnor. Likvärdigt arbete kan ju också vara ett lämpligt arbete i olika sammanhang. Jämställdhetsområdet är alltså ett stort område i vårt utskott.

Det finns också någonting som kallas för indirekt diskriminering. Det behöver inte vara så att en arbetsförmedlare eller någon annan person, myndighet eller inte, tycker att nu ska vi klämma åt den som ser ut si eller heter så.

Man eller kvinna, man kan göra det av okunnighet. Därför har också våra myndigheter ett stort ansvar. Det finns inskrivet i era uppdrag att se till att det fungerar. Nästa hearing vi anordnar blir kanske: Hur fungerar jämställdhetsarbetet inom de olika myndigheterna? Jag tycker att det var en intressant fråga som kom upp här till slut. Vi får också undersöka varför det ser ut så.

I utskottens uppdrag i riksdagen ingår det också att vi ska följa upp de beslut som vi har varit med om att bereda. För vår del i arbetsmarknadsutskottet är arbetslöshetskassan ett väldigt stort och viktigt område. Det är stort ekonomiskt både för oss i riksdagsarbetet, och det är också väldigt stort för skattebetalarna och för dem som berörs av det, som får a-kasseersättning när de är arbetslösa. Därför är det väldigt viktigt att det här fungerar bra.

Det är också viktigt för oss att veta om vi kan ändra på lagstiftningen så att det underlättar ert arbete. Vi har fått en del idéer och kommentarer som vi ska ta med oss i det politiska arbetet.

Tack för att ni har kommit hit och ställt upp under den här dagen. För min del har det inneburit mycket kunskapsinhämtande, och det är det som hearingarna bland annat är till för. Jag tycker att alla har ställt upp och delat med sig av sina kunskaper. Jag tror att vi har kunnat ta steg framåt i det som är vårt gemensamma ansvar, nämligen att se till att arbetslöshetsförsäkringen fungerar så bra som möjligt för de människor som behöver den.

Det gäller också att se till att så få människor som möjligt blir beroende av a-kassan. Det viktigaste och det bästa med arbetsmarknaden är ju när den fungerar så att a-kasseperioderna blir väldigt korta eller kanske nästan obefintliga. Det är viktigt att vi får ned arbetslösheten betydligt. Där har alltså alla ni som aktörer viktiga funktioner att fylla. Vi i arbetsmarknadsutskottet ska göra vad vi kan för att se till att lagstiftningen blir en bra grund att arbeta med.

Tack ska ni ha för en mycket intressant och givande förmiddag! Vi ses säkert någon gång igen i något sammanhang.

Ordföranden: Med det avslutar vi hearingen. Tack ska ni ha!